

Obsah

I Uznesenia, odporúčania a stanoviská

STANOVISKÁ

Európsky hospodársky a sociálny výbor

495. plenárne zasadnutie EHSV z 21. a 21. januára 2014

2014/C 177/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Spotreba založená na spolupráci alebo participácii: model udržateľnosti pre 21. storočie“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	1
2014/C 177/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Stratégia boja proti tieňovej ekonomike a nelegálnej práci“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	9
2014/C 177/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Prístupnosť ako ľudské právo osôb so zdravotným postihnutím“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	15
2014/C 177/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Dostupnosť SVHZ: definícia, rozsah, výzvy a európske iniciatívy“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	24
2014/C 177/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Stratégia EÚ pre región Jadranského a Iónskeho mora (EUSAIR)“ (prieskumné stanovisko)	32
2014/C 177/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh rozhodnutia Rady o usmerneniach pre politiky zamestnanosti členských štátov“ COM(2013) 803 <i>final</i> – 2013/0392 (NLE)	40
2014/C 177/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 260/2012, pokiaľ ide o prechod na celounijné úhrady a inkasá“ COM(2013) 937 <i>final</i> – 2013/0449 (COD)	41

III Prípravné akty

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

495. plenárne zasadnutie EHSV z 21. a 21. januára 2014

2014/C 177/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o indexoch používaných ako referenčné hodnoty vo finančných nástrojoch a finančných zmluvách“ COM(2013) 641 <i>final</i> – 2013/0314 (COD)	42
2014/C 177/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa viacero právnych aktov odkazujúcich na použitie regulačného postupu s kontrolou prispôsobuje článkom 290 a 291 Zmluvy o fungovaní Európskej únie“ COM(2013) 751 <i>final</i> – 2013/0365 (COD)	48
2014/C 177/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o nových psychoaktívnych látkach“ COM(2013) 619 <i>final</i> – 2013/0305 (COD) COM(2013) 618 <i>final</i> – 2013/0304 (COD)	52
2014/C 177/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Súbor opatrení programu NAIADES II“, ktorý obsahuje tri dokumenty: „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie Rady (ES) č. 718/1999 o pláne kapacity flotily Spoločenstva na podporu vnútrozemskej vodnej dopravy“ COM(2013) 621 <i>final</i> – 2013/0303 (COD) „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa stanovujú technické požiadavky na plavidlá vnútrozemskej plavby a ktorou sa zrušuje smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/87/ES“ COM(2013) 622 <i>final</i> – 2013/0302 (COD) „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Smerom ku kvalitnej vnútrozemskej vodnej doprave – NAIADES II“ COM(2013) 623 <i>final</i>	58
2014/C 177/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Nové opatrenia na jednotnom trhu EÚ v oblasti telekomunikácií“, ktoré sa týka týchto dvoch dokumentov: „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovujú opatrenia týkajúce sa jednotného európskeho trhu s elektronickými komunikáciami a na dosiahnutie prepojeného kontinentu a ktorým sa menia smernice 2002/20/ES, 2002/21/ES a 2002/22/ES a nariadenia (ES) č. 1211/2009 a (EÚ) č. 531/2012“ COM(2013) 627 <i>final</i> – 2013/0309 (COD) „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o jednotnom telekomunikačnom trhu“ COM(2013) 634 <i>final</i>	64
2014/C 177/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Európske vysokoškolské vzdelávanie vo svete“ — COM(2013) 499 <i>final</i>	71
2014/C 177/14	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Konzultačné oznámenie o udržateľnom využívaní fosforu“ COM(2013) 517 <i>final</i>	78
2014/C 177/15	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o prevencii a riadení introdukcie a šírenia cudzích invázných druhov“ COM(2013) 620 <i>final</i> – 2013/0307 (COD)	84
2014/C 177/16	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2003/87/ES o vytvorení systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Spoločenstve s cieľom do roku 2020 implementovať medzinárodnú dohodu, ktorou sa na emisie z medzinárodnej leteckej dopravy uplatňuje jednotné globálne trhové opatrenie“ COM(2013) 722 <i>final</i> – 2013/0344 (COD)	88

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

STANOVISKÁ

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

495. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV Z 21. A 21. JANUÁRA 2014

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Spotreba založená na spolupráci alebo participácii: model udržateľnosti pre 21. storočie“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2014/C 177/01)

Spravodajca: **Bernardo Hernández Bataller**Administrátorka: **Dorota Zapatka**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 14. februára 2013 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Spotreba založená na spolupráci alebo participácii: model udržateľnosti pre 21. storočie“.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 16. decembra 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 495. plenárnom zasadnutí 21. a 22. januára 2014 (schôdza z 21. januára 2014) prijal 121 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 3 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Spotreba založená na spolupráci alebo participácii je rozšírená po celom svete v čoraz väčšom počte komunit a miest, ktoré využívajú technologické siete, aby za menej urobili viac, a to pomocou prostriedkov, ako sú prenájom, pôžička, vzájomná výmena, výmenný obchod, dary alebo ochota podeliť sa o produkty v takej miere, ktorá bola doposiaľ nepredstaviteľná.

1.2 Hospodársky dosah⁽¹⁾ takéhoto prístupu sa spája so zmenou chápania pojmu práca, vďaka ktorej sa spotreba založená na spolupráci alebo participácii považuje za dôležitý potenciálny zdroj zamestnanosti pre budúce roky.

1.3 Vďaka takejto spotrebe sa hospodárstvo založené na produkcii inovatívne a hospodársky, sociálne a ekologicky výhodne doplní o hospodárstvo založené na efektívnom využívaní. Okrem toho predstavuje jednu z možností, ako prekonať hospodársku a finančnú krízu, keďže v prípade potreby umožňuje vzájomnú výmenu.

1.4 Komplexnosť a závažnosť, ktoré sa so vznikom spotreby založenej na spolupráci alebo participácii spájajú, si vyžadujú, aby príslušné inštitúcie na základe presných štúdií urýchlene začali regulovať a usporadúvať postupy, ktoré sa v rámci tohto modelu používajú, aby sa mohli stanoviť práva a povinnosti všetkých zainteresovaných aktérov. Na jednej strane môže takáto spotreba pomôcť uspokojiť sociálne potreby, ak má nekomerčný charakter, na druhej strane môže ako zárobková činnosť vytvárať pracovné miesta, pričom sa musia dodržiavať daňové predpisy, bezpečnostné normy, zásady zodpovednosti, ochrana spotrebiteľa a ďalšie záväzné predpisy.

⁽¹⁾ <http://www.web-strategist.com/blog/2013/07/27/collaborative-economy-industry-stats>.

1.5 Komisia by mala spotrebu založenú na spolupráci alebo participácii začleniť do svojho pracovného programu a zaoberať sa touto problematikou postupne:

- Najprv by mala zoskupiť základné práva a zásady, ktoré sú už zakotvené v právnych predpisoch Európskej únie a zabezpečujú ochranu občanov, ako to urobila v prípade Kódexu EÚ práv v online prostredí.
- Potom by mala dať vypracovať štúdie v tejto súvislosti, ktoré sú nevyhnutné pre činnosť Európskej komisie, aby sa zistilo, aké prekážky môžu brániť rozvoju týchto aktivít a aké problémy treba vyriešiť, pričom treba vyzdvihnúť európsku hodnotu, ktorú by malo prijatie opatrení európskeho rozsahu. Komisia by na to mala vyčleniť dostatočné finančné prostriedky, tak v rámci GR pre zdravie a ochranu spotrebiteľov, ako aj v rámci GR pre spravodlivosť.
- Takisto by mala vytvoriť databázu, ktorá by bola platformou pre výmenu skúseností a osvedčených postupov v oblasti spotreby založenej na spolupráci alebo participácii a bola by k dispozícii všetkým spotrebiteľom. Zároveň by mohla rozbehnúť osvetové a informačné kampane o spotrebe založenej na spolupráci a participácii.
- Nakoniec by na základe získaných skúseností mala vykonať harmonizáciu právnych predpisov zameraných na cezhraničné problémy a predpisov, ktoré dodávajú tejto téme európsku pridanú hodnotu.

2. Úvod

2.1 Keďže súčasný systém sa postupne vyčerpá a nie je schopný uspokojiť individuálne ani kolektívne požiadavky občanov, bolo by vhodné, keby sa objavili alternatívy, ktoré by sa prispôsobili potrebám a výzvam spojeným s budúcou štruktúrou digitálnych sietí

2.2 Toto stanovisko je v súlade s ustanoveniami stratégie Európa 2020, ktorá navrhuje, aby sa spotreba tovaru a služieb skĺbila s inteligentným, udržateľným a inkluzívnym rastom, čo by malo mať navyše dosah na vytváranie pracovných miest, produktivitu a hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť. Okrem toho aj ďalšie stratégie EÚ priamo alebo nepriamo ovplyvňujú oblasť spotreby založenej na spolupráci. Patrí medzi ne napríklad oznámenie o akčnom pláne pre trvalo udržateľnú spotrebu a výrobu a trvalo udržateľnú priemyselnú politiku⁽²⁾, iniciatíva v oblasti sociálnej inovácie v Európe alebo Digitálna agenda pre Európu.

2.3 Spotreba založená na spolupráci alebo participácii by mohla zabezpečiť lepšiu odolnosť v súčasnej hospodárskej a finančnej situácii a priniesť odpovede na čoraz väčšiu neistotu, ktorú vyvoláva hospodárska kríza. Mohla by tiež predstavovať príležitosť vrátiť sa na cestu rozvoja, ktorý bude z hospodárskeho hľadiska trvalo udržateľný, zo sociálneho hľadiska ľudský a navyše v súlade so životným prostredím na našej planéte.

2.4 Na druhej strane excesy spojené s nadmernou spotrebou viedli k vzniku priepastných rozdielov medzi produkujúcimi regiónmi a spotrebiteľskými regiónmi, kde v dôsledku toho vedľa seba antagonisticky existujú sociálne vylúčenie a obezita alebo plytvanie a núdza. Spotreba založená na spolupráci alebo participácii by sa mohla stať doplnujúcim trhovým nástrojom, ktorý umožní znovu naštartovať a oživiť vnútorný trh, zabezpečí jeho ozdravenie, väčšiu rovnováhu a udržateľnosť, za predpokladu, že sa využijú pevné štruktúry.

2.5 Na rozdiel od zjavne neudržateľnej nadmernej výroby a spotreby spotreba založená na spolupráci alebo participácii propaguje hodnoty družstevného hnutia a uplatňovanie solidarity v praxi. Podľa nedávnych odhadov časopisu Forbes príjmy získané vďaka spotrebe založenej na spolupráci prekročia v tomto roku 3,5 miliardy dolárov, čo znamená nárast o viac než 25 %.

2.6 Je to preto, lebo ponuka a spotreba sa nevymedzujú len ako vlastníctvo tovaru, ale ako sprístupnenie používania tohto tovaru niekomu inému, v záujme uspokojenia reálnych potrieb a seberealizácie, ktorá nemá nič spoločné so symbolickou spotrebou a uspokojovaním umelo vyvolaných a vytvorených potrieb.

2.7 Zatiaľ čo výrobky klasickej konzumnej spoločnosti sú koncipované pre súkromné vlastníctvo, na rýchlu spotrebu a predčasné vyhodenie, vytváranie trvanlivých výrobkov, ktoré sú pripravené na to, aby ich mohlo intenzívne používať viacero osôb alebo ten istý spotrebiteľ či používateľ počas celého života, je charakteristickým znakom spotreby založenej na spolupráci alebo participácii a prispieva k ekologickejšiemu správaniu počas celého životného cyklu používaných produktov. Nové technológie (peer to peer a sociálne siete) vyzdvihujú význam virtuálneho a reálneho spoločenstva.

⁽²⁾ COM(2008) 397 final.

2.8 V dôsledku krízy sa rozširuje trend vlastniť menej, viacej dbať na výdavky a viacej si vážiť dosiahnutej odmeny, bez ohľadu na to, či boli potreby pokryté alebo uspokojené, podľa zásady, že na to, aby sa človek mal dobre, nepotrebuje toho veľa.

2.9 Ide o to spojiť osoby, ktoré potrebujú prístup k nejakému prostriedku s osobami, ktoré majú prístup k takýmto prostriedkom, ktoré sú nevyužívané a je možné ich požičať, darovať, vymeniť za niečo iné, prenajať atď. Tento vzťah je založený na pociť spoločnosti, ochote používateľov podeliť sa a zapojiť sa. Vďaka dôvere, ktorá tu vládne, je možné nadväzovať kontakty, rozvíjať alternatívnu spotrebu a dlhodobo si udržiavať takto vytvorené vzťahy, a to všetko nevyhnutne v kontexte transparentnosti, najmä z hľadiska financií, a zodpovedného prístupu platforiem, ktoré spotrebu založenú na spolupráci podnecujú.

2.10 V tejto súvislosti sila spolupráce a schopnosť podeliť sa prostredníctvom technológií vedú k zmene spôsobu vnímania vlastníctva a obchodných vzťahov⁽³⁾. Výrobok už nie je len predmetom predaja, ale možno ho prenajať, prerozdeliť alebo využívať spoločne, tak ako je to v prípade služieb.

2.11 Spotrebiteľia chcú vlastniť menej, ale mať väčší úžitok. Racionálne výhody, ktoré sa tým získajú, spočívajú v znížení a praktických aspektoch, ale z emocionálneho hľadiska tu ide o zvýšenie sebavedomia a posilnenie pocitu spoločnosti⁽⁴⁾. Iniciatívy v oblasti spotreby založenej na spolupráci ponúkajú pohodlné a často lacnejšie alternatívy, pričom sa čo najlepšie využívajú dostupné zdroje a zamedzí sa výrobe nepotrebných nových výrobkov. Podeliť sa je skrátka rentabilné aj udržateľné.

2.12 Stačí sa zamyslieť nad digitalizáciou rôzneho druhu obsahu (fotografie, hudba, videá, knihy atď.), aby sme zistili, že umožnila mnohým ľuďom uvedomiť si, že často to, čo chceme, nie je disk ako taký, ale hudba, ktorá je na ňom. Kým môže mať človek prístup k tomu, čo chce, vtedy, keď to potrebuje, môže byť spokojný, tým viac, ak na to nemusí sprístupniť alebo použiť tak veľa vlastného priestoru.

2.13 Navrhovaná spotreba založená na spolupráci alebo participácii ponúka východisko aj všetkým zraniteľnejším skupinám, a najmä rodinám v ťažkej ekonomickej situácii, alebo takým, ktorým boli v súčasnej sociálnej situácii zamedzené bežné formy prístupu k úveru na to, aby si kúpili tovar, ktorý potrebujú. Ale predstavuje aj možnosť pre tých, ktorí síce môžu mať prístup na trh tovarov a služieb štandardnou formou, ale náročky sa rozhodnú nevyužiť ho, pretože sú verní vlastným hodnotám.

2.14 Organizácia Spojených národov uznala v roku 1999 udržateľnú spotrebu za jedno zo základných práv spotrebiteľov, zatiaľ čo v legislatívnych textoch Európskej únie týkajúcich sa ochrany spotrebiteľa sa toto právo ako také neuvádza, keďže tieto texty sú staršieho dátumu, hoci by ho bolo treba uznať, ako o to žiadal EHSV⁽⁵⁾, a to výslovne zmenou zmlúv, do ktorých by sa mal začleniť princíp rozvoja udržateľnej spotrebiteľskej politiky.

Okrem toho EHSV prijal aj stanovisko o ekologickom hospodárstve⁽⁶⁾ a stanovisko o plánovanom zastarávaní⁽⁷⁾. Európsky parlament nedávno vo svojom uznesení o programe spotrebiteľskej politiky výslovne žiadal Komisiu, aby sa zamerala na túto tému.

3. Spotreba založená na spolupráci a participácii: aproximácia pojmov

3.1 Spotreba založená na spolupráci alebo participácii sa bežne považuje za tradičný spôsob spoločného využívania, vzájomnej výmeny, požičania, prenájmu alebo darovania, ktorý nadobudol novú podobu vďaka moderným technológiám a komunitám.

Z toho vyplýva, že spotreba založená na spolupráci alebo participácii nie je nová myšlienka. Ide tu skôr o oprášenie postupu, v rámci ktorého sa využívajú súčasné technológie v záujme efektívnejších a lepšie diferencovaných služieb. Zároveň musí spotreba založená na spolupráci alebo participácii vždy vychádzať z vlastnej iniciatívy a spočívať na dobrovoľnej účasti.

⁽³⁾ Botsman, Rachel: *What's Mine Is Yours: The Rise of Collaborative Consumption* (Čo je moje, to je tvoje: zrod spotreby založenej na spolupráci).

⁽⁴⁾ Štúdia, ktorú spoločnosť Carbonview Research zrealizovala pre agentúru Campbell Mithun v roku 2012.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 185, 8.8.2006, s. 71.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 271, 19.9.2013, s. 18.

⁽⁷⁾ CESE 1904/2013 Životnosť výrobkov a informácie pre spotrebiteľov (stanovisko zatiaľ nezverejnené v úradnom vestníku).

3.2 Spotreba založená na spolupráci a participácii predstavuje tretiu vlnu internetu, vďaka ktorej sa ľudia stretnú na internete, aby sa mimo internetu podelili. Okrem toho ju výstižne charakterizuje aj schopnosť dať do obehu všetko, čo existuje.

3.3 Zrod spotreby založenej na spolupráci alebo participácii nepochybne privolali tieto tri skutočnosti: hospodárska kríza (a kríza hodnôt), rozmach sociálnych sietí a postupy založené na spolupráci alebo participácii používané na internete. Pre jej rozvoj v kontexte hospodársky vyspelých krajín sú však nevyhnutné tieto faktory: dôvera v spoločné dobro, nevyužitá kapacita a technológia⁽⁸⁾.

3.4 Dôvera medzi ľuďmi, ktorí sa nepoznajú, je možno najdôležitejším kľúčom k úspechu spotreby založenej na spotrebe alebo participácii. Technológia zase zabezpečuje ľuďom prístup k službám *online*, ktoré zároveň pomáhajú vytvoriť väzby *offline* s väčšou dôverou.

3.5 Spoločné využívanie zdrojov si vyžaduje dôveru a dobrú povest', najmä ak treba získať nových používateľov. Iniciatívy v oblasti spotreby založenej na spolupráci alebo participácii musia zaručovať, aby sa komunity, v rámci ktorých sa rozvíjajú, cítili bezpečne.

3.6 Takto možno vopred povedať, že spoločné využívanie zdrojov *online* je dobrým predpokladom spoločného využívania zdrojov aj *offline*. Najjednoduchší spôsob, ako vo svete *offline* vytvoriť dôveru pri spoločnom využívaní zdrojov je obmedziť veľkosť komunity alebo použiť nejaký už existujúci typ komunity, v rámci ktorej už existuje určitý stupeň dôvery a afinity. Niektoré projekty v oblasti spotreby založenej na spolupráci alebo participácii umožňujú vytvoriť uzavreté skupiny, v rámci ktorých je jednoduchšie uspokojiť potreby užívateľov a vybudovať dôveru.

3.7 Keď sa medzi užívateľmi nejakej služby vytvorí pocit spolupatričnosti, posilní sa tým aj dôvera v samotnú službu a medzi jej užívateľmi. Užívatelia budú dbať na svoje kroky a interakcie, aby mohli budovať a chrániť svoju dobrú povest', pretože práve ona im umožní spolupracovať s komunitou a používať daný systém, ako je to v prípade všetkých trhov.

3.8 Pokiaľ ide o riziká, nie je možné odstrániť ich všetky. V každom prípade sa platformy, ktoré umožňujú vzájomnú výmenu, musia ubezpečiť, že členovia tieto riziká poznajú a majú dostatočné informácie na to, aby ich mohli účinne zvládnuť.

3.9 Technológia je nevyhnutným faktorom, ktorý umožňuje najlepšie zistiť, kde sa zdroje nachádzajú, spojiť skupiny ľudí so spoločnými záujmami a vytvoriť komunity. Vďaka mobilným technológiám a technológiám reálneho času sa zvyšuje rýchlosť a zväčšuje pohodlie, či už s cieľom pridať informáciu o lokalizácii alebo uľahčiť systém platby, ak je to potrebné.

3.10 Avšak pokiaľ ide o koncepciu spôsobu fungovania služieb, bolo by sa treba zamerať na to, aby boli čo najprístupnejšie a aby sa dali čo najľahšie využívať, aby podporovali blízke vzťahy založené na dôvere medzi užívateľmi ako aj s prevádzkovateľom služby, aby poskytovali dostatočné bezpečnostné opatrenia, ktoré užívateľovi uistia, a aby zhromažďovali skúsenosti zamerané na spotrebiteľov s cieľom vytvoriť „banky dobrej povesti“ na základe príslušných centralizovaných databáz.

3.11 Tento posledný aspekt má osobitný význam ako katalyzátor premien hospodárskeho a sociálneho charakteru. Dospelo sa totiž k názoru, že „kapitál dobrej povesti“⁽⁹⁾ by mohol fungovať ako druhá mena, ktorej hodnota spočíva v ponuke dôvery. Mohli by sme dodať, že tento kapitál dobrej povesti sa stáva kľúčovým prvkom hospodárstva 21. storočia, keďže znamená spojiť silu starodávnej metódy „od ucha k uchu“ so schopnosťou vyvolať reťazovú reakciu, ktorá je pre internetovú spoločnosť príznačná.

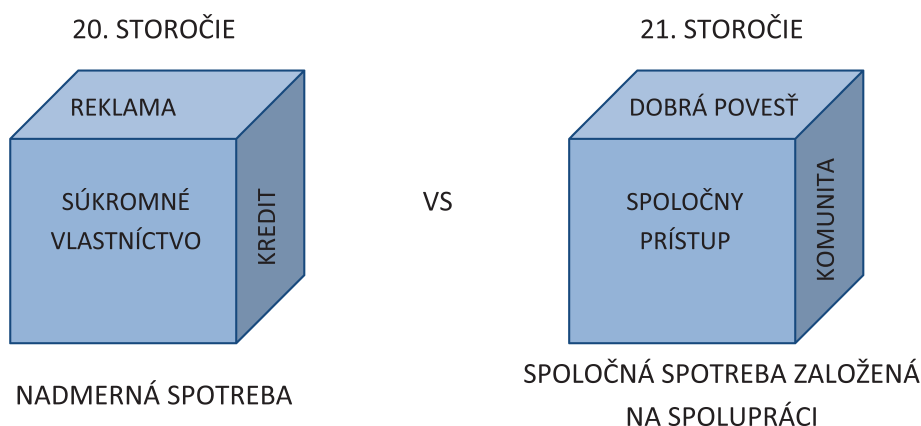
3.12 Občania už vyjadrujú svoje potreby a záujmy tým, že sa správajú a konzumujú zodpovednejšie a transparentnejšie a medzi kritériami, ktorými sa pri kúpe riadia, začleňujú aj aspekty výrazne sociálneho charakteru a svojou participáciou pridávajú svojim rozhodnutiam emocionálny rozmer.

3.13 Napokon angažovaný spotrebiteľ venuje svoj vplyv a podporu značke, a tak sa aktívne podieľa na úspechu spoločnej iniciatívy, čím sa tento postup upevní a opätovne rozprúdi.

⁽⁸⁾ Albert Cañigueral www.consumocolaborativo.com.

⁽⁹⁾ Rachel Botsman hovorí o „kapitáli dobrej povesti“ ako o hodnote dobrej povesti v komunitách a na trhoch, a z hľadiska zámerov, schopností a hodnôt.

3.14 Aby sme to zhrnuli, ide o preformulovanie rovnice: kredit + reklama + súkromné vlastníctvo = nadmerná spotreba, ktorý odráža ducha 20. storočia, na novú rovnicu, ktorá by mala odzrkadľovať nové storočie: dobrá povest' + komunita + spoločný prístup = spoločná spotreba založená na spolupráci.

3.15 Spotreba založená na spolupráci je v súlade s mnohými cieľmi a politikami Únie, najmä v oblasti vnútorného trhu, napríklad snaha efektívnejšie využívať zdroje, rozvíjať sociálnu inováciu, a pritom vytvárať pracovné miesta a zabezpečovať hospodársku prosperitu. Mnoho nových podnikov zameraných na spotrebu založenú na spolupráci rozvíja svoju činnosť na území Únie, a preto sa náš kontinent môže stať „liahňou“ nových modelov obchodovania v snahe dosiahnuť udržateľnejší hospodársky rozvoj.

3.16 Keďže spotreba založená na spolupráci predstavuje veľkú hospodársku, sociálnu a kultúrnu zmenu, Komisia by mala odstrániť prekážky na európskej úrovni, ktoré by mohli brzdiť rozvoj týchto aktivít, a vytvoriť regulačný rámec, ktorý v tejto oblasti zabezpečí dlhodobú istotu.

4. Osvedčené postupy v oblasti spotreby založenej na spolupráci alebo participácii

4.1 V oblasti spotreby založenej na spolupráci alebo participácii už existuje široká škála návrhov a skúseností v celosvetovom meradle, ktoré svedčia nielen o tom, že iný spôsob spotreby je skutočne možný, ale aj o tom, že môže pomôcť – do veľkej miery – zlepšiť svet, v ktorom žijeme, a čo je ešte dôležitejšie, zachovať ho pre budúce generácie.

4.2 Bezprostredne po prepuknutí hospodárskej krízy sa objavili platformy, ktoré ponúkajú napríklad predaj a kúpu svadobných šiat a doplnkov z druhej ruky, ubytovanie v rodinách, prenájom áut alebo večerných šiat, vrátane šiat od módnych návrhárov alebo luxusných doplnkov, ale aj komunity, v rámci ktorých môžu užívatelia zverejniť žiadosť o službu, ako je montovanie nábytku alebo prevzatie balíka, a cenu ponúkanú osobe, ktorá by to chcela urobiť.

4.3 Hodnotu spotreby založenej na spolupráci alebo participácii vyzdvihuje aj skutočnosť, že existuje veľké množstvo nástrojov a pomôcok, ktoré sa nikdy nepoužívajú často, napriek tomu, koľko stáli, alebo, čo je vlastne to isté, niektoré veci zostávajú nevyužívané alebo sa nepoužívajú dostatočne rentabilne alebo sa nevyužívajú všetky ich funkcie. Napríklad načo si kupovať vrtáčku, keď ju použijeme len dvadsať minút za celý život, alebo načo si kupovať auto, ak má stráviť oveľa viac času v garáži ako na ceste.

4.4 Päťdesiatpäť percent Európanov si želá udržateľnú spotrebu, aj keby ich to malo stáť viac peňazí. Zámery spotrebiteľov v budúcich rokoch, pokiaľ ide o alternatívne spôsoby spotreby, vyjadrujú nasledujúce čísla ⁽¹⁰⁾:

- výmenný obchod (19 %),
- prenájom (22 % v prípade náradia),
- skupinový nákup (19 %),

⁽¹⁰⁾ Štúdia „Los Consumidores Europeos en modo alternativo“ (Európsky spotrebiteľ v alternatívnom móde). Observatorio Cetelem, 2013.

- urob si sám (12 % v súvislosti s šitím),
- nákup v blízkosti domova (0 km) (75 % ľudí chce zamedziť nadmernej distribúcii),
- nákup výrobkov z druhej ruky (19 %).

4.5 Hoci spotreba založená na spolupráci a participácii predstavuje široké a otvorené spektrum iniciatív, všetky majú spoločné to, ako sme už spomenuli, že uľahčujú spojenie medzi tými, ktorí majú nevyužitú prostriedky, a tými, ktorí tieto prostriedky potrebujú. Táto črta je obzvlášť dôležitá, ak si uvedomíme, že trendom je hovoriť o výrobe ekologickejších výrobkov, a pritom by bolo ešte ekologickejšie, keby sme lepšie využívali všetko to, čo už máme.

4.6 Spotreba založená na spolupráci má priame účinky (napríklad menšia spotreba zdrojov a nižšie emisie CO₂, väčší dopyt po kvalitných výrobkoch, ak sa budú tieto výrobky požívať alebo prenajímať a opravovať; podporuje ekodizajn pre využívanie viacerými spotrebiteľmi, trvanlivosť a opakovanú personalizáciu kompatibilných výrobkov; zlepšuje sociálnu interakciu, rozvoj komunity a vzájomnú dôveru medzi občanmi; pomáha spotrebiteľom s nižšími príjmami dostať sa k výrobkom vysokej kvality atď.) a môže mať aj ďalšie nepriame účinky.

4.7 Z hľadiska práva Európskej únie by sa spotreba založená na spolupráci a participácii dala prirovnať k poskytovaniu služieb, v zmysle článku 57 ZFEÚ, ale zostáva ešte veľa nezodpovedaných otázok. V rámci spotreby založenej na spolupráci by sa však malo rozlišovať medzi neziskovými aktivitami a aktivitami, ktorých cieľom je zisk. Zákonodarné orgány Únie by mali zamerať svoju pozornosť len na túto poslednú skupinu.

4.8 V snahe usporiadať čoraz rozmanitejšie iniciatívy, ktoré spadajú do konceptu spotreby založenej na spolupráci alebo participácii, sa hospodárstvo spoločného využívania zdrojov zameriava na štyri oblasti vzťahov: medzi spotrebiteľmi (C2C), medzi spotrebiteľmi, ale prostredníctvom podnikov (C2B), medzi podnikmi a spotrebiteľom (B2C) a medzi podnikmi (B2B).

4.9 Na druhej strane sa navrhuje kategorizácia na základe troch systémov⁽¹¹⁾: systémy založené na výrobkoch, redistribučné trhy a životné štýly v duchu spolupráce.

4.10 Ako si možno overiť, spotreba založená na spolupráci alebo participácii sa dá uplatniť vo všetkých oblastiach každodenného života, ako sú najmä⁽¹²⁾:

- mobilita (*carsharing*, prenájom a spoločné využívanie áut, taxíkov, bicyklov, parkovacích miest, *carpooling* alebo zaplnenie prázdnych miest v aute inými pasažiermi, ktorí cestujú tým istým smerom),
- energetická účinnosť (spoločné využívanie domácich elektrospotrebičov),
- obývatelnosť a pestovateľské priestory (prenájom izieb, spoločné používanie bytov a mestských a vidieckych záhrad),
- podniky (*coworking* alebo využívanie spoločných kancelárskych priestorov),
- komunikácie (platformy pre mobilné telefóny, prostredníctvom ktorých môžu užívatelia nakupovať a predávať tovary a služby osobám, ktoré žijú v tej istej komunite),
- práca (drobné služby, najímanie osôb na konkrétne úlohy, „expertov na riešenie problémov“ v domácnosti, pričom sa daná úloha – od vešania obrazov až po montovanie nábytku – prideliť tomu, kto dá najlepšiu ponuku),
- kultúra (*bookcrossing* a vzájomná výmena kníh, podpora kultúrnych výmen medzi mladými ľuďmi z rôznych krajín),
- vzdelávanie (digitálne spoločenstvá umožňujúce učiť sa jazyky),

⁽¹¹⁾ Rachel Botsman.

⁽¹²⁾ Niekoľko adries v súvislosti s projektmi v oblasti spotreby založenej na spolupráci alebo participácii:

<http://www.collaborativeconsumption.com/directory/>

<http://www.consumocolaborativo.com/directorio-de-proyectos/>

<http://consocollaborative.com/1704-100-sites-de-consommation-collaborative.html>

<http://collaboriamo.org/>

<http://www.kokonsum.org/plattformen>

<http://www.gsara.tv/~ouishare/>

- čas a schopnosti (časové banky),
- voľný čas (podeliť sa o digitálny obsah),
- financie (pôžičky medzi súkromnými osobami, priame pôžičky, ktoré poskytujú súkromné osoby malým a stredným podnikom, *crowdfunding* alebo kolektívne financovanie, *crowdfunding for crowdbenefits*),
- cestovný ruch (gastronomické zážitky v domácnostiach iných osôb a vzájomná výmena potravín *peer to peer*),
- umenie a tiež trhy, kde si možno vzájomne vymeniť a darovať šatstvo a iné veci pre deti, oprava a recyklácia rôznych predmetov, a mohli by sme k tomu pridať mnoho ďalších iniciatív, lenže ich vyčerpávajúca analýza presahuje medze tohto stanoviska,
- podnecovanie využívania energie z obnoviteľných zdrojov, keďže je možné podeliť sa o prebytočnú energiu prostredníctvom inteligentných sietí.

4.11 Vo všeobecnosti by stačilo zistiť, aké tovary, poznatky alebo služby nie sú plne využité a bolo by možné sa o ne podeliť, keby nastala situácia, ktorá by bola priaznivá pre rozvoj spotreby založenej na spolupráci a participácii, napríklad keby pretrvávala zlá hospodárska situácia a súčasne by sa zvyšoval dopyt po etickom a udržateľnom rozvoji a občania by boli v každodennom živote čoraz viac pripojení na sieť. V súčasnosti sú všetky tieto podmienky splnené.

5. Navrhované iniciatívy a stratégia postupu v praxi

5.1 Preto žiadame Európsku komisiu, aby prijala príslušné opatrenia na ochranu spotrebiteľov, a tak prostredníctvom vhodných štúdií umožnila rozvoj iniciatív, ktorú tu navrhujeme.

5.2 Ďalej načrtávame hlavné smery činnosti, ktoré by podľa nás mali byť súčasťou stratégie systematického rozvoja spotreby založenej na spolupráci alebo participácii. Tieto prostriedky by mali podporovať, dopĺňať a preverovať politiku na ochranu spotrebiteľov, ktorú vyvíjajú členské štáty:

- a) Definícia právneho a fiškálneho prostredia pre aktivity v rámci spotreby založenej na spolupráci a participácii by mala v prípade potreby usporiadať a regulovať také aspekty, ako je právna zodpovednosť, poistenie, užívateľské práva, práva na ochranu pred plánovaným zastarávaním⁽¹³⁾, poplatky za vlastnícke práva, normy kvality, stanovenie práv a povinností, prípadne zrušenie možných obmedzení a odstránenie skrytých prekážok, ktoré by mohli brániť obchodu v rámci EÚ, a tiež znemožnenie deformácie právnych predpisov.
- b) Šíriť informácie a osvetu a zvyšovať povedomie, pokiaľ ide o iniciatívy v oblasti spotreby založenej na spolupráci a participácii a výhody, ktoré prináša pre jednotlivcov i kolektívy. Oboznámiť verejnosť s povinnými aspektmi právneho rámca, ktoré sa uplatňujú v prípade spoločného využívania výrobkov (napríklad v súvislosti s recykláciou, opätovným použitím, modernizáciou a trvácnosťou).
- c) Informovať a usmerňovať spotrebiteľov a užívateľov v súvislosti so zodpovednou účasťou na iniciatívach, ktoré podporujú pilotné projekty, a iniciatívach v oblasti spotreby založenej na spolupráci.
- d) Podporovať spotrebu založenú na spolupráci alebo participácii na základe skúseností získaných v rámci projektu *ShareableCities*, spoločného využívania dopravných prostriedkov, alebo v iných oblastiach súvisiacich s jedlom a bývaním, vrátane možnosti podeliť sa o prácu.
- e) Podporovať stabilné štruktúry vytváraním priestorov pre rozvoj spotreby založenej na spolupráci a participácii, najmä pokiaľ ide o technológie a siete.
- f) Posilňovať a rozširovať spotrebu založenú na spolupráci a participácii prostredníctvom spustenia a dynamizácie propagovaných sietí.

⁽¹³⁾ Ide o plánovanie ukončenia životnosti výrobku alebo služby, a to tak že už pri ich navrhovaní sa skráti dĺžka trvania ich reálnej funkčnosti alebo použiteľnosti.

- g) Účasť európskych inštitúcií na iniciatívach v oblasti spotreby založenej na spolupráci alebo spoločnom využívaní zdrojov, či už ako užívatelia alebo ako poskytovatelia svojich vlastných zdrojov.
- h) Občianska spoločnosť by mohla zohrávať aktívnu úlohu v úsilí zabezpečiť prístup k verejným statkom, aby ich spoločnosť mohla čo najviac využívať, a to vďaka vytvoreniu kolektívnej infraštruktúry na spoločné použitie.
- i) Okrem toho navrhujeme, aby sa stratégia postupu v praxi uplatňovala osobitným spôsobom v týchto oblastiach:
- **Vzdelávanie:** v oblasti školského vzdelávania treba postupovať proaktívne, to znamená, že práca s deťmi už od útleho veku im pomôže získať a upevňovať postoje, návyky a hodnoty, ktoré im umožnia vytvárať iniciatívy v oblasti spotreby založenej na spolupráci alebo participácii.
 - **Združenia spotrebiteľov:** organizácie spotrebiteľov a užívateľov pôsobiace na sieti sa môžu do stratégie zapojiť dvojakým spôsobom: buď proaktívne, tým, že budú vytvárať iniciatívy, alebo reaktívne, tým, že sa budú na nich podieľať.
 - **Družstvá:** Družstevné hnutie sa môže stať hlavným spojencom spotreby založenej na spolupráci alebo participácii, pretože obe tieto oblasti uznávajú a uplatňujú rovnaké princípy a hodnoty. Preto by družstevné hnutie mohlo posilňovať iniciatívy, proaktívne i reaktívne, a navyše by vo svojej štruktúre mohlo poskytnúť priestor sieťam v oblasti spotreby založenej na spolupráci alebo participácii, keďže ich ciele sú v symbióze s cieľmi družstiev⁽¹⁴⁾. Spotrebiteľské družstvá a tzv. družstvá nultého kilometra⁽¹⁵⁾ sú dôkazom niečoho, čo sa už stalo realitou.
 - **Občania:** dospelí obyvatelia a občania všeobecne môžu vyhľadávať iniciatívy v oblasti spotreby zameranej na spoluprácu a participáciu, ktoré sú im určené, a zapájať sa do nich, a tým vyvíjať reaktívne úsilie, ktoré im navyše pomôže dosiahnuť vnútorné uspokojenie prostredníctvom integrácie a zároveň posilniť územnú súdržnosť, keďže sa v rámci kolektívu delia o spoločný majetok.

V Bruseli 21. januára 2013

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

⁽¹⁴⁾ Salcedo Aznal, Alejandro, *Cooperativismo 3.0 – 100 años de cooperativismo de consumidores y usuarios: historia y futuro* (Družstevné hnutie 3.0 – 100 rokov družstiev spotrebiteľov a užívateľov: história a budúcnosť), s. 65 až 68, UNCCUE, 2013.

⁽¹⁵⁾ Družstvá zamerané na výrobu alebo činnosti spojené s miestnym hospodárstvom, ktoré minimalizujú dosah distribúcie a dopravy na väčšie vzdialenosti.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Stratégia boja proti tieňovej ekonomike a nelegálnej práci“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2014/C 177/02)

Spravodajca: **Stefano PALMIERI**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 14. februára 2013 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Stratégia boja proti tieňovej ekonomike a nelegálnej práci“.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 19. decembra 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 495. plenárnom zasadnutí 21. a 22. januára 2014 (schôdza z 21. januára 2014) prijal 129 hlasmi za, pričom žiadny člen nehlasoval proti a 4 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) pokladá za potrebné opakovane poukázať na význam boja proti tieňovej ekonomike a zároveň aj na pozornosť, ktorú tejto problematike venuje Európska komisia, ako aj špecializované inštitúcie, ako je Eurofond a iné medzinárodné organizácie, v prvom rade Svetová banka.

1.2 EHSV vzhľadom na pretrvávajúcu vážnu hospodársku krízu v Európe poukazuje na negatívny vplyv týchto javov na dynamiku dimenzionálneho rastu podnikov a na príležitosti inovovať a zvyšovať kvalitu ľudského kapitálu. Návrat podnikov tieňovej ekonomiky a nelegálnych pracovníkov do normálnej ekonomiky by teda bolo činiteľom hospodárskeho oživenia a položilo by základy udržateľnejšieho rozvoja.

1.3 Aj keď sú tieto politiky v kompetencii členských štátov, všeobecne sa uznáva, že efektívny boj proti tomuto javu si vyžaduje systematickú výmenu informácií zameranú na dosiahnutie zapojenia a spolupráce príslušných úradov a zainteresovaných sociálnych partnerov.

1.4 Svojím charakterom predstavuje práve EHSV ideálne miesto na podporu a stimulovanie spoločného využívania nástrojov, politik a osvedčených postupov s cieľom pôsobiť tak na hospodárske činitele, ako aj kultúrny a sociálny kontext v rámci stratégie založenej na začleňovaní do formálneho trhu práce, ktorú stanovila Európska únia pre boj proti nelegálnym pracovným miestam a daňovým únikom.

1.5 EHSV pokladá za určujúce v prvom rade kvantitatívne a kvalitatívne hodnotenie týchto javov, ktoré sú v jednotlivých členských štátoch veľmi rôznorodé, a ich negatívnych ekonomických a sociálnych vplyvov, ktorých dosah je v jednotlivých členských štátoch rôzny v závislosti o odlišných štrukturálnych podmienok a súvislostí. Bez údajov a koherentných informácií dostupných v jednotlivých členských štátoch stráca na účinnosti stratégia boja proti uvedeným javom, ktorá potrebuje tak opatrenia zamerané na meranie rozsahu tohto problému, ako aj hodnotenie vplyvu uplatňovaných politik.

1.6 EHSV preto navrhuje odstrániť problém metodiky posudzovania rozsahu a vývoja tieňovej ekonomiky a práce na čierno, ktoré je zatiaľ neúplné a nejednotné, tým že sa začne používať metóda založená na rovnakom spôsobe prieskumu pracovnej sily vo všetkých členských štátoch. Túto metódu vyvinul Taliansky štatistický ústav. To znamená, že bola testovaná v krajine, ktorá nie je voči týmto javom vôbec chránená a ktorá sa vyznačuje veľkou regionálnou rôznorodosťou.

1.7 Hlavný prvok rôznorodosti sa týka rozsahu tieňového hospodárstva, ktoré v niektorých členských štátoch a niektorých regiónoch dosahuje 30 % celkového produktu, čo teda nepredstavuje reziduálny problém, ale je skôr súčasťou ich výrobného systému. EHSV preto zdôrazňuje, že je potrebné aktivovať kombináciu rôznych politik – odlišných podľa jednotlivých regiónov, výrobných odvetví a druhov práce – s cieľom adekvátne čeliť špecifickým činiteľom tak ekonomickej, ako aj kultúrnej a sociálnej povahy, ktoré umožňujú existenciu tieňovej ekonomiky a práce na čierno.

1.8 Sociálni partneri môžu prispieť k tomu, aby tieňová ekonomika vyšla z tieňa, a to najmä v oblastiach, kde nepredstavuje jednoduchý trik na šetrenie výrobných nákladov, ale je súčasťou výrobnjej štruktúry. Politiky boja proti tomuto problému si vyžadujú aktiváciu siete aktérov na európskej, štátnej a miestnej úrovni, ktorí vedú o probléme a dokážu podporiť opatrenia zamerané na to, aby sa tieňová ekonomika a práca na čierno prestali vyplácať. Taký stav sa dá dosiahnuť, ak tí, ktorí ju uplatňujú, budú penalizovaní účinnými odradzujúcimi opatreniami a zlegalizovanie práce bude motivované preventívnymi a nápravnými opatreniami, ktoré sú v súčasnej hospodárskej kríze pravdepodobne užitočnejšie.

1.9 Na miestnej a regionálnej úrovni EHSV podporuje vytváranie stredísk na monitorovanie tieňovej ekonomiky a práce na čierno, so zástupcami zamestnávateľov, odborových organizácií a verejných orgánov s cieľom skúmať tento problém a hodnotiť jeho vývoj v čase, zistiť jeho prevládajúce charakteristiky, vybrať najúčinnější metódy zavádzania opatrení a monitorovať ich konkrétne uplatňovanie.

1.10 EHSV požaduje, aby sa boj proti tieňovej ekonomike a práci na čierno neobmedzoval len na územie EÚ, ale aby sa sociálna zodpovednosť podnikov vzťahovala aj na absenciu minimálnych štandardov dôstojnej práce v tretích krajinách, ktoré sú subdodávateľmi podnikov v EÚ. Ide o prax, ktorá nielen škodí hospodárskej súťaži medzi podnikmi, ale umožňuje aj využívanie detskej práce, a keď sú ignorované základné bezpečnostné predpisy, privádza týchto pracovníkov do stavu ohrozenia života, ako tomu bolo nedávno pri zrútení sa továrne v Bangladéši.

2. Závazok Európskej únie v súvislosti s tieňovou ekonomikou a prácou na čierno

2.1 V rámci stratégie Európa 2020 Európskej únie (EÚ) zameranej na dosiahnutie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu sú k usmerneniam pre členské štáty v oblasti hospodárskej politiky priradené usmernenia pre politiku na podporu zamestnanosti, medzi ktorými je aj boj proti tieňovej ekonomike a práci na čierno, nelegálnej alebo neformálnej práci, ktorý zostáva v kompetencii členských štátov.⁽¹⁾ Všeobecný pojem tieňovej ekonomiky a práce na čierno zahŕňa rôzne aktivity, od zákonných činností vykonávaných bez povolenia až po nezákonnú činnosť. Práca na čierno vymedzená ako „každá platená činnosť, ktorá je zákonná, pokiaľ ide o jej charakter, ale nie je oznámená verejným úradom, pričom sa berú do úvahy rozdiely v regulačnom systéme členských štátov.“ Toto vymedzenie (...) „zahŕňa rôzne činnosti od neoficiálnych služieb v domácnosti až po skrytú prácu osôb, ktoré nemajú povolenie na pobyt, nezahŕňa však trestnú činnosť“⁽²⁾.

2.1.1 Tieňová ekonomika a práca na čierno vplyvajú na fungovanie výrobných činností a na kvalitu pracovnej sily, spôsobujú prekážky hospodárskej, sociálnej a rozpočtovej politiky zameranej na rast a spochybňujú úsilie o dosiahnutie ambiciózných cieľov v oblasti ekonomiky a zamestnanosti stanovené v stratégii Európa 2020. Ich negatívne účinky ešte znásobuje dosah hospodárskej krízy v sociálnej oblasti a v oblasti zamestnanosti, čo ešte znižuje počet pracovných príležitostí a ohrozuje vyhliadky podnikov a pracovníkov na zisk a príjmy.

2.1.2 V posledných rokoch sa v rámci Európskej stratégie zamestnanosti venuje zvýšená pozornosť týmto javom⁽³⁾, ku ktorým sa pristupuje buď priamo alebo v rámci všeobecnejších úvah o nutnosti reforiem na trhu práce, ako aj v súvislosti s vedľajšími témami ako ilegálne prisťahovalectvo do EÚ a dôstojná práca v tretích krajinách.

⁽¹⁾ Smerom k oživeniu hospodárstva sprevádzanému tvorbou veľkého počtu pracovných miest, COM(2012) 173 final, bod 1.1; rozhodnutie Rady 2010/707/EÚ o usmerneniach pre politiky zamestnanosti členských štátov, usmernenie číslo 7.

⁽²⁾ COM(2007) 628. Obdobnú definíciu používa OECD. Svetová banka však navrhuje pod tento termín zahrnúť aj zamestnancov bez pracovnej zmluvy a samostatne zárobkovo činné osoby zamestnávajúce päť alebo menej zamestnancov nevykonávajúcich pracovnú činnosť.

⁽³⁾ — Pracovný dokument MOP z roku 2013: „Labour Inspection and Undeclared Work in the EU“.

— Databáza a správa nadácie Eurofound z roku 2013 „Riešenie problémov práce na čierno v 27 členských štátoch Európskej únie a Nórsku. Prístupy a opatrenia od roku 2008“.

— Balík opatrení v oblasti zamestnanosti 2012: oznámenie Komisie „Smerom k oživeniu hospodárstva sprevádzanému tvorbou veľkého počtu pracovných miest“.

— Oznámenia Komisie za roky 2012 a 2013 „Ročný prieskum rastu“.

— Odporúčania pre jednotlivé krajiny na roky 2012 a 2013.

— Program vzájomného učenia 2012 PROGRESS Combatting undeclared work as a growing challenge in the context of high unemployment (Boj proti práci na čierno ako stále väčšia výzva v kontexte vysokej nezamestnanosti).

— Oznámenie Komisie z roku 2012 „Program pre nové zručnosti a nové pracovné miesta: Európsky príspevok k plnej zamestnanosti“, COM(2010) 682 final.

— Rozhodnutie Rady 2010/707/ES z 21. októbra 2010 o usmerneniach politik zamestnanosti členských štátov.

— Oznámenie Komisie z roku 2007, „Zintenzívnenie boja proti nelegálnej práci“, COM(2007) 628 final.

— Osobitný prieskum Eurobarometra z roku 2007 o práci na čierno.

— Oznámenie Komisie o výsledku verejnej konzultácie o zelenej knihe Komisie „Modernizácia pracovného práva s cieľom splniť výzvy 21. storočia“, COM(2007) 627.

— Zelená kniha „Modernizácia pracovného práva s cieľom splniť výzvy 21. storočia“, COM(2006) 708.

— „Štúdia uskutočniteľnosti o vytvorení európskej platformy na spoluprácu medzi inšpektorátmi práce a ďalšími príslušnými monitorovacími orgánmi a orgánmi presadzovania práva s cieľom predchádzať nelegálnej práci a bojovať proti nej“ (2010, Regioplan).

2.1.3 Tieňová ekonomika a práca na čierno sú prvky balíka opatrení v oblasti zamestnanosti z roku 2012, ročného prieskumu rastu za roky 2012 a 2013 a odporúčaní niekoľkým členským štátom v oblasti nelegálnej práce a daňových únikov. V pracovnom programe Komisie⁽⁴⁾ medzi legislatívnymi iniciatívami, ktoré treba zrealizovať do roku 2014, je Európska platforma boja proti nelegálnej práci na zlepšenie spolupráce medzi príslušnými orgánmi v členských štátoch, na ochranu osvedčených postupov a identifikovanie niektorých spoločných zásad.

2.2 Kľúčovým prvkom je účasť zamestnávateľských a odborových organizácií na rozhodovacom procese: „Sociálni partneri zohrávajú na vnútroštátnej úrovni dôležitú úlohu pri vymedzení pravidiel trhu práce alebo stanovovaní miezd“⁽⁵⁾. Preto aj Európsky hospodársky a sociálny výbor prerokoval a podporil rozvoj európskych politík boja proti tieňovej ekonomike a práci na čierno a prijal dve stanoviská, jedno v roku 1999 a druhé v roku 2005⁽⁶⁾.

2.2.1 V prvom stanovisku EHSV pozitívne hodnotil stratégiu boja založenú na začleňovaní do legálneho pracovného trhu a kombinácii politík, ktoré možno prispôbiť rôznym situáciám v členských štátoch v oblasti právnych predpisov a výroby. Rovnako však boli konštatované určité nejasnosti alebo nedôslednosti v oblasti definície nelegálnej práce, rozlišovania medzi tými, ktorí sú nútení pracovať na čierno, a tými, ktorí pracujú na čierno úmyselne, v oblasti rozsahu administratívnej a daňovej záťaže malých a stredných podnikov a živnostníkov, riadenia nelegálnych prisťahovalcov, regulovania úpravy nových foriem práce, rozmanitosti všetkých neprihlásených pracovníkov, možnej neúčinnosti niektorých zamýšľaných opatrení na boj proti týmto javom.

2.2.2 Druhé stanovisko vydal EHSV z vlastnej iniciatívy v roku 2005⁽⁷⁾. Zdôraznil v ňom kritické postrehy už uvedené v predchádzajúcom stanovisku a doplnil ich o ďalšie prvky. Išlo napríklad o zlepšenie stimulov na zlegalizovanie zamestnania, zníženie byrokratických formalít pri vytváraní nových podnikov, osobitnú pozornosť venovanú pracovníckam s nízkymi mzdami, podporu informačných a vzdelávacích kampaní pre podniky a pracovníkov, zavedenie účinného systému kontroly a demotivačných sankcií, pozornosť venovanú pracovným podmienkam v tretích krajinách a spojenosť s nezamestnanosťou.

3. Všeobecné pripomienky: nutnosť konať

3.1 Tieňová ekonomika nie je len odrazom ponímania nákladov ako nadmerných (hlavne nákladov na prácu) a teda nie je zameraná len na nelegálne znížovanie výrobných nákladov podvodmi pri platení daní a odvodov. Je tiež výsledkom snahy vyhnúť sa predpisom a pracovným normám (minimálnej mzde, maximálnej pracovnej dobe, bezpečnosti, osvedčeniam). Netýka sa trestnej činnosti a zákonnej činnosti vykonávanej pracovníkmi bez povolenia. Spadajú pod ňu však neformálne príležitostné práce v rodine alebo v jej okolí, ktoré sú však zo spoločenského hľadiska všeobecne akceptovateľnejšie.

3.1.1 Komplexnosť toho javu však spôsobuje, že príslušná pracovná sila je veľmi rôznorodá⁽⁸⁾: samostatne zárobkové osoby, ktoré nechcú dodržiavať predpisy, zamestnanci bez sociálneho postenia alebo bez pracovnej zmluvy alebo platení bez mzdových dokladov, pomocníci v domácnosti, pracovníci, ktorí nenahlásia druhý alebo tretí pracovný pomer, nelegálni prisťahovalci, pracovníci bez minimálnych pracovných noriem dôstojnej práce v tretích krajinách, ktoré sú subdodávateľmi podnikov v EÚ.

3.2 Nutnosť seriózneho boja proti tieňovej ekonomike a práci na čierno vyplýva z ich mnohonásobných účinkov na tak na podniky, pracovníkov ako aj verejný rozpočet:

- hospodárska súťaž medzi podnikmi sa narušuje v dôsledku nekalej konkurencie medzi podnikmi, ktoré predpisy dodržiavajú a tými, ktoré ich nedodržiavajú, dôsledkom čoho je, že stále pretrvávajú podniky, ktoré by za normálnych okolností pravdepodobne na trhu neobstáli. Okrem toho dochádza k dynamickej neúčinnosti, keď podniky nerastú s cieľom zostať v tieňovej ekonomike a nemajú primeraný prístup k úverom.

⁽⁴⁾ COM(2012) 629 final.

⁽⁵⁾ COM(2012) 173 final, bod 3.2.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 101, 12.4.1999, s. 30 – 37 na základe dokumentu COM(98) 219; Ú. v. EÚ C 255, 14.10.2005, s. 61 – 66. Touto témou sa však zaoberali aj iné stanoviská zamerané všeobecnejšie na trh práce alebo javy súvisiace s tieňovou ekonomikou. Je to Ú. v. EÚ C 175, 27.7.2007, s. 65 – 73 a Ú. v. EÚ C 204, 9.8.2008, s. 70 – 76.

⁽⁷⁾ Na základe uznesenia Rady o nelegálnej práci č. 13538/1/03 a rozhodnutia Rady z 22. júla 2003 o usmerneniach pre politiku nezamestnanosti.

⁽⁸⁾ Labour Inspection and Undeclared Work in the EU, pracovný dokument MOP číslo 29, Ženeva, 2013, kapitola 1.

- Pracovníci sú vystavení zlým pracovným podmienkam z hľadiska bezpečnosti práce, odmeňovania a sociálneho zabezpečenia, čo z etického hľadiska vplýva na ich dôstojnosť, ale ich znevýhodňuje aj z hľadiska výroby, pretože sa im nedostáva celoživotného vzdelávania, zvyšovanie kvalifikácie a nedochádza k aktualizácii pracovnej náplne, výrobných postupov a produktov.
- Verejným financiám chýbajú zdroje, čo je spôsobené tým, že sa znižuje príjem z daní a odvodov, čo znamená, že rozloženie nákladov na verejné služby a sociálneho štátu je nerovnaké a dochádza k parazitovaniu.

3.3 Proces ekonomickej globalizácie a sociálno-demografické zmeny teda vytvárajú – aspoň potenciálne – väčší priestor pre tieňovú ekonomiku a prácu na čierno. Politiky boja proti týmto javom sa preto musia primerane tomu aj vyvíjať, teda prispôbiť sa zmeneným podmienkam a čeliť vznikajúcim javom. Odkazuje sa na väčší dopyt po službách v rodine a opatrovateľských službách, zmenšovanie počtu štandardných foriem práce a zvyšujúcu sa flexibilitu pracovnoprávných vzťahov, nárast samostatnej zárobkovej činnosti a externalizácie, nárast zoskupení multinacionálnych spoločností. To si vyžaduje, aby sa väčšia pozornosť venovala definovaniu predpisov, kontrolným nástrojom monitorovania a kontroly, formám medzinárodnej koordinácie.

3.4 Zo štatistického hľadiska sú tieňové aktivity súčasťou HDP a vyžadujú si primerané metódy odhadu. Dôveryhodné a porovnateľné informácie v EÚ o ich rozsahu a štruktúre sa dajú ťažko získať minimálne z troch dôvodov: i) povaha javov, na ktoré nemožno priamo uplatniť definíciu, ii) rôznorodé prístupy členských štátov, čoho výsledkom sú odlišné vnútroštátne predpisy, iii) používanie odlišných metód výpočtu. Je zrejmé, že odlišné prístupy vedú k odlišným výsledkom, ktoré sa môžu výrazne odlišovať aj v rámci jednej krajiny (tabuľka 1). Hodnoty, ktoré zverejňujú štátne zdroje, sú zvyčajne nižšie než tie, ku ktorým sa dopracujú experti alebo medzinárodné organizácie.

3.4.1 Existujú tri spôsoby ako urobiť posúdenie rozsahu tieňovej ekonomiky, ktoré možno použiť na rôzne predmety analýz (pridanej hodnoty alebo zamestnanosti):

- prieskum na mikroekonomickej úrovni (napríklad Eurobarometer a Európsky sociálny prieskum) prostredníctvom náhodných alebo pravidelných vzoriek, v ktorých sú opýtaní žiadani, aby odpovedali na niekoľko otázok týkajúcich sa ich pracovného pomeru ⁽⁹⁾;
- nepriame makroekonomické odhady na základe iných známych veličín stále pevne spojených s tieňovou ekonomikou, ako sú napríklad národné účtovníctvo, dynamika trhu práce, spotreba, dopyt po financiách;
- ekonometrické modely, ktoré pristupujú k tieňovej ekonomike ako k nerozpoznaťelnej premennej, a to na základe základných činiteľov, ktoré ju podporujú, a ukazovateľov nezákonných aktivít.

3.5 V jednej európskej štúdii sa odporúča ako vhodný základ na vypracovanie homogénnych a medzi členskými štátmi porovnateľných odhadov nepriama metodika vyvinutá talianskym štatistickým ústavom, ktorá využíva široko dostupné a dôveryhodné údaje o práci. ⁽¹⁰⁾ V strednodobom horizonte by mohla Európskej únii poskytnúť spoločnú bázu pre analýzy, porovnávanie a odhady, ktorá by nebola závislá od prác študijných centier alebo zahraničných organizácií.

3.6 Pri súčasnom stave porovnateľné informácie za všetky členské štáty pochádzajú buď z ekonometrických modelov tieňovej ekonomiky alebo vzorových prieskumov zameraných na podiel neformálne zamestnanej pracovnej sily (pri závislej aj samostatnej zárobkovej činnosti), výsledky ktorých sú z časti protichodné, pretože analyzujú odlišné dimenzie (pozri tab. 2). Okrem toho len málo členských štátov pravidelne zhromažďuje o tomto jave štatistické údaje.

⁽⁹⁾ Aj keď tu je riziko, že tieňová ekonomika tu nebude dostatočne zastúpená v dôsledku nepravdivých odpovedí, výhodou je, že sa získa veľa podrobností sociálno-ekonomickej povahy.

⁽¹⁰⁾ Ciccarone G. et al., *Study on indirect measurement methods for undeclared work in the EU*, GHK & Fondazione G. Brodolini, záverečná správa pre Európsku komisiu – GR pre zamestnanosť, sociálne veci a začlenenie, december 2009.

3.6.1 Ekonometrickou metódou boli zistené maximálne hodnoty v niektorých členských štátoch strednej a východnej Európy (až do najvyšších hodnôt nad 30 % v Bulharsku), vysoké na juhu Európy, stredné v ostatných krajinách strednej a východnej Európy a v severných krajinách, minimálne v kontinentálnych a anglosaských členských štátoch ⁽¹¹⁾.

3.6.2 Priama metóda naopak zaznamenáva pestrejší obraz s maximálnymi hodnotami na juhu Európy (zvlášť na Cypre a v Grécku), ale aj v Írsku a Poľsku, a minimálnymi hodnotami v niektorých členských štátoch strednej a východnej, severnej a západnej Európy ⁽¹²⁾.

4. Konkrétne pripomienky: dosah krízy a politické usmernenia

4.1 Dosah krízy a úsporných opatrení nie je dopredu jasný. Pokiaľ ide o ponuku, recesia môže podnietiť aj nelegálne znižovanie výrobných nákladov s cieľom kompenzovať zníženie ziskov a príjmov aj vzhľadom na to, že nezamestnaní sú ochotnejší prijímať neregulárne pracovné miesta. Pokiaľ však ide o dopyt, ubúda pracovných príležitostí pre osoby s nízkou kvalifikáciou, pretože sa znižuje spotreba a menej sa investuje do odvetví ako stavebníctvo, obchod, cestovný ruch (hotely a reštaurácie), opatrovateľské služby.

4.1.1 Empirické dôkazy nie sú presvedčivé ⁽¹³⁾. Aktuálny vývoj sa podľa ekonometrických modelov javí rovnako zostupný až na slabý nárast v roku 2009 uprostred hospodárskej krízy, ale s následným rýchlym vyrovnaním v období rokov 2010 až 2012 (pozri tabuľku 3). Z priamych prieskumov však vyplýva protichodnejší obraz. Niektoré členské štáty vykazujú zníženie neformálnej zamestnanosti v prípade zamestnancov a iné naopak zaznamenávajú nárast vyhýbania sa plateniu daní a odvodov zo strany samostatne zárobkových osôb.

4.2 V rôznych členských štátoch sú okrem rozsahu tieňovej ekonomiky a práce na čierno rozdiely aj v štruktúre týchto javov v dôsledku rozdielov tak vo výrobnej štruktúre, ako aj v systémoch sociálneho zabezpečenia ⁽¹⁴⁾. Pracovníci, ktorých sa tieto javy najviac týkajú a ktorí aj za normálnych okolností majú horšie ekonomické podmienky než priemer, sú najviac postihnutí ich zhoršením v čase recesie a zažívajú zníženie vlastných vyhládok na príjmy ⁽¹⁵⁾.

4.3 Dynamika tieňovej ekonomiky a práce na čierno sa teda (hlavne v dôsledku krízy) na pracovnej sile neprejavuje rovnako ani medzi rôznymi členskými štátmi, ani v rámci jednotlivých ekonomík. Tento odlišný účinok treba vziať do úvahy pri tvorbe politík boja proti tieňovej ekonomike a uskutočňovaní opatrení anticyklickej sociálnej politiky.

4.4 Vzhľadom na zložitosť a mnohorožmerovosť tieňovej ekonomiky a práce na čierno existuje konsenzus o tom, že je nutný súbor nástrojov na boj proti týmto javom zahŕňajúci odradzovanie prostredníctvom kontrol a postihov, ako aj stimuly motivujúce k dodržiavaniu predpisov. EHSV podporuje význam preventívnych a nápravných opatrení zameraných na predchádzanie činiteľom, na ktorých stojí tieňová ekonomika, alebo na motivovanie k zlegálneniu práce. Tieto opatrenia pravdepodobne skôr prispievajú k východisku z hospodárskej krízy ⁽¹⁶⁾ (pozri tabuľku 4).

⁽¹¹⁾ Schneider F., *The Shadow Economy and Work in the Shadow: What Do We (Not) Know?*, IZA Discussion Paper, č. 6423, marec 2012; Schneider F., *Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2012: Some New Facts*, pracovný dokument, 2012.

⁽¹²⁾ Hazans M., *Informal Workers across Europe. Evidence from 30 European Countries*, Policy Research Working Paper, č. 5912, Svetová banka, december 2011; Packard T. – Koettl J. – Montenegro C.E., *In From the Shadow. Integrating Europe's Informal Labor*, Svetová banka 2012, kapitola 1.

⁽¹³⁾ Schneider F., cit.; Hazans M., cit., Packard T. – Koettl J. – Montenegro C.E., cit.

⁽¹⁴⁾ V severných krajinách s vyššími výdavkami na politiky v oblasti trhu práce, sociálnej ochrany a redistribúcie, a teda s vyššou úrovňou rovnosti príjmov sa tiež zaznamenáva menší výskyt práce na čierno, ktorá sa týka z veľkej časti druhého zamestnania vykonávaného s cieľom zvýšiť si príjem. Na juhu Európy naopak tieňová ekonomika zohráva nahradzujúcu úlohu obmedzení politik aktívnej podpory trhu práce a sociálneho zabezpečenia, a teda je veľmi dôležitá pre nezamestnaných a osoby vylúčené z formálneho trhu práce. Pozri Eurofound, *Tackling undeclared work in 27 European Union Member States and Norway. Approaches and measures since 2008*, jún 2013, kapitoly 1 a 4.

⁽¹⁵⁾ Hazans M., strany 22-39.

⁽¹⁶⁾ Eurofound, kapitoly 2 a 3.

4.5 Všeobecne sú navrhované rôzne opatrenia, ktoré pôsobia na rôzne aspekty:

- zlacniť a uľahčiť pre podniky dodržiavanie predpisov tým, že sa zreformujú a zjednodušia administratívne a daňové postupy;
- zvýšiť riziko odhalenia tým, že sa posilnia kontroly (hlavne prostredníctvom tripartitných inšpekcií za účasti zástupcov príslušných verejných orgánov ⁽¹⁷⁾, zamestnávateľov a odborov) a zvýši efektívnosť a účinnosť existujúcich postihov;
- stimulovať rast malých a stredných podnikov a aktivovať priemyselné politiky na podporu výrobných odvetví s vysokým podielom kvalifikovanej pracovnej sily;
- znížiť príťažlivosť nelegálnej práce pre pracovníkov cieľovou podporou príjmu a jasnejším prepojením medzi sociálnymi príspevkami a dávkami;
- právne upraviť nové formy práce, aby neboli predmetom zneužívania, ale umožnili navzájom zladieť potreby podnikov a pracovníkov;
- monitorovať pravidelnosť platenia odvodov prostredníctvom ukazovateľov primeranosti nákladov na pracovnú silu ⁽¹⁸⁾ (ktoré sú rôzne podľa odvetví, kategórií podnikov a územia), na ktorých sa dohodnú sociálni partneri;
- znížiť sociálnu akceptáciu tieňovej ekonomiky a šíriť daňovú etiku pôsobením na povedomie vo verejnej mienke, snahou o dosiahnutie väčšej rovnosti v daňovom zaťažení a zvyšovaním dôvery vo verejnú správu a politiku;
- zaviesť pravidelné monitorovacie správy, ktoré by hodnotili prebiehajúce dynamiky a účinnosť prijatých opatrení;
- posilniť spoluprácu medzi členskými štátmi zameranú na nadnárodné spoločnosti aj prostredníctvom vhodných inštitucionálnych agentúr alebo štruktúr ⁽¹⁹⁾;

4.6 Všetky opatrenia však majú jeden spoločný cieľ. Je ním zvýšenie nákladov pre podniky v oblasti ekonomických postihov a spoločenskej reputácie za potenciálne zisky z podvodov alebo nedodržiavania predpisov, a teda zníženie výhodnosti rizika a zároveň dosiahnutie toho, aby pracovníci boli lepšie odmeňovaní za legálnu prácu, než za prácu na čierne, a to pokiaľ ide o mesačný príjem a vyhliadky do budúcnosti. Toto si nutne vyžaduje podporné opatrenia na zmenu nelegálnej práce na normálne zamestnanie.

V Bruseli 21. januára 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

⁽¹⁷⁾ MOP, cit., kapitola 3.

⁽¹⁸⁾ Umožňujú zistiť možné využívanie nelegálnej pracovnej sily, ak z účtovných záznamov vyplynú náklady na pracovnú silu (mzda plus príspevky sociálneho poistenia), ktoré sú pod odhadovanou dolnou hranicou. Sú uvádzané ako osvedčené postupy v dokumente COM(2007) 628 final.

⁽¹⁹⁾ Dekker H. et al., *Joining up the fight against undeclared work in Europe*, Regioplan, Záverečná správa Európskej komisie – GR pre zamestnanosť, sociálne veci a začlenenie, december 2010, kapitola 5.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Prístupnosť ako ľudské právo osôb so zdravotným postihnutím“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2014/C 177/03)

Spravodajca: **pán VARDAKASTANIS**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 14. februára 2013 rozhodol vypracovať podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Prístupnosť ako ľudské právo osôb so zdravotným postihnutím“.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 19. novembra 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 495. plenárnom zasadnutí 21. a 22. januára 2014 (schôdza z 21. januára 2014) prijal 152 hlasmi za, pričom nik nehlasoval proti a 3 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV vyzýva inštitúcie EÚ, aby uznali, že článok 9 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím stanovuje ľudské právo ako také, a preto jeho úplná implementácia musí prostredníctvom právnych a politických opatrení viesť k vytvoreniu podmienok, ktoré osobám so zdravotným postihnutím umožnia mať prístup ku všetkým druhom prostredia a podieľať sa na všetkých aspektoch života. Pre úplné využívanie ich občianskych a politických práv, ako aj sociálnych, hospodárskych a kultúrnych práv to má zásadný význam. Prístupnosť je na prospech celej spoločnosti.

1.2 EHSV vyzýva všetky inštitúcie EÚ, politické orgány a agentúry, vrátane EHSV, aby v spolupráci s Európskym hnutím zdravotne postihnutých vypracovali konkrétny plán na zabezpečenie prístupnosti okrem iného svojich priestorov, internetových stránok a dokumentov.

1.3 EHSV uznáva prístupnosť ako základný predpoklad udržateľnosti a jej sociálneho rozmeru v rámci boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu a podpory sociálnej súdržnosti.

1.4 EHSV konštatuje, že sa podnikli pozitívne kroky v oblastiach, ako je doprava a telekomunikácie (napr. Digitálna agenda), ale je potrebné prijať viac opatrení, a to aj na vnútornom trhu.

1.5 EHSV uznáva, že nedostatočná prístupnosť je sama osebe diskrimináciou, a preto zdôrazňuje, že je potrebné, aby EÚ vypracovala antidiskriminačné právne predpisy, a žiada Radu, aby odblokovala rokovania o návrhu smernice o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na náboženské vyznanie alebo vieru, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu, COM(2008) 426 final (článok 19 ZFEÚ).

1.6 EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby splnila svoj dlhodobý záväzok a predložila právne záväzný európsky akt o prístupnosti.

1.7 EHSV vyzýva Európsky parlament a Radu EÚ, aby dokončili súčasný návrh smernice o dostupnosti webových stránok orgánov verejného sektora v súlade s príslušným stanoviskom EHSV na tému „Dostupnosť webových stránok verejných orgánov“⁽¹⁾ a Európskym fórom zdravotne postihnutých.

1.8 EHSV vyzýva inštitúcie EÚ, aby sa dohodli na tom, že do súčasného nariadenia o spoločných ustanoveniach o štrukturálnych fondoch, do nástrojov vonkajšej pomoci a ďalších nástrojov financovania začlenia povinnú podmienenosť *ex ante* týkajúcu sa prístupnosti a zdravotného postihnutia.

1.9 EHSV zastáva názor, že EÚ a členské štáty by nemali využívať krízu a z nej vyplývajúce úsporné opatrenia ako zámienku na podchytenie uznávania prístupnosti ako ľudského práva.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 271, 19.9.2013, s. 116-121.

1.10 EHSV upozorňuje na to, že pri presadzovaní prístupnosti ako ľudského práva by sa mali zohľadňovať tieto základné zásady: sloboda voľby a sloboda pohybu, nezávislý život, primerané úpravy, zapojenie sa do spoločnosti, univerzálny dizajn a povinnosť predvídať.

1.11 EHSV vyzýva EÚ a jej členské štáty, aby zaviedli mechanizmy monitorovania a presadzovania práva so zapojením organizácií zastupujúcich osoby so zdravotným postihnutím.

1.12 EHSV zdôrazňuje, že rozmer prístupnosti by mali obsahovať tieto oblasti politiky EÚ: právna spôsobilosť, účasť na politickom živote, zamestnanosť, štátna pomoc, doprava, vzdelávanie, prístup k tovaru a službám, výskum, zahraničná politika a bývanie.

1.13 EHSV sa domnieva, že inštitúcie EÚ by pri vykonávaní ustanovení dohovoru OSN mali prístupnosť zahrnúť do nasledujúcich nástrojov: normalizácia, harmonizácia, technické požiadavky, stimuly pre podniky, odborová politika a kolektívne zmluvy.

1.14 EHSV konštatuje, že stratégie na zvyšovanie povedomia sú významným prostriedkom na dosiahnutie toho, aby spoločnosť, vrátane samotných občanov a hlavných aktérov, ako sú školy a masmédiá, uznávali prístupnosť ako ľudské právo v súlade s článkom 8 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím.

1.15 EHSV zastáva názor, že prístupnosť by mala byť zahrnutá do učebných osnov vedeckých disciplín (napr. architektúry, technických odborov, výpočtovej techniky atď.).

1.16 EHSV sa nazdáva, že nie je dostatok štatistických nástrojov na podporu presadzovania prístupnosti ako ľudského práva, a preto vyzýva Eurostat, aby zabezpečil ich vypracovanie.

1.17 EHSV opakuje svoj záväzok vyjadrený v predchádzajúcich stanoviskách zriadiť riadiaci výbor pre monitorovanie uplatňovania Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím.

2. Úvod

2.1 Prístup k zdravotnému postihnutiu, ktorý sa zakladá na ľudských právach, znamená, že EÚ ako zmluvná strana Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím a všetci občania nesú zodpovednosť za budovanie takej spoločnosti, v ktorej si všetci ľudia, vrátane osôb so zdravotným postihnutím, môžu uplatňovať občianske, politické, ekonomické, sociálne a kultúrne práva.

2.2 Definícia osôb so zdravotným postihnutím uvedená v dohovore OSN podporuje a posilňuje prístup k zdravotnému postihnutiu, ktorý sa zakladá na ľudských právach: *Medzi osoby so zdravotným postihnutím patria osoby s dlhodobými telesnými, mentálnymi, intelektuálnymi alebo zmyslovými postihnutiami, ktoré v súčinnosti s rôznymi prekážkami môžu brániť ich plnému a účinnému zapojeniu do života spoločnosti na rovnakom základe s ostatnými.*

2.3 EÚ pripojila k svojim záverom k Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím zoznam právomocí, ku ktorým patrí prístupnosť ako ich integrálna súčasť. Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím je jediná zmluva v oblasti ľudských práv, ktorú EÚ doteraz ratifikovala.

2.4 Vo svetovej správe o osobách so zdravotným postihnutím (2011) Svetovej zdravotníckej organizácie a Svetovej banky sa zdôrazňuje, že zastavané prostredie, doprava, informácie a komunikácie sú osobám so zdravotným postihnutím často neprístupné ⁽²⁾.

2.5 Prístup k fyzickému prostrediu a verejnej doprave je základnou podmienkou slobody pohybu osôb so zdravotným postihnutím zaručenej v článku 13 Všeobecnej deklarácie ľudských práv a článku 12 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach (ICCPR). Podobne bol prístup k informačným a komunikačným technológiám považovaný za nevyhnutný predpoklad slobody názoru a prejavu zaručenej v článku 19 Všeobecnej deklarácie ľudských práv a v článku 19 ods. 2 ICCPR ⁽³⁾.

⁽²⁾ Svetová správa o osobách so zdravotným postihnutím, zhrnutie, s. 10.

⁽³⁾ Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach v článku 25 písm. c) stanovuje, že každý občan má právo vstúpiť za rovnakých podmienok do verejných služieb svojej krajiny. Ustanovenia tohto článku by mohli slúžiť ako základ pre začlenenie práva na prístup do kľúčových zmlúv v oblasti ľudských práv. Oddiel 2 a 3. Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie zaručuje práva prístupu na všetky miesta a na používanie všetkých služieb určených verejnosti, ako sú dopravné prostriedky, hotely, reštaurácie, kaviarne, divadlá a parky (ICERD, článok 5 písm. f)). Týmto bol v medzinárodnom právnom rámci pre ľudské práva vytvorený precedens, pokiaľ ide o považovanie práva na prístup za právo ako také. (Návrh všeobecného komentára k článku 9 – Výbor OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím).

2.6 Kontaktný orgán pre dohovor OSN (pri Európskej komisii) plní svoju základnú úlohu pri uplatňovaní Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím a musí ju vykonávať veľmi aktívne.

2.7 Rada EÚ schválila 29. októbra 2012 vytvorenie rámca na ochranu, presadzovanie a monitorovanie uplatňovania Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, ktorý pozostáva z európskeho ombudsmana, Výboru pre petície Európskeho parlamentu, Agentúry Európskej únie pre základné práva, Európskeho fóra zdravotne postihnutých a Európskej komisie.

2.8 EHSV víta plné zapojenie Európskeho fóra zdravotne postihnutých do tohto rámca a zdôrazňuje, že je potrebné, aby bola občianska spoločnosť veľmi intenzívne zapojená do jeho činnosti.

2.9 V Dohovore OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím sa v článkoch 9, 3 a 21 prístupnosť uznáva ako právo.

2.10 Články dohovoru o prístupnosti ustanovujú dôležitú samostatnú právnu, resp. politickú agendu, ktorá nemôže byť posudzovaná izolovane, a preto sa prístupnosť musí považovať za faktor, ktorý umožňuje a uľahčuje uplatňovanie všetkých ostatných občianskych, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv.

2.11 Zákonnodarcovia EÚ venovali v uplynulých rokoch prístupnosti väčšiu pozornosť. Zaradili ju okrem iného do takých oblastí politiky, ako je napr. verejné obstarávanie, štrukturálne fondy a ďalšie nástroje financovania, práva cestujúcich, sektor technických noriem (TSI-PRM) a zamestnanosť. Toto je obzvlášť dôležité vzhľadom na starnutie európskeho obyvateľstva.

2.12 Európska stratégia pre oblasť zdravotného postihnutia, hlavný špecifický politický nástroj týkajúci sa zdravotného postihnutia, stanovila v tejto oblasti konkrétne ciele EÚ. Pomocou tejto stratégie sa Európska komisia zaviazala predložiť právne záväzné opatrenia na dosiahnutie prístupnosti, vrátane dostupnosti webových stránok, a Európsky akt o prístupnosti ⁽⁴⁾.

2.13 Digitálna agenda pre Európu slúži ako vhodný model na zavedenie všeobecných politických stratégií, ale zároveň aj konkrétnych opatrení na zabezpečenie prístupu osôb so zdravotným postihnutím. Pokrok v oblasti prístupnosti sa premietne do spoločnosti a hospodárstva vo všeobecnosti a vytvorila sa nové pracovné miesta a pridaná hodnota. Úplná implementácia tejto agendy by mala vyústiť do bezbariérovej digitálnej Európy pre osoby so zdravotným postihnutím.

2.14 Potenciál prístupnosti treba využiť pre vnútorný trh, pretože zvýši medzinárodnú mobilitu v Európe a súčasne uľahčí mobilitu pracovníkov a osôb so zdravotným postihnutím. Mal by byť zabezpečený prístup k programom celoživotného vzdelávania. Európske stratégie zamestnanosti by mali zahŕňať aj nutnosť zachovania zamestnania a rekvalifikácie pre ľudí, ktorí zostali zdravotne postihnutí počas svojho pracovného života.

2.15 Stratégia Európa 2020 mohla komplexnejšie pristupovať k problematike zdravotného postihnutia, ako aj prístupnosti a zapojenia zdravotne postihnutých ľudí a organizácií, ktoré ich zastupujú. Nedostatok komplexných ukazovateľov zdravotného postihnutia v tejto stratégii spôsobil, že sa problematike zdravotného postihnutia venuje málo pozornosti a poskytuje príliš málo informácií a zdrojov. Tvorba pracovných miest je zásadnou stratégiou na zabezpečenie sociálneho začlenenia.

2.16 EHSV zdôrazňuje, že ešte stále treba vykonať veľa práce, a preto víta návrh smernice o dostupnosti webových stránok orgánov verejného sektora, ktorý vypracovala Komisia.

2.17 EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby splnila svoj záväzok a bez meškania a bezodkladne predložila právne záväzný Európsky akt o prístupnosti.

2.18 Hospodárska kríza má dramatický dosah na uplatňovanie ľudských práv osôb so zdravotným postihnutím, a to sa týka aj prístupnosti. Miera prístupnosti sa zhoršuje a dôsledkom toho sa rozvíjajú menej prístupné spoločnosti. Treba poznamenať, že hospodárska kríza postihuje všetky rodiny, ale na rodiny s deťmi so zdravotným postihnutím má neúmerne veľký dosah ⁽⁵⁾.

⁽⁴⁾ Ako sa uvádza v bode 99 pracovného programu Európskej komisie na rok 2012.

⁽⁵⁾ Výbor OSN pre práva dieťaťa prijal všeobecný komentár č. 9 (2006) k právam detí so zdravotným postihnutím. Výbor OSN pre práva dieťaťa opätovne zdôraznil význam prístupnosti vo svojom všeobecnom komentári č. 17 (2013) o práve dieťaťa na oddych, voľný čas, hru, rekreačné aktivity, kultúrny život a umenie (článok 31).

2.19 EÚ musí prijať osobitný program, ktorý zabezpečí, že deti so zdravotným postihnutím budú mať prístup ku všetkým druhom prostredia a aspektom života.

2.20 Európa potrebuje inkluzívny rast a prístupnosť ako základný predpoklad dosiahnutia udržateľnosti a najmä uskutočňovania jej sociálneho rozmeru v rámci boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu a podpory sociálnej súdržnosti prostredníctvom začleňovania osôb so zdravotným postihnutím.

3. Prístupnosť ako ľudské právo

3.1 EHSV sa nazdáva, že „prístupnosť ako ľudské právo“ sa musí zmeniť na politickú a operačnú koncepciu. Je to koncepcia, ktorá platí pre spoločnosť ako celok, a nie len pre osoby so zdravotným postihnutím.

3.2 EHSV zdôrazňuje, že právo na prístupnosť ako ľudské právo a vo vzťahu k politickému programu treba chápať dvoma spôsobmi:

- ako ľudské právo ako také, týkajúce sa možnosti samostatne a bezpečne sa zapájať, konať, komunikovať a získavať informácie a
- ako ľudské právo, ktoré je neoddeliteľne spojené s výkonom ďalších ľudských práv, čím sa stáva základným činiteľom, ktorý tento výkon umožňuje a uľahčuje.

3.3 EHSV uznáva usmernenia Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím k vytvoreniu koncepcie prístupnosti a zastáva názor, že súčasťou tvorby politiky v tejto oblasti by malo byť:

- umožniť osobám so zdravotným postihnutím, aby mohli žiť nezávislým spôsobom života a plne sa podieľať na všetkých aspektoch života a
- prijať opatrenia, ktoré budú zahŕňať prevenciu, identifikáciu a odstraňovanie prekážok a bariér brániacich prístupnosti.

3.4 EHSV súhlasí s potrebou zabezpečiť nezávislý spôsob života (čo sa týka komunitného bývania a života v spoločnosti) podľa článku 19 dohovoru OSN, prostredníctvom týchto troch hlavných opatrení:

- zabezpečiť, aby si osoby so zdravotným postihnutím mohli zvoliť miesto, kde budú žiť,
- poskytovať podporu, ktorú potrebujú na to, aby mohli požívať rovnaké práva ako ostatní členovia spoločnosti a
- zabezpečiť, aby osoby so zdravotným postihnutím mali rovnoprávny prístup ku všeobecným službám.

3.5 EHSV konštatuje, že osoby so zdravotným postihnutím musia mať slobodu samostatnej a nezávislej voľby na rovnakom základe ako ostatné osoby.

3.6 EHSV berie na vedomie súhrnnú správu o živote v spoločnosti a začlenení do spoločnosti⁽⁶⁾, ktorú vypracovala organizácia „Inclusion International“. V tejto správe sa poukazuje na to, že ľuďom s intelektuálnym postihnutím sú odopierané základné práva na prístupnosť, ako je právo mať kľúče od vlastného domova, právo na prístup ku komerčným službám, právo rozhodnúť sa kam ísť na prechádzku alebo právo ísť na ihrisko s ostatnými spolužiakmi.

3.7 EHSV uznáva, že inštitucionálna starostlivosť predstavuje hrubé porušovanie ľudských práv a je nešťastným dôsledkom vývoja sociálnych služieb v Európe v porovnaní s ostatnými časťami sveta a týka sa všetkých členských štátov Európskej únie bez ohľadu na ich životnú úroveň. Na stratégie prechodu od inštitucionálnej starostlivosti musí nadväzovať rozvoj alternatívnych služieb poskytovaných v rámci komunít, pretože bez služieb nenastane zlepšenie: z osôb so zdravotným postihnutím sa stanú bezdomovci.

⁽⁶⁾ <http://inclusion-international.org/living-in-community/>.

3.8 EHSV sa nazdáva, že „prekážky“ by sa nemali chápať ako iba fyzické prekážky, ale tiež ako prekážky podmienené osobným postojom a legislatívou, ako aj politikou, správaním a zvyklosťami, všeobecnou neinformovanosťou a kultúrnou diskrimináciou. EHSV by chcel poukázať na to, že odstránenie týchto prekážok bude na osoh celej spoločnosti.

3.9 EHSV podotýka, že treba venovať väčšiu pozornosť uznaniu posunkovej reči a ďalších foriem komunikácie nepočujúcich, ako aj formátov prevádzania zvukového záznamu, resp. reči do textovej podoby pre sluchovo postihnutých. K dispozícii by mali byť aj zariadenia, ktoré zabezpečia poskytovanie dokumentov v Braillovom písme a hmatový display pre slepých, ako aj ľahko zrozumiteľné informácie pre osoby s intelektuálnymi a behaviorálnymi poruchami.

3.10 EHSV by chcel poukázať na to, že značenia, prístupné informácie a komunikácia, podporné služby, orientácia a pohyb v budovách sú veľmi dôležité pre mnohé osoby so zdravotným postihnutím, najmä pre tie, ktoré trpia kognitívnym vyčerpaním.

3.11 EHSV poukazuje na dva podstatné nástroje, ktoré treba pri analýze prístupnosti ako ľudského práva zohľadniť:

- Primerané úpravy „znamenajú nevyhnutnú a adekvátnu zmenu a prispôsobenie, ktoré nepredstavujú neúmerné alebo nadmerné zaťaženie, a robia sa, ak si to vyžaduje konkrétny prípad, s cieľom zabezpečiť osobám so zdravotným postihnutím užívanie alebo uplatňovanie všetkých ľudských práv a základných slobôd na rovnakom základe s ostatnými“ (článok 2 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím). V žiadnom prípade by primerané úpravy nemali nahradiť povinnosť zabezpečiť prístupnosť infraštruktúry, zastavaného prostredia a prístup k službám a tovaru podľa zásad univerzálneho dizajnu. Cieľom primeraných úprav je zabezpečiť individuálnu spravodlivosť v tom zmysle, že je zaručená nediskriminácia a rovnosť tým, že sa zohľadňuje dôstojnosť, nezávislosť a rozhodnutia danej osoby. EHSV zastáva názor, že všeobecné vylepšenie noriem prístupnosti povedie k väčšiemu výskytu primeraných úprav.
- EHSV sa domnieva, že zásada „neúmerného alebo nadmerného zaťaženia“ by sa mala uplatňovať v súlade so súčasnými nariadeniami, a preto vyzýva verejné orgány, aby kontrolovali a podporovali uskutočňovanie primeraných úprav pomocou alternatívnych prostriedkov (fondy, verejné obstarávanie atď.) To by malo zahŕňať posúdenie vplyvu, kde by právo občana malo prevážiť nad potrebami poskytovateľa. Dôležité je zabezpečiť, aby existovalo len veľmi málo výnimiek z uplatňovania zásady primeraných úprav.

3.12 EHSV zastáva názor, že univerzálny dizajn by mal byť hlavnou zásadou zabezpečenia plného prístupu k spoločnosti a je potrebné, aby sa v procese tvorby politiky stal operačnou politickou požiadavkou, napr. jeho začlenením do článkov určitého nariadenia⁽⁷⁾. Je nevyhnutné, aby bol všeobecný dizajn sprevádzaný vývojom doplnkových asistenčných zariadení a technológií.

3.13 Dodržiavanie povinnosti vopred prijať príslušné opatrenia týkajúce sa prístupnosti môže byť pre osoby so zdravotným postihnutím veľmi prospešné tým, že predvída ich potreby ešte pred tým, ako nastanú. Pri produktoch alebo službách bude potrebné, aby sa takéto potenciálne potreby brali do úvahy už vo fáze projektovania.

3.14 Malo by sa rozlišovať na jednej strane medzi povinnosťou zabezpečiť prístup ku všetkým novo navrhnutým, postaveným a vyrobeným objektom, infraštruktúre, tovarom, výrobkom a službám, a na druhej strane povinnosťou zabezpečiť prístup k existujúcemu fyzickému prostrediu, doprave, informáciám, komunikácii a službám ponúkaným širokej verejnosti. Zmluvné strany dohovoru majú povinnosť zabezpečiť oba prístupy, keďže však prvý prístup sa musí zabezpečiť postupne, mali by zmluvné strany stanoviť konkrétne pevné termíny a vyčleniť primerané prostriedky na odstránenie existujúcich prekážok⁽⁸⁾.

⁽⁷⁾ Postaviť budovu hneď od začiatku ako bezbariérovú môže znamenať zvýšenie celkových stavebných nákladov max. o 0,5 % (alebo v mnohých prípadoch vôbec žiadne), zatiaľ čo náklady na následné úpravy môžu byť vyššie ako toto počiatočné percento. Bezbariérový prístup k informáciám a komunikácii, vrátane IKT, by sa mal zabezpečiť tiež hneď na začiatku, pretože následné úpravy internetu a IKT môžu zvýšiť náklady. Je preto hospodárnejšie zahrnúť prvky prístupnosti IKT do počiatočnej fázy projektovania a výstavby. (Návrh všeobecného komentára k článku 9 – Výbor OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím). Priemerná životnosť budovy alebo inej fyzickej infraštruktúry je viac než 50 rokov, zatiaľ čo pri digitálnej infraštruktúre to nie je viac ako 3-4 roky. Za zmienku tiež stojí skutočnosť, že stavebné náklady sú oveľa nižšie.

⁽⁸⁾ Návrh všeobecného komentára k článku 9 – Výbor OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím.

3.15 EHSV konštatuje, že osobná asistencia (vrátane „živej pomoci“ uvedenej v Dohovore OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím) je zásadným cieľným opatrením na zabezpečenie toho, aby osoby so zdravotným postihnutím mali prístup k celému radu práv.

3.16 EHSV uznáva, že nediskriminácia je základným nástrojom na zabezpečenie rešpektovania ľudských práv. Bude však postačujúci len vtedy, ak bude doplnený o ďalšie nástroje, ako je pozitívna diskriminácia a normalizácia, ako aj propagácia práv osôb so zdravotným postihnutím medzi zamestnávateľmi, stavebníkmi, architektmi, právnikmi, ekonómami atď. a ich školenie v tejto oblasti, ktoré by malo byť súčasťou ich študijných plánov. EHSV zastáva názor, že by sa malo pokročiť v návrhu smernice o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na náboženské vyznanie alebo vieru, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu, COM(2008) 426 final (na základe článku 19 ZFEÚ), od ktorého sa momentálne upustilo.

3.17 Bez zásadnej a účinnej účasti organizácií osôb so zdravotným postihnutím na uplatňovaní článku 4 ods. 3 a článku 33 pri riešení otázok prístupnosti nedôjde k zásadnému uskutočňovaniu povinností týkajúcich sa prístupnosti ako ľudského práva. Účasť je možné zabezpečiť iba vtedy, ak organizácie osôb so zdravotným postihnutím dostanú potrebné finančné prostriedky na rozvíjanie svojej činnosti zameranej na obhajovanie svojich práv. EHSV žiada, aby program základných práv, ktorý nahradí program PROGRESS, zaručil rovnakú mieru finančnej podpory pre zastrešujúce a špecifické organizácie osôb so zdravotným postihnutím.

3.18 EHSV zdôrazňuje, že rozsah, v ktorom osoby so zdravotným postihnutím využívajú svoje ľudské práva, je medzi mestskými a vidieckymi oblasťami rozdielny a táto nerovnováha by sa mala odstrániť prostredníctvom účinných opatrení na národnej a regionálnej úrovni.

3.19 Podniky a zamestnávateľia v EÚ by mali prístupnosť zahrnúť do svojej politiky rozmanitosti a podporovať vytváranie plánov v tejto oblasti.

3.20 EHSV si uvedomuje vplyv prístupnosti na sociálnu súdržnosť, a preto by stratégie EÚ týkajúce sa udržateľnosti mali obsahovať prístupnosť ako prostriedok na dosiahnutie ich cieľov.

3.21 EHSV konštatuje, že ženy so zdravotným postihnutím čelia obmedzeniam v prístupe k svojim právam, o. i. v oblasti zdravia, sociálneho začleňovania, vzdelávania a zamestnávania. Tieto obmedzenia vedú k horším životným podmienkam, zdravotným problémom, nezamestnanosti a chudobe. To isté platí pre ostatné zraniteľné osoby so zdravotným postihnutím, ako sú deti, starší ľudia a ľudia, ktorí potrebujú väčšiu pomoc a ktorí čelia vážnym obmedzeniam pri uplatňovaní svojich práv.

3.22 EHSV by chcel poukázať na to, že dnešní mladí ľudia sú našou budúcnosťou a že je potrebné vytvoriť podmienky prístupnosti, aby osoby so zdravotným postihnutím mohli plne využívať svoje práva. EHSV vyzýva EÚ, aby zabezpečila, že jej politika zameraná na mladých ľudí bude obsahovať špecifický rozmer podpory mladých ľudí so zdravotným postihnutím.

4. Dosah na právne predpisy a tvorbu politiky EÚ

4.1 EHSV konštatuje, že po uzavretí Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím Európskou úniou by sa každá príslušná politická, resp. právna iniciatíva v EÚ mala analyzovať z hľadiska toho, či osobám so zdravotným postihnutím zaručuje nezávislý život, plnú účasť a odstránenie bariér a prekážok. Táto koncepcia by mala mať dosah na existujúce nariadenia EÚ, z ktorých niektoré sú uvedené vo vyhlásení o právomociach.

4.2 EHSV zastáva názor, že vnútorný trh by sa mal rozvíjať tak, aby zahŕňal otázky zdravotného postihnutia, normalizácie a harmonizácie prístupnosti ako prostriedok na jeho modernizáciu a zvýšenie jeho konkurencieschopnosti a inkluzívnosti vo svetovej ekonomike. Existuje ekonomika zdravotného postihnutia.

4.3 EHSV požaduje, aby bol vytvorený program EÚ založený na týchto dvoch faktoroch:

- ľudské právo na prístupnosť a
- zaradenie prístupnosti do ostatných hlavných oblastí tvorby politiky.

4.4 Podľa názoru EHSV je prístupnosť základným právom, ktoré si vyžaduje osobitný politický program, a vyzýva Európsku komisiu, aby predložila návrh programu týkajúci sa práva na prístupnosť v súvislosti s jej tvorbou politiky.

4.5 EHSV žiada analyzovať nasledovné oblasti z hľadiska prístupnosti ako ľudského práva:

- prístup k určitým službám a sociálnym opatreniam si vyžaduje plnú právnu spôsobilosť. EÚ by mala zabezpečiť harmonizáciu zásad právnej spôsobilosti osôb so zdravotným postihnutím v EÚ,
- osoby so zdravotným postihnutím by mali mať právne zaručenú účasť na politickom živote a právo voliť vo všetkých voľbách (komunálnych a celoštátnych), obzvlášť vo voľbách do Európskeho parlamentu tým, že sa zabezpečí prístupnosť volebných miestností, hlasovacích lístkov, informácií politických strán atď.,
- občianske práva (vlastníctvo, právo na život, nezávislosť, bezpečnosť atď.). Prístup k týmto základným občianskym právam je potrebné zabezpečiť prostredníctvom európskych opatrení, vrátane osobnej asistencie, umožňujúcich osobám so zdravotným postihnutím slobodnú voľbu pri využívaní prístupnosti.

4.6 EHSV žiada prijať opatrenia pre nasledovné oblasti z hľadiska prístupnosti ako ľudského práva: prevencia dosahov hospodárskej krízy na normy prístupnosti a nezávislý život osôb so zdravotným postihnutím; poskytovanie prístupu ku vzdelaniu⁽⁹⁾; program pre prístup k sociálnym a kultúrnym⁽¹⁰⁾ právam (spoločenské vzťahy, rekreácia, cestovný ruch); medzinárodná spolupráca, finančné a obchodné dohody a postoje EÚ v oblastiach, ako sú prírodné katastrofy a rozvojová spolupráca, miléniové rozvojové ciele, žiadatelia o azyl a OSN a MMF; v oblasti výskumu využívanie programu Horizont 2020; prístup k bývaniu, vrátane štátnych bytov; šport ako prostriedok sociálneho začleňovania, vrátane prístupu do budov, zariadení a k programom atď.

4.7 Začlenenie je možné dosiahnuť okrem iného spoločným postupom všetkých zainteresovaných strán v celom rade oblastí základných práv:

- Politické strany EÚ musia do svojich vnútorných postupov zaradiť možnosti účasti osôb so zdravotným postihnutím. Sociálni partneri by mali zabezpečiť, aby do kolektívnych zmlúv boli zahrnuté osoby so zdravotným postihnutím, možnosti bezbariérového prístupu na pracovisko a primerané úpravy. EHSV víta rámcovú dohodu EÚ o inkluzívnych trhoch práce a požaduje jej úplné uplatňovanie na vnútroštátnej úrovni.
- Organizácie občianskej spoločnosti by v rámci svojich všeobecných sociálnych požiadaviek mali podporovať opatrenia, ktoré zahŕňajú prístup osôb so zdravotným postihnutím.
- Všetky zainteresované strany uvedené v tomto bode by mali zabezpečiť, aby boli ich priestory, internetové stránky, interné postupy a náborová politika prístupné.

⁽⁹⁾ Bez bezbariérovej dopravy do škôl, prístupu do školských budov, prístupných informácií a komunikácie by osobám so zdravotným postihnutím bola odoprená možnosť uplatňovať svoje právo na vzdelanie (článok 24 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím). Preto musia byť školy prístupné, ako sa výslovne uvádza v článku 9 ods. 1 písm. a) Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím. Prístupný však musí byť celý proces inkluzívneho vzdelávania, nielen budovy, ale tiež všetky informácie a komunikácia, podporné služby a primerané úpravy v školách (návrh všeobecného komentára k článku 9 – Výbor OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím).

⁽¹⁰⁾ V článku 30 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím sa stanovuje, že zmluvné strany uznávajú právo osôb so zdravotným postihnutím zúčastňovať sa, na rovnakom základe s ostatnými, na kultúrnom živote a prijímú všetky primerané opatrenia, ktorými zabezpečia, aby osoby so zdravotným postihnutím:

- (a) mali prístup ku kultúrnym materiálom v prístupných formátoch;
- (b) mali prístup k televíznym programom, filmom, divadlu a iným kultúrnym aktivitám v prístupných formátoch;
- (c) mali prístup k miestam určeným na kultúrne predstavenia alebo služby, ako sú divadlá, múzeá, kiná, knižnice a služby cestovného ruchu, a v najväčšej možnej miere mali prístup k historickým pamiatkam a k významným miestam národného kultúrneho dedičstva.

Zabezpečenie prístupu ku kultúrnym a historickým pamiatkam považovaným za kultúrne dedičstvo môže za určitých okolností byť problematické, avšak zmluvné strany dohovoru majú povinnosť snažiť sa o sprístupnenie týchto miest v najväčšej možnej miere. Veľa historických pamiatok a významných miest národného kultúrneho dedičstva bolo sprístupnených tak, aby sa zachovala ich kultúrna historická identita a jedinečnosť. (Návrh všeobecného komentára k článku 9 – Výbor OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím).

Medzinárodná zmluva Svetovej organizácie duševného vlastníctva (WIPO) o autorskom práve prijatá v júni 2013, ktorej účelom je uľahčiť prístup k uverejneným dielam, by mala osobám so zdravotným postihnutím, najmä tým, ktoré majú problémy s prístupom k tradičným tlačovým materiálom, zabezpečiť prístup ku kultúrnym materiálom bez neprimeraných alebo diskriminačných prekážok.

4.8 EHSV žiada pripraviť a posilniť zaradenie stratégie normalizácie a prístupnosti do technologického rozvoja.

4.9 EHSV konštatuje, že prístupnosť umožní rozvoj aktivít v nových odvetviach, ktoré vyžadujú nové zručnosti, najmä v odvetví IKT. Osoby so zdravotným postihnutím by mali mať možnosť preklenúť digitálnu priepasť pomocou cieľených opatrení EÚ.

4.10 EHSV sa nazdáva, že budovať kapacity je potrebné pre všetky zainteresované strany: verejné orgány, súkromné podniky, občiansku spoločnosť a organizácie osôb so zdravotným postihnutím. Osobitná pozornosť by sa mala venovať malým a stredným podnikom.

4.11 EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby splnila svoj dlhodobý záväzok a predložila právne záväzný Európsky akt o prístupnosti.

4.12 EHSV víta predloženie návrhu smernice o dostupnosti webových stránok orgánov verejného sektora a pripomína odporúčania, ktoré vyslovil vo svojom stanovisku na tému „Dostupnosť webových stránok verejných orgánov“⁽¹¹⁾:

— Internet (t. j. služby a obsah) sa stal samozrejmosťou pri hľadaní zamestnania, získavaní informácií, prístupe ku vzdelaniu, nakupovaní a nadväzovaní spoločenských kontaktov;

— Obsah internetových služieb by sa mal sprístupniť všetkým aktérom (podnikom alebo verejnému sektoru).

4.13 EHSV víta začlenenie kritérií prístupnosti a podmienenosti týkajúcej sa zdravotného postihnutia do nariadenia o štrukturálnych fondoch a ďalších oblasti, ako je doprava a práva cestujúcich.

4.14 EHSV sa domnieva, že schôdze predsedov orgánov EÚ na tému zdravotného postihnutia a generálnych riaditeľstiev Európskej komisie o vykonávaní Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím by sa mali uskutočňovať pravidelne, ako bolo ohlásené, za účasti zástupcov Európskeho hnutia zdravotne postihnutých s cieľom politického monitorovania a podpory vykonávania tohto dohovoru, vrátane jeho ustanovení o prístupnosti.

4.15 EHSV konštatuje, že financovanie prístupnosti je zjavne nedostatočné, avšak už samotné zaradenie prístupnosti ako kritéria pre súčasné systémy financovania by prinieslo určité zlepšenie v tejto oblasti: štrukturálne fondy, balík o sociálnych investíciách, budúce všeobecné nariadenie o skupinových výnimkách zo štátnej pomoci pre zamestnanosť, usmernenia TEN-T.

4.16 EHSV tiež zastáva názor, že je potrebné zlepšiť prístup k masmédiám a informovanosť o potrebách osôb so zdravotným postihnutím v tomto druhu médií.

5. Monitorovanie

5.1 EHSV žiada vypracovať stratégiu na posilnenie úlohy občanov ako základnej možnosti na zabezpečenie úplnej implementácie prístupnosti. Potrebné sú informačné kampane a ľudia so zdravotným postihnutím, ako aj všetci ostatní občania potrebujú byť informovaní o svojich právach na prístupnosť.

5.2 EHSV vyjadruje poľutovanie nad skutočnosťou, že chýbajú ukazovatele a vyzýva Eurostat, aby pripravil stratégiu na vypracovanie osobitných ukazovateľov na základe ukazovateľov Úradu vysokého komisára OSN pre ľudské práva a na základe návrhu všeobecného komentára k článku 9 Výboru OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím.

5.3 EHSV žiada, aby sa do noriem zaradili jasné kritériá prístupnosti a mechanizmy monitorovania (zastavané prostredie, infraštruktúra, moderné IKT, o. i. operačné systémy pre tablety a smartfóny a mandát 376 Komisie na požiadavky prístupnosti, pokiaľ ide o produkty a služby v oblasti IKT). Osoby so zdravotným postihnutím by mali byť v plnej miere zapojené do všetkých fáz prípravy noriem.

5.4 EHSV sa domnieva, že je potrebné vytvoriť silný systém presadzovania predpisov, pretože v súčasnosti v Európe nefungujú.

5.5 EHSV vyzdvihuje potrebu využívať monitorovacie mechanizmy zaradené do budúceho nariadenia o spoločných ustanoveniach o štrukturálnych fondoch s cieľom zabezpečiť, aby sa zohľadňovala podmienenosť *ex ante* týkajúca sa zdravotného postihnutia a aby sa sociálni partneri a organizácie zastupujúce osoby so zdravotným postihnutím v plnej miere na tomto monitorovaní zúčastňovali.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ C 271, 19.9.2013, s. 116-121.

- 5.6 EHSV zastáva názor, že európske a vnútroštátne stratégie vzdelávania by mali do učebných a študijných osnov škôl a univerzít zahrnúť aj tému prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím.
- 5.7 EHSV opakuje svoj záväzok vyjadrený v predchádzajúcich stanoviskách v rámci svojich aktivít ako politický orgán zriadiť riadiaci výbor pre monitorovanie uplatňovania Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím.
- 5.8 Treba podporovať európsky systém mechanizmov certifikácie prístupnosti. Do neho by mali byť zapojené organizácie osôb so zdravotným postihnutím.
- 5.9 Rozmer prístupnosti by sa mal začleniť do posúdenia právneho a politického dosahu EÚ. Vo všetkých členských štátoch sa musia jednotným spôsobom zaviesť nástroje na podporu tohto začlenenia.
- 5.10 EHSV žiada, aby sa vo všetkých inštitúciách EÚ (vrátane EHSV) monitorovalo uplatňovanie európskej stratégie pre oblasť zdravotného postihnutia a chcel by poukázať na to, že sa musí zabezpečiť prístupnosť budov, náborovej politiky a informácií (fyzických alebo elektronických). V hodnotení stratégie v roku 2015 by sa tejto politickej oblasti mala venovať zvláštna pozornosť.

V Bruseli 21. januára 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Dostupnosť SVHZ: definícia, rozsah, výzvy a európske iniciatívy“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2014/C 177/04)

Spravodajca: **Raymond HENCKS**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 14. februára 2013 rozhodol v súlade s článkom 29 ods. 2 svojho rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému:

„Dostupnosť SVHZ: definícia, rozsah, výzvy a európske iniciatívy“

(stanovisko z vlastnej iniciatívy).

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 19. novembra 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 495. plenárnom zasadnutí 21. a 22. januára 2014 (schôdza z 21. januára 2014) prijal 135 hlasmi za, pričom 19 členovia hlasovali proti a 12 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Mnoho občanov v Európskej únii sa v rôznej miere, v závislosti od členského štátu, stretáva s vážnymi hospodárskymi problémami pri prístupe k základným službám napríklad v oblasti bývania, energie, elektronickej komunikácie, dopravy, vody, zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb.

1.2 Vysoká úroveň dostupnosti služieb všeobecného hospodárskeho záujmu (SVHZ) je však jednou zo spoločných hodnôt, ktoré každý členský štát Únie rešpektuje a ktoré sa uvádzajú v Protokole č. 26 o službách všeobecného záujmu (pripojený k zmluvám), ktorý Únia a členské štáty musia v rámci svojich právomocí v plnej miere zohľadňovať vo všetkých svojich politikách týkajúcich sa tejto oblasti.

1.3 Dostupnosť alebo hospodárska dostupnosť SVHZ nie je však na úrovni EÚ jednotne definovaná a neexistuje ani nástroj na jej meranie, avšak členské štáty v rámci svojich právomocí organizovať SVHZ disponujú širokými diskrečnými právomocami na ich zavádzanie.

1.4 Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) preto navrhuje, aby sa objasnila koncepcia dostupnosti SVHZ pre všetkých občanov a prispôbila sa požiadavkám Lisabonskej zmluvy (protokol č. 26), ako aj Dohovoru Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím a zároveň aby sa do sekundárneho práva zaviedli legislatívne opatrenia, na základe ktorých budú mať členské štáty povinnosť:

- vymedziť ukazovatele, podľa ktorých sa určí dostupnosť služby, ako aj mechanizmus nezávislého hodnotenia výsledkov SVHZ, ktorého súčasťou bude dodržiavanie hospodárskej dostupnosti,
- stanoviť kôš základných služieb, pri ktorom sa výška výdavkov jednej domácnosti stanoví v závislosti od toho, čo je prijateľné v pomere k disponibilnému príjmu. Maximálna úroveň výdavkov na tieto základné služby bude objektívnym základom číselného vyjadrenia pojmu dostupnosti a stanovenia všeobecného percenta výdavkov domácnosti, po prekročení ktorého pôjde o dodatočné výdavky oprávňujúce v prípade potreby na poskytnutie verejnej pomoci,
- presnejšie vymedziť pojem „zraniteľné osoby“ alebo „znevýhodnené skupiny“. V tejto súvislosti by Európska komisia mala prehodnotiť svoju rozhodovaciu prax v oblasti kontroly zjavnej chyby v kvalifikácii štátnej pomoci.

1.5 Začlenenie hlavných údajov o SVZ do európskeho semestra je podmienkou posilnenia sociálneho rozmeru EÚ a jej trhu, obzvlášť v čase krízy, pričom sa musí plne rešpektovať zodpovednosť a právomoci členských štátov.

2. Úvod

2.1 Služby všeobecného záujmu (SVZ), či už sú hospodárskej povahy (SVHZ) alebo nehospodárskej povahy (SVNZ), spočívajú na cieľoch zabezpečiť každému obyvateľovi príslušnej krajiny univerzálny prístup k službám a základným právam; sú úzko spojené s cieľom hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti, ktoré presadzuje Európska únia.

2.1.1 Členské štáty disponujú širokými diskrečnými právomocami pri definovaní, organizovaní a financovaní SVZ v súvislosti s určitým sociálnym a občianskym opatrením a v reakcii na potreby užívateľov. SVHZ sa riadia pravidlami trhu a vzťahujú sa na ne pravidlá EÚ v oblasti hospodárskej súťaže a vnútorného trhu okrem prípadov, keď tieto pravidlá predstavujú prekážku v plnení konkrétnych úloh SVHZ. Z definície SVNZ vyplýva, že nie sú podriadené pravidlám trhu a patria do výlučnej právomoci členských štátov na základe článku 2 protokolu č. 26.

2.1.2 „Únia uznáva a rešpektuje prístup k službám všeobecného hospodárskeho záujmu (...) v súlade so zmluvami“, ako sa uvádza v Charte základných práv Európskej únie, ktorá je pripojená k Lisabonskej zmluve a v ktorej sa ako základ v tejto oblasti výslovne spomínajú vnútroštátne právne predpisy a prax. Dohovor Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím, ktorý Európska únia ratifikovala ako celok, stanovuje minimálne normy ochrany a zachovania kompletnej série občianskych, politických, sociálnych a hospodárskych práv, ktoré požívajú osoby so zdravotným postihnutím a ku ktorým patrí aj právo na dostupnosť SVHZ.

2.1.3 Mnohé členské štáty spájajú toto právo na dostupnosť SVHZ s podmienkou poskytovania služby za ekonomicky výhodných podmienok pre všetkých a na tento účel uplatňujú v rôznej miere programy individuálnej a kolektívnej sociálnej pomoci.

Mnoho občanov v Európskej únii sa však v praxi stretáva s vážnymi problémami pri prístupe k základným službám, najmä v oblasti bývania, energie, elektronickej komunikácie, dopravy, vody, zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb.

2.2 Nedostatočný prístup k SVHZ môže závisieť od rôznych faktorov: môže závisieť od kontextu krajiny s veľmi rozdielnymi modelmi a sociálnymi službami, ktoré sa líšia v závislosti od krajiny. Nedostatočný prístup k SVHZ môže byť aj hospodárskeho (nedostupná cena služby), geografického (služba nie je poskytovaná v danej oblasti), sociálneho (nerovné zaobchádzanie) a fyzického charakteru (zdravotné postihnutie) alebo nie je prispôbený potrebám a/alebo technickému pokroku (nevhodná/nedostatočná úroveň kvality a/alebo bezpečnosti).

2.3 Vysoká úroveň kvality, bezpečnosti a dostupnosti, rovnaký prístup a presadzovanie všeobecného prístupu a práv užívateľov v súvislosti so SVHZ predstavuje šesť zo štrnástich spoločných hodnôt, ktoré sú uvedené v Protokole č. 26 o SVZ (protokol pripojený k Lisabonskej zmluve, t. j. k Zmluve o EÚ a Zmluve o fungovaní EÚ) a ktoré Únia a členské štáty musia v rámci svojich právomocí a rozsahu pôsobnosti zmlúv v plnej miere zohľadňovať pri vykonávaní všetkých svojich politík týkajúcich sa služieb všeobecného hospodárskeho záujmu v zmysle článku 14 Zmluvy o fungovaní EÚ.

2.3.1 Medzi týmito štrnástimi hodnotami, ktoré sú rozdelené do troch skupín, jestvuje vzájomná súvislosť v rámci skupín, ale aj medzi skupinami, takže ich nie je možné zoradiť podľa priority.

2.3.2 Ako príklad možno uviesť službu všeobecného hospodárskeho záujmu, ktorá, i keď je plne dostupná, nebude spĺňať požiadavky uvedené v protokole č. 26, ak nebude zaručená vysoká úroveň kvality alebo bezpečnosti alebo ak jej dostupnosť nebude podporovaná pre všetkých občanov príslušného členského štátu, ale ani vtedy, keď sa v členskom štáte nerobí rozdiel v geografických, sociálnych alebo kultúrnych okolnostiach alebo keď napríklad štátny orgán znemožňuje SVHZ, aj keď majú regionálne alebo miestne orgány podľa zákonov alebo zvyklostí daného štátu právo ustanoviť určitú SVHZ, čím sa narušia ich základná úloha a bráni sa im vo výkone diskrečných právomocí.

2.4 Ustanovenia tohto protokolu výslovne „vysvetľujú“ štrnásť spoločných hodnôt Únie v oblasti SVHZ. Pomerne relatívna formulácia niektorých hodnôt, najmä vysoká úroveň kvality, bezpečnosti alebo dostupnosti, alebo presadzovanie všeobecného prístupu a práv užívateľov by mohli vyvolávať veľké množstvo otázok, pokiaľ ide o právny alebo záväzný charakter a účinky uvedených ustanovení. Pri všetkých výkladoch, rovnako ako pri ods. 1 protokolu č. 26, je však odpoveď jednoduchá a jasná a zodpovedá tomuto interpretovanému článku: v danom prípade je v rámci svojej právomoci organizovať SVHZ zodpovedný za definovanie rôznych vzťahov pri SVHZ príslušný národný, regionálny alebo miestny orgán.

3. Pojem dostupnosti v európskych právnych predpisoch

3.1 Na úrovni EÚ neexistuje jednotná definícia alebo jednotný prístup, pokiaľ ide o dostupnosť alebo hospodársku dostupnosť služby všeobecného hospodárskeho záujmu, ani nástroj na posúdenie tejto dostupnosti. Dostupnosť často závisí od subjektívneho vnímania užívateľa, pokiaľ ide o cenu služby a jej prínos k blahu občana.

3.2 Vo všeobecnosti dostupnosť určitej služby znamená, že užívateľ si túto službu môže ľahko zaplatiť (zelená kniha o rozvoji jednotného trhu s poštovými službami) ⁽¹⁾.

3.3 V najkrajnejšom prípade je určitá služba považovaná za dostupnú vtedy, keď je občanom poskytovaná bezplatne, ako napr. bezplatná mestská hromadná doprava v niektorých mestách alebo regiónoch.

3.4 EHSV chce poukázať na komplexné, problematické a rôznorodé uplatňovanie aspektu dostupnosti v praxi, pričom ako príklad uvádza rôzne výklady dostupnosti uplatňované v oblasti bývania, telekomunikácií, elektrickej energie a plynu. Okrem toho zdôrazňuje, že prístup k zdravotnej starostlivosti je v mnohých členských štátoch problematický v spojitosti s príjmami osôb, ktoré sa pre nedostatok prostriedkov rozhodnú nevyhľadať zdravotnú starostlivosť. V správe z roku 2009 o implementácii stratégie EÚ s názvom „Solidarita v oblasti zdravia: zmierňovanie nerovností v oblasti zdravia v EÚ“ sa poukazuje na veľmi úzku súvislosť medzi materiálnym nedostatkom a súvisiacimi zdravotnými problémami.

3.5 Požiadavka cenovej dostupnosti sa zaviedla do právnych predpisov týkajúcich sa liberalizácie sieťových odvetví ako neoddeliteľná súčasť univerzálnej služby v oblasti telekomunikácií, elektrickej energie a poštových služieb a ako požiadavka, ktorá je úzko spojená s cieľom sociálnej a územnej súdržnosti, ktorý presadzuje Únia.

3.6 EÚ uplatňuje dve koncepcie dostupnej ceny: prvá má univerzálny rozmer a druhá sa vzťahuje iba na skupiny obyvateľstva s nízkym príjmom, znevýhodnené skupiny alebo zraniteľné skupiny, ku ktorým patria napr. osoby so zdravotným postihnutím alebo osoby so špecifickými sociálnymi potrebami. Táto druhá koncepcia má zmysel iba vtedy, ak sa zameriava na „presadzovanie všeobecného prístupu“ podľa protokolu č. 26.

3.7 Treba ale konštatovať, že i napriek tomu, že je dostupnosť SVHZ spoločnou hodnotou Európskej únie a členské štáty musia túto požiadavku dodržiavať, napríklad cena energie, roamingových služieb pri mobilných telefónoch, dopravy alebo cena bývania a nájom za bývanie sú naďalej v nepomere k disponibilnému príjmu čoraz väčšej vrstvy obyvateľstva. Okrem toho sa definície dostupnosti obsiahnuté v rôznych právnych predpisoch EÚ výrazne líšia a všetky sú veľmi všeobecné. EHSV ďalej v stanovisku uvádza niekoľko príkladov týchto definícií.

3.8 Bývanie

3.8.1 Na základe prieskumu o rozpočte domácností (EU-SILC) uskutočneného vo všetkých členských štátoch bola výška ekonomických výdavkov na bývanie stanovená na 40 % disponibilného príjmu domácností. Po prekročení tejto hranice sa cena za bývanie považuje za nedostupnú.

3.8.2 Členské štáty zasahujú do fungovania trhov s bytmi veľmi odlišným spôsobom a mierou, pričom ich cieľom je umožniť každému občanovi získať slušné a cenovo dostupné bývanie, v prípade potreby prostredníctvom pomoci na bývanie. Väčšina členských štátov zaviedla mechanizmy sociálnej pomoci alebo daňovej pomoci, aby znížila túto hlavnú položku v nútených výdavkoch domácností a poskytuje štátne príspevky na paralelnú ponuku tzv. sociálneho bývania, ktorá dopĺňa ponuku spontánne sa objavujúcu na súkromnom trhu.

3.8.3 Sociálne bývanie je jednou z možností, ako môžu verejné orgány reagovať na potrebu bývania, ktorú trh neuspokojuje. Cieľom je vyhovieť všetkým potrebám v oblasti bývania a zaručiť prístup k dôstojnému bývaniu za dostupnú cenu alebo nájomné pre všetkých. 25 miliónov európskych domácností žije v sociálnych bytoch.

⁽¹⁾ COM(1991) 476 final.

3.8.4 Napriek týmto opatreniam nemajú mnohí občania členských štátov prístup k slušnému bývaniu za dostupnú cenu. V roku 2011 15 % európskych obyvateľov žilo v preľudnených alebo nedôstojných obytných podmienkach a 17 % domácností uviedlo, že náklady na bývanie prekračujú ich disponibilný príjem⁽²⁾.

3.8.5 Na základe rozhodnutia z 20. decembra 2011 o uplatňovaní článku 106 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie na štátnu pomoc vo forme náhrady za služby vo verejnom záujme udeľovanej niektorým podnikom povereným poskytovaním služieb všeobecného hospodárskeho záujmu Európska komisia stanovila, že dotované sociálne bývanie sa bude poskytovať iba osobám, ktoré budú jasne identifikované ako znevýhodnené osoby alebo sociálne skupiny, ktoré pre nedostatok finančných prostriedkov nie sú schopné nájsť si bývanie za trhových podmienok, čo vyvoláva otázky v súvislosti s hodnotami uvedenými v protokole č. 26.

3.9 Telekomunikačné služby

3.9.1 Hoci vnútorný trh a voľná hospodárska súťaž prispeli k zníženiu jednotkových cien telekomunikačných služieb, toto zníženie nastalo čiastočne aj v dôsledku technologického vývoja a v dôsledku toho, že orgány EÚ stanovili strop cien roamingových služieb pri mobilnej komunikácii.

3.9.2 Podľa právnych predpisov v oblasti telekomunikácií⁽³⁾ dostupnosť súvisí s prijateľnými cenami za používanie telefónov stanovenými na základe špecifických vnútroštátnych podmienok a so schopnosťou užívateľov kontrolovať svoje výdavky. V metodologickom ozname Európskej komisie o horizontálnom vyhodnotení SVHZ⁽⁴⁾ je navrhovaným ukazovateľom cena služieb v porovnaní s príjmom spotrebiteľov s nízkym príjmom alebo priemerným príjmom (pri rôznych výškach príjmov).

3.10 Elektrická energia a plyn

3.10.1 V odvetví elektrickej energie a plynu dotácie alebo regulácia zamerané na znižovanie celkových cien energie podľa názoru Komisie nepodporujú hospodárne zaobchádzanie s energiou, nezameriavajú sa osobitne na osoby v núdzi a môžu deformovať hospodársku súťaž⁽⁵⁾.

3.10.2 Členské štáty by preto mali prijať opatrenia na zabezpečenie primeranej ochrany zraniteľných spotrebiteľov⁽⁶⁾. Verejný orgán môže poskytovať priame dotácie spotrebiteľovi iba vtedy, ak je koncepcia energetickej chudoby presne definovaná a ak sa na národnej úrovni presne stanoví, kto sa považuje za zraniteľnú osobu. V prípade spotrebiteľov, ktorí majú dočasné finančné problémy, sa musí energia naďalej poskytovať po určitú dobu aj vtedy, ak neplatia.

3.10.3 Treba poznamenať, že koncepcia energetickej chudoby sa týka iba odvetvia s elektrickou energiou a plynom a nezahŕňa ostatné používané palivá najmä pri mestskom vykurovaní.

3.10.4 Energetická politika EÚ je založená na znižovaní spotreby energie prostredníctvom podporovania opatrení energetickej účinnosti alebo tepelnej izolácie domov, aby sa zvýšila ekonomická dostupnosť energetických služieb. Zvýšenie energetickej účinnosti si však vyžaduje značné investície, ktorých ekonomická návratnosť pomocou znižovania výdavkov na energiu prinesie výsledky iba z dlhodobého hľadiska. EHSV vo svojom stanovisku na tému „Koordinovaná európska činnosť s cieľom zabrániť energetickej chudobe a bojovať proti nej“ (CESE 2517/2013) predstavil konkrétne návrhy v danej oblasti.

4. Posúdenie dostupnosti

4.1 V roku 2004 v rámci vyhodnotenia výsledkov SVHZ v sieťových odvetviach Európska komisia posúdila dostupnosť uplatňovaných cien v sieťových odvetviach podľa ukazovateľa, ktorý vychádzal z percenta ročného príjmu, ktoré musí užívateľ vynaložiť počas jedného roka, aby si zadovážil určitý košík služieb.

4.2 Prieskum Eurobarometra o spokojnosti európskych občanov so službami v sieťových odvetviach poskytuje iba subjektívne hodnotenie dostupnosti uvedených služieb a nanajvýš môže ukazovať všeobecný trend.

4.3 Na úrovni EÚ neexistujú oficiálne kritériá na určenie hospodárskej dostupnosti SVHZ. V právnych predpisoch EÚ sa venuje pozornosť skôr zásadám a harmonizovaným pravidlám týkajúcim sa stanovenia cien orientovaných na náklady alebo cien s vyššou mierou previazanosti s nákladmi alebo náhrady nákladov (v súlade s rámcovou smernicou o vode) a zároveň zabezpečeniu poskytovania služieb všetkým občanom.

⁽²⁾ Eurofound: *Third European Quality of Life Survey – Quality of life in Europe: impacts of the crisis 2012 a Household debt advisory services in the Europe Union*.

⁽³⁾ Smernica 2002/22/ES.

⁽⁴⁾ COM(2002) 331 final.

⁽⁵⁾ COM(2012) 663 final – V záujme lepšieho fungovania vnútorného trhu s energiou.

⁽⁶⁾ Smernica 2009/72/ES (elektrická energia) a smernica 2009/73/ES (plyn).

4.4 Ceny orientované na náklady, dokonca aj bez obchodnej marže, však nie sú synonymom ekonomickej dostupnosti a nezaručujú univerzálny prístup k cenovo dostupným službám.

4.5 Podľa zelenej knihy o službách všeobecného záujmu z roku 2003 členské štáty musia definovať niektoré kritériá, ktoré sa budú uplatňovať pri stanovení dostupnosti určitej služby. Musia zabezpečiť, že stanovené kritériá budú zohľadňovať všetky práva spotrebiteľov a užívateľov, ako je dostupnosť SVHZ v prípade osôb so zdravotným postihnutím, a zároveň zavedú mechanizmus kontroly cien a/alebo budú poskytovať dotácie dotknutým osobám. Tieto kritériá by mohli byť napríklad previazané na cenu koša základných služieb, ktoré by definovali členské štáty. Maximálna cena koša (maximálne výdavky) by bola stanovená v závislosti od toho, čo je akceptovateľné v porovnaní s disponibilným príjmom najzraniteľnejších občanov.

5. Úloha Európskej únie

5.1 Podľa zelenej knihy o SVZ môžu trhové mechanizmy zaručiť poskytovanie cenovo dostupných služieb primeranej kvality iba vtedy, ak existuje účinná hospodárska súťaž, čím sa vo veľkej miere znižuje nutnosť prísť k regulácii.

5.2 Európska komisia vo svojom oznámení „Rámec kvality pre služby všeobecného záujmu v Európe“ (COM(2011) 900 final) v súvislosti s novými podmienkami vyplývajúcimi zo zmlúv poukazuje na to, že sa „rozhodla“ – v tomto prípade pomocou jediného rámca kvality – zabezpečiť, že „v nasledujúcich rokoch bude regulačné prostredie na úrovni EÚ naďalej posilňovať sociálny rozmer jednotného trhu, aby sa lepšie zohľadnila osobitná povaha týchto služieb a aby sa pri poskytovaní týchto služieb naplňali hodnoty uznané v tomto protokole, t. j. kvalita, bezpečnosť a dostupnosť, rovnaký prístup a presadzovanie všeobecného prístupu a práv užívateľov uznaných v protokole č. 26“.

5.3 Európske právne predpisy ustanovujú okrem iných povinností verejných orgánov aj povinnosť zabezpečiť prístup k SVHZ a ich cenovú dostupnosť pre všetkých spotrebiteľov, pričom v prípade zraniteľných spotrebiteľov alebo spotrebiteľov so zdravotným postihnutím platia osobitné ustanovenia.

5.4 Európska komisia musí preto vzhľadom na uvedené skutočnosti zlepšiť koordináciu medzi vlastnými oddeleniami a vytvoriť skutočný štatistický nástroj založený na porovnávaní a spájaní údajov (podľa zásady prísneho dodržiavania dôvernosti údajov). Ďalej by mala objasniť koncepciu dostupnosti SVHZ pre všetkých občanov a prispôbiť ju požiadavkám Lisabonskej zmluvy (protokol č. 26) a Dohovoru Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím a zároveň by mala navrhnúť legislatívne opatrenia, ktorými by sa do sekundárneho práva zaviedla táto povinnosť pre členské štáty:

- vymedziť ukazovatele, na základe ktorých sa určí dostupnosť služby, ako aj mechanizmus nezávislého hodnotenia výsledkov SVHZ, ktorého súčasťou bude dodržiavanie hospodárskej dostupnosti,
- stanoviť koš základných služieb, pre ktoré sa stanoví akceptovateľná maximálna výška výdavkov jednej domácnosti na základe typického disponibilného príjmu. Pri stanovení dostupnej ceny košíka služieb by sa jednotlivé služby nemali odvíjať od disponibilného príjmu v jednotlivých sektoroch. Bude preto potrebné zohľadniť všetky služby považované za základné (základné služby určia členské štáty v súlade so zásadou subsidiarity) a na základe toho stanoviť všeobecné percento výdavkov domácnosti, po prekročení ktorého ide o dodatočné výdavky (rovnako ako sa to robí/uskutočňuje/deje v oblasti bývania), a v tomto prípade zaviesť spôsoby financovania v súlade s článkom 14 ZFEÚ, ktoré umožnia zabezpečiť prístup ku všetkým SVHZ.
- presnejšie vymedziť pojem „zraniteľné osoby“ alebo „znevýhodnené skupiny“. V tejto súvislosti by Európska komisia mala prehodnotiť svoju rozhodovaciu prax v oblasti kontroly zjavnej chyby v kvalifikácii štátnej pomoci. Členským štátom musí v súlade s ustanoveniami Protokolu č. 26 o službách všeobecného záujmu prenechať zodpovednosť za stanovenie podmienok prístupu za dostupné ceny na základe potrieb občanov a národných alebo miestnych preferencií, ako aj skutočných potrieb znevýhodnených občanov alebo sociálne slabších skupín.

5.5 Začlenenie hlavných údajov o SVZ do európskeho semestra je podmienkou posilnenia sociálneho rozmeru EÚ a jej trhu, obzvlášť v čase krízy, pričom sa musí plne rešpektovať zodpovednosť a právomoci členských štátov.

V Bruseli 21. januára 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

PRÍLOHA

k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Nasledujúce pozmeňovacie návrhy, ktoré získali viac ako štvrtinu odovzdaných hlasov, boli zamietnuté v priebehu diskusie:

Bod 1.4

Pozmeňovací návrh k bodu 1.4 súvisí s pozmeňovacím návrhom k bodu 5.4, takže sa o oboch pozmeňovacích návrhoch hlasovalo naraz.

Zmeniť

„1.4 Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) ~~preto navrhuje, aby sa objasnila koncepcia dostupnosti SVHZ pre všetkých občanov a prispôbila sa požiadavkám Lisabonskej zmluvy (protokol č. 26), ako aj Dohovoru Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím a zároveň aby sa do sekundárneho práva zaviedli legislatívne opatrenia, na základe ktorých budú mať členské štáty povinnosť:~~

- vymedziť ukazovatele, podľa ktorých sa určí dostupnosť služby, ako aj mechanizmus nezávislého hodnotenia výsledkov SVHZ, ktorého súčasťou bude dodržiavanie hospodárskej dostupnosti,
- stanoviť kôš základných služieb, pri ktorom sa výška výdavkov jednej domácnosti stanoví v závislosti od toho, čo je prijateľné v pomere k disponibilnému príjmu. Maximálna úroveň výdavkov na tieto základné služby bude objektívnym základom číselného vyjadrenia pojmu dostupnosti a stanovenia všeobecného percenta výdavkov domácnosti, po prekročení ktorého pôjde o dodatočné výdavky oprávňujúce v prípade potreby na poskytnutie verejnej pomoci,
- presnejšie vymedziť pojem „zraniteľné osoby“ alebo „znevýhodnené skupiny“ ~~aby~~ aby V tejto súvislosti by Európska komisia ~~mala mohla v prípade potreby prehodnotiť svoju rozhodovaciu prax v oblasti kontroly zjavnej chyby v kvalifikácii štátnej pomoci.~~

Zdôvodnenie**Bod 1.4 prvý odsek:**

Nie je úlohou Parlamentu, Rady alebo Komisie, aby vymedzili hodnoty stanovené v článku 14 a vyložené v protokole č. 26 (pozri tiež pozmeňovací návrh a zdôvodnenie k bodu 3.9.2). Dohovor OSN, ktorý sa tu spomína (práva osôb so zdravotným postihnutím), sa opäť uvádza v pozmeňovacom návrhu k tretej zarážke bodu 5.4.

Bod 1.4, druhá zarážka:

Druhá zarážka sa vypúšťa, pretože nie je v právomoci Európskej komisie prinútiť členské štáty, aby vymedzili určitý kôš služieb v súvislosti s hodnotami SVHZ. Aby v tomto bode bolo úplne jasno, zrekapitulujme ešte raz všetky argumenty: V primárnom práve EÚ nie sú „verejné služby“ synonymom „SVZH“. V Rímskej zmluve sú SVZH uvedené v článku 90 ods. 2 (súčasný článok 106 ods. 2 Lisabonskej zmluvy); v článku 77 článku (súčasný článok 93), týkajúcom sa dopravy sa hovorí o „verejných pospešných službách“, čo je politickým pomenovaním určitej formy politiky v oblasti dopravy, ktoré nemá nič spoločné s poskytovaním konkrétnej a špecifickej služby, čo je základnou podmienkou toho, aby mohla byť označená za SVZH, výlučne členským štátom alebo príslušnými orgánmi, čo platí len na území dotknutého štátu, regiónu alebo obce. Okrem toho zmeny, ktoré Lisabonská zmluva priniesla k právnym predpisom EÚ o SVZH, európsku perspektívu vo vzťahu ku kompetenciám štátov skôr oslabili, než posilnili ⁽¹⁾. V skutočnosti sa nová regulačná právomoc, ktorú Rada a Európsky parlament dostali podľa článku 14, týka len „zásad a podmienok, najmä hospodárskych a finančných“, ktoré SVZH umožňujú „plniť ich poslanie“. Lenže túto právomoc už mala do veľkej miery Európska komisia ako tzv. strážca zmlúv. Je teda úplne jasné, že Rada a Európsky parlament nemajú žiadnu právomoc týkajúcu sa štrnástich „spoločných hodnôt“, medzi ktoré patrí aj „dostupnosť“. Ich právna úprava je a zostane na národnej úrovni, vynímajúc všetky ostatné úrovne správy. Preto, aby bolo možné ponúknuť všetkým európskym občanom prijateľnú kvalitu života, zjavne netreba zvoliť cestu služieb všeobecného hospodárskeho záujmu, ale skôr cestu prijatia sektorových právnych predpisov s cieľom dostať všetky členské štáty na želanú minimálnu úroveň. Takto by mali byť zamerané aj stanoviská EHSV, pričom je jasné, že tento cieľ sa dosiahne vďaka súhlasu a najmä činnosti Komisie, ktorá už odmietla tri stanoviská z vlastnej iniciatívy, ktoré výbor v minulosti prijal na podporu SVZ.

⁽¹⁾ Vzhľadom na to, že texty pochádzajú od holandskej vlády, je na ich pochopenie a porozumenie ich obsahu potrebné pripomenúť históriu holandského parlamentu v tejto oblasti: Parlamentné dokumenty (*Eerste en Tweede Kamerstukken*), séria 31384 (R 1850) C, č. °4, parlamentný rok 2007 – 2008.

Bod 1.4 tretia zarážka:

Medzi prvou a druhou vetou tretej zarážky nie je logická súvislosť. Navrhovaná zmena upravuje túto skutočnosť. Spomínaný Dohovor OSN (práva osôb s postihnutím) sa opäť uvádza v pozmeňovacom návrhu k tretej zarážke bodu 5.4.

Bod 5.4

Zmeniť

„Európska komisia ~~únia~~ musí preto vzhľadom na uvedené skutočnosti ~~zlepšiť na jednej strane vytvoriť prostredníctvom lepšej koordinácie medzi vlastnými oddeleniami a vytvoriť~~ skutočný štatistický nástroj založený na porovnávaní a spájaní údajov (podľa zásady prísneho dodržiavania dôvernosti údajov). ~~Dalej by mala objasniť koncepciu dostupnosti SVHZ pre všetkých občanov a prispôbiť ju požiadavkám Lisabonskej zmluvy (protokol č. 26) a Dohovoru Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím a~~ druhej strane zároveň by mala mohla navrhnúť legislatívne opatrenia, ktorými by sa do sekundárneho práva zaviedla táto povinnosť pre členské štáty:

- vymedziť ukazovatele, podľa ktorých sa určí dostupnosť služby, ako aj mechanizmus nezávislého hodnotenia výsledkov SVHZ, ktorého súčasťou bude dodržiavanie hospodárskej dostupnosti,
- ~~stanoviť koš základných služieb, pre ktoré sa stanoví akceptovateľná maximálna výška výdavkov jednej domácnosti na základe typického disponibilného príjmu. Pri stanovení dostupnej ceny košíka služieb by sa jednotlivé služby nemali odvíjať od disponibilného príjmu v jednotlivých sektoroch. Bude preto potrebné zohľadniť všetky služby považované za základné (základné služby určia členské štáty v súlade so zásadou subsidiarity) a na základe toho stanoviť všeobecné percento výdavkov domácnosti, po prekročení ktorého ide o dodatočné výdavky (rovnako ako sa to robí/uskutočňuje/deje v oblasti bývania), a v tomto prípade zaviesť spôsoby financovania v súlade s článkom 14 ZFEÚ, ktoré umožnia zabezpečiť prístup ku všetkým SVHZ.~~
- ~~presnejšie vymedziť pojem 'zraniteľné osoby' alebo 'znevýhodnené skupiny' tak, aby v odôvodnených prípadoch mohli. V tejto súvislosti by Európska komisia mala prehodnotiť svoju rozhodovaciu prax v oblasti kontroly zjavnej chyby v kvalifikácii štátnej pomoci. Členským štátom musí v súlade s ustanoveniami Protokolu č. 26 o službách všeobecného záujmu prenechať zodpovednosť za stanovenie podmienok prístupu za dostupné ceny na základe potrieb občanov a národných alebo miestnych preferencií. V tejto súvislosti musí tiež prihliadať na ustanovenia Dohovoru Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím ako aj skutočných potrieb znevýhodnených občanov alebo sociálne slabších skupín.~~

Zdôvodnenie

Bod 5.4, prvý odsek:

- Navrhovaná zmena umožní, aby sa v prvej vete dosiahol rovnaký výsledok s elegantnejším vyjadrením odkazu (EHSV sa nemá vyjadrovať o vnútornej organizácii Európskej komisie).
- V kompetencii Komisie nie je stanovovať definície hodnôt, ktoré sa uvádzajú v článku 14 tak, ako ho vykladá protokol č. 26 (pozri tiež pozmeňovací návrh k bodu 3.9.2 a jeho zdôvodnenie).
- Formulácie týkajúce sa dohovoru OSN sa musia nachádzať ďalej v texte, v zarážkach.

Bod 5.4, druhá zarážka:

Obsah tretej zarážky protirečí tvrdeniam, ktoré sa uvádzajú na tomto mieste. Prikláňame sa k zrušeniu druhej zarážky, pretože nie je v kompetencii Komisie nútiť členské štáty, aby stanovili kôš služieb v oblasti SVHZ. Na objasnenie tejto problematiky zopakujeme ešte raz celú argumentáciu: v primárnom práve EÚ „verejnoprospešné služby“ nie sú synonymom „SVHZ“. O SVHZ sa hovorí už v článku 90 ods. 2 Rímskej zmluvy (súčasný článok 106 ods. 2 Lisabonskej zmluvy); v článku 77 (súčasný článok 93), ktorý sa týka dopravy, sa hovorí o koncepcii „verejnoprospešnej služby“. Táto koncepcia je politickým označením určitej formy politiky v oblasti dopravy, a teda nemá nič spoločné s poskytovaním konkrétnej a špecifickej služby, ktorá je nevyhnutnou podmienkou na to, aby bola označená za SVHZ, a to výlučne členským štátom alebo orgánom jemu podliehajúcim, a platila výlučne na území danej krajiny, regiónov alebo obcí. Okrem toho zmeny, ktoré priniesla Lisabonská zmluva do právnych predpisov EÚ v oblasti SVHZ, viac oslabili než posilnili európsky rozmer vo vzťahu k národným orgánom ⁽²⁾. Nová regulačná právomoc, ktorú získala Rada a Parlament podľa článku 14, sa totiž týka iba „zásad“ a „podmienok, najmä hospodárskych a finančných“, ktoré umožňujú SVHZ „plniť ich poslanie“; túto právomoc mala už z veľkej časti Komisia ako strážca dodržiavania zmlúv. Je preto celkom zrejmé, že Rada a Parlament nemajú žiadnu právomoc, pokiaľ ide o „spoločné hodnoty“, ktorých je 14, a medzi ktorými je aj „dostupnosť“. Ich regulácia je a ostáva v právomoci členských štátov s výnimkou akejkoľvek inej úrovni verejnej moci. Preto ak chceme zabezpečiť všetkým európskym občanom prijateľnú úroveň kvality života, je celkom zrejmé, že by sme sa nemali uberať cestou SVHZ, ale mali by sme to dosiahnuť prostredníctvom právnych predpisov v sektorových oblastiach, aby všetky členské štáty dosiahli minimálnu želanú úroveň. Tento cieľ by mal vo svojich stanoviskách sledovať EHSV (a tento prístup sa nepochybne stretne so súhlasom), a predovšetkým Komisia, ktorá zamietla tri predchádzajúce stanoviská z vlastnej iniciatívy, ktoré výbor prijal v záujme presadzovania SVZ.

Bod 5.4, tretia zarážka:

- Medzi prvou a druhou vetou v tretej zarážke nie je logická súvislosť. Navrhovanou zmenou sa spresňuje, že protokol č. 26 v každom prípade neobsahuje ustanovenia o „znevýhodnených občanoch alebo sociálne slabších skupinách“. Treba však, aby sme vždy pripomenuli dodržiavanie dohovoru OSN.

Výsledok hlasovania

Hlasy za: 110

Hlasy proti: 44

Zdržali sa: 12

⁽²⁾ Vzhľadom na to, že tieto texty pochádzajú od holandskej vlády, treba predovšetkým prihliadnuť na históriu holandského parlamentu v tomto bode, aby sme pochopili ich obsah: Parlamentné dokumenty (*Eerste en Tweede Kamerstukken*), séria 31384 (R 1850) C, č. 4, parlamentný rok 2007 – 2008.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Stratégia EÚ pre región Jadranského a Iónskeho mora (EUSAIR)“ (prieskumné stanovisko)

(2014/C 177/05)

Hlavný spravodajca: **pán DIMITRIADIS**

Pomocný spravodajca: **pán PALMIERI**

Podpredseda Európskej komisie Maroš ŠEFČOVIČ požiadal 20. novembra 2013 Európsky hospodársky a sociálny výbor o vypracovanie prieskumného stanoviska na tému

„Stratégia EÚ pre región Jadranského a Iónskeho mora (EUSAIR)“.

Predsedníctvo výboru poverilo 15. októbra 2013 vypracovaním tohto stanoviska odbornú sekciu pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť.

Vzhľadom na naliehavosť témy bol pán Dimitriadis rozhodnutím Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na 495. plenárnom zasadnutí 21.º a 22.º januára 2014 (schôdza z 21.º januára 2014) vymenovaný za hlavného spravodajcu a pán PALMIERI za pomocného spravodajcu. Výbor prijal 150 hlasmi za, pričom žiaden člen nehlasoval proti a 3 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV víta zvláštnu pozornosť venovanú vytvoreniu stratégie Európskej únie pre región Jadranského a Iónskeho mora (EUSAIR), ktorej cieľom je podpora súdržnosti a konkurencieschopnosti v problematických oblastiach, ktoré jednotlivé regióny alebo krajiny nedokážu uspokojivo zvládnuť zvyčajnými prostriedkami.

1.2 EHSV poznamenáva, že v dokumente na rokovanie sa neuvádza strategický význam spolupráce v oblasti Stredozemného mora. EHSV by chcel zdôrazniť, že zatiaľ čo spolupráca v regióne Jadranského a Iónskeho mora má zásadný význam pre pomoc krajinám západného Balkánu v predvstupovom procese a pre posilnenie vzťahov s makroregiónmi podunajskej oblasti a Pobaltia, je tiež nevyhnutné vnímať región Jadranského a Iónskeho mora ako funkčnú oblasť Stredozemia.

1.3 EHSV sa nazdáva, že EUSAIR musí prijať obsahy program projektov a nástrojov zameraných na činnosť. Stratégia by mala stavať na osvedčených postupoch vyvinutých v rámci iných makroregionálnych stratégií (Balské more, Dunaj a Atlantický oceán), Únie pre Stredozemie⁽¹⁾, stratégie Európa²⁰²⁰, existujúcich programov, finančných opatrení EÚ⁽²⁾ a iniciatív EÚ, ako napr. programe INTERACT na zabezpečenie technickej pomoci a odbornej prípravy⁽³⁾. Mala by byť tiež operatívne prepojená s inými politikami EÚ, ako sú politika súdržnosti, spoločná poľnohospodárska politika a rybárska politika, Nástroj na prepojenie Európy, transeurópske dopravné a energetické siete, Horizont²⁰²⁰, digitálna agenda, program COSME, integrovaná námorná politika a spoločný európsky azylový systém (CEAS)⁽⁴⁾. Výsledkom by mal byť zoznam praktických opatrení, programov a nástrojov na vytvorenie väčšej súdržnosti medzi obyvateľmi tohto regiónu.

1.4 EHSV konštatuje, že súkromný sektor vôbec nebol zapojený do prípravy dokumentu na rokovanie a podčiarkuje dôležitú úlohu tohto sektora ako hnacej sily pre rast a tvorbu pracovných príležitostí. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné, aby sa tak súkromný sektor ako i zainteresované segmenty civilnej spoločnosti aktívnejšie podieľali na tvorbe a realizácii stratégie EUSAIR. Dôrazne sa odporúča, aby sa lepšie využíval potenciál súkromného sektora pri získavaní investícií (miestnych a medzinárodných) a vytváraní príležitostí na podnikanie.

⁽¹⁾ Prieskumné stanovisko EHSV na tému „Vypracovanie makroregionálnej stratégie v oblasti Stredozemia – prínos pre ostrovné členské štáty“, Ú. v. EÚ C 44, 15.2.2013, s. 1.

⁽²⁾ Pozri „Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1638/2006 z 24. októbra 2006, ktorým sa stanovujú všeobecné ustanovenia zriaďujúce nástroj európskeho susedstva a partnerstva“, Ú. v. EÚ L 310, 9.11.2006, s. 1.

⁽³⁾ — http://www.interact-eu.net/about_us/about_interact/22/2911.

— <http://www.interact-eu.net/ipvalencia/ipvalencia/117/619> (stredisko INTERACT pre Stredozemie vo Valencii).

⁽⁴⁾ „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Plán politiky v oblasti azylu – integrovaný prístup k ochrane v rámci celej EÚ“, COM(2008) 360 final.

1.5 EHSV sa domnieva, že stratégia by mala mať väčší sociálny rozmer, aby lepšie podporovala inkluzívny rast v regióne Jadranského a Iónskeho mora. Je tiež nevyhnutné zapojiť do sociálneho dialógu predstaviteľov „vylúčených“ sociálnych skupín, ako sú migrujúce komunity, osoby s postihnutím a ženské organizácie, a plne podporovať politiky EÚ s cieľom zabrániť diskriminácii z dôvodov rasového alebo etnického pôvodu, postihnutia, veku, sexuálnej orientácie alebo pohlavia.

1.6 EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že sa dokument na rokovanie nezaobera v postačujúcej miere témami nepravidielného a nelegálneho prisťahovalectva. EÚ musí vynaložiť väčšie úsilie, aby pomohla regiónu Jadranského a Iónskeho mora čeliť problematike prisťahovalectva a integrovať prisťahovalcov do spoločnosti.

1.7 EHSV sa nazdáva, že policajná činnosť a bezpečnosť sú veľmi dôležité pre pokrok a prosperovanie regiónu Jadranského a Iónskeho mora a vyzýva Radu, aby zvýšila rozpočet a právomoci agentúry Frontex⁽⁵⁾.

1.8 I keď bolo v posledných rokoch v predmetnej oblasti spolupráce realizovaných niekoľko partnerských iniciatív a projektov súvisiacich s tematikou makroregiónov („Jadranský euroregión“, „Fórum obchodných komôr pobrežia Jadranského a Iónskeho mora“, „Fórum miest pobrežia Jadranského a Iónskeho mora“, fórum univerzít „Uniadrión“ atď.), EHSV by tiež rád podotkol, že trvalo dlho, kým stratégia nadobudla konkrétnu podobu, a to i napriek tomu, že diskusie o „jadransko-iónskej iniciatíve“ začali už v októbri 1999 na podnet talianskej vlády a boli oficiálne zahájené v máji 2000 prijatím „vyhlásenia z Ancony“. Po uplynutí takej dlhej doby prekvapilo náhle skrátenie časového rámca na konečné schválenie stratégie, ktoré spôsobilo, že členovia EHSV mohli len s veľkými ťažkosťami pracovať na príprave stanoviska výboru.

2. Stratégia EÚ pre región Jadranského a Iónskeho mora (EUSAIR): súvislosti a problémy

2.1 Prvou snahou o vytvorenie spolupráce v regióne Jadranského a Iónskeho mora bol *Pakt stability pre juhovýchodnú Európu*, zriadený v roku 1999. Tvoril rámec pre posilnenie mieru, demokracie, ľudských práv a hospodárstva v krajinách juhovýchodnej Európy v rokoch 1999 až 2008. V rámci tejto iniciatívy predstavila talianska vláda na fínskom summite EÚ, ktorý sa konal v októbri 1999 v Tampere, *jadransko-iónsku iniciatívu*, ktorá bola oficiálne zriadená v máji 2000 v talianskej Ancone podpísaním *vyhlásenia z Ancony*. Toto vyhlásenie položilo základy politiky pre posilnenie územnej spolupráce regiónov Jadranského a Iónskeho mora, podporujúc politickú a hospodársku stabilitu, čím sa vytvoril pevný základ pre proces európskej integrácie. Pôvodne bolo podpísané ministrami zahraničných vecí Albánska, Bosny a Hercegoviny, Chorvátska, Grécka, Talianska a Slovinska a neskôr rozšírené na štátny zväzok Srbska a Čiernej Hory.

2.1.1 V súvislosti s *vyhlásením z Ancony* bolo aktivovaných niekoľko sietí pre medziinštitucionálnu spoluprácu, zameraných na podporu súdržnosti a konkurencieschopnosti v regióne Jadranského a Iónskeho mora: euroregión Jadranského a Iónskeho mora, fórum miest pobrežia Jadranského a Iónskeho mora, fórum obchodných komôr na pobreží Jadranského a Iónskeho mora, fórum univerzít Uniadrión a jadransko-iónska iniciatíva.

2.2 Na stretnutí ministrov zahraničných vecí z regiónu Jadranského a Iónskeho mora s predstaviteľmi Komisie, ktoré sa konalo 19. novembra 2012, boli prijaté nasledovné rozhodnutia:

- všetky strany vyjadrili novej stratégii silnú podporu,
- nová stratégia využije osvedčené postupy a skúsenosti z makroregionálnych stratégií pre podunajskú oblasť⁽⁶⁾ a región Baltického mora⁽⁷⁾,
- opatrenia by sa nemali prekrývať s námornou stratégiou,
- stratégia bude vybavená potrebnými ľudskými zdrojmi a primeraný počet zamestnancov sa bude zaoberať jej prípravou a vykonávaním,
- konkrétne opatrenia a projekty budú stanovené v akčnom pláne,
- v neskoršom štádiu možno zvážiť ďalšie oblasti a členov.

⁽⁵⁾ Stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy na tému „Neregulárne prisťahovalectvo cez more v regióne Euromed“, Ú. v. EÚ C 67, 06.03.2014, s. 32.

⁽⁶⁾ COM(2010) 715 final.

⁽⁷⁾ COM(2009) 248 final.

2.3 V súlade s rozhodnutím Európskej rady zo 14. decembra 2012⁽⁸⁾ o vytvorení novej makroregionálnej stratégie pre Jadranské a Iónske more do konca roka 2014 a s cieľom splniť udelený mandát začnú útvary Komisie pripravovať oznámenie a akčný plán, ktorý by mal byť schválený do konca talianskeho predsedníctva.

2.4 Rada 22. októbra 2013 prvýkrát prijala strategické kritériá na určenie základných črt makroregionálnych stratégií. Ide o:

- posilnenie spolupráce medzi dotknutými členskými štátmi, zainteresovanými štátmi, ktorých sa stratégia netýka, a zainteresovanými krajinami mimo EÚ v oblastiach spoločného záujmu,
- mobilizácia rôznych dostupných finančných zdrojov a zodpovedajúcich zainteresovaných strán v záujme lepšieho rozvoja politiky a presadzovanie rôznych európskych, národných a regionálnych politík,
- zlepšovanie existujúcich mechanizmov a sietí pre spoluprácu,
- prispievanie k sprístupneniu a zlepšeniu financovania nových vysokokvalitných projektov.

2.5 Stratégia EUSAIR sa teší silnému politickému záujmu a povedomiu v krajinách, ktoré sa na nej podieľajú, a predstavuje nielen výzvu, ale i veľkú príležitosť pre samotnú EÚ. Poslaním stratégie je „spájať a chrániť“. Bude podporovať súdržnosť cez hranice EÚ v regióne, ktorý je nesmierne dôležitý pre stabilitu kontinentu.

2.6 Stratégia pre región Jadranského a Iónskeho mora politicky a technicky dopĺňa makroregión podunajskej oblasti (do ktorého patrí i niekoľko štátov zapojených do jadranskej a iónskej stratégie) a makroregión Pobaltia.

2.7 Región Jadranského a Iónskeho mora čelí mnohým závažným problémom, napr. v sférach ekológie a životného prostredia, efektivity dopravných spojení a spolupráce pri zvyšovaní súdržnosti, konkurencieschopnosti a inovácie. Jedným z kľúčových faktorov, ako tieto problémy riešiť, je zlepšenie kultúry moderného podnikania a rozvoj MSP v regióne prostredníctvom podpory spolupráce medzi nimi a preberania osvedčených postupov.

2.8 Stratégia založená na makroregionálnom prístupe môže cenným spôsobom prispieť k integrácii balkánskych a východoeurópskych štátov do Európy, k podpore integrovaných rozvojových politík, lepšiemu využívaniu fondov EÚ a jednotlivých štátov a posilňovaniu výmen a partnerstiev medzi občianskymi spoločnosťami zúčastnených krajín.

2.8.1 Makroregionálna spolupráca napomáha dosiahnutiu súladu s právnymi predpismi EÚ, *acquis communautaire*, a tým pozitívne vplyva na smerovanie do Európy a na stabilitu krajín v oblasti Jadranského a Iónskeho mora, ako aj na regionálnej úrovni. Makroregionálna stratégia je tiež nevyhnutná pre podporu súdržnosti medzi regiónmi a ich sociálno-ekonomickú integráciu.

2.8.2 Efektívny makroregionálny prístup k posilňovaniu súdržnosti medzi jednotlivými politikami EÚ a koordinácii aktivít širokej škály zainteresovaných strán v regióne Jadranského a Iónskeho mora by mal byť založený na „zásade troch áno“: viac doplnkových finančných prostriedkov, lepšia inštitucionálna koordinácia a viac nových projektov. V tomto smere by mal súkromný sektor zohrávať dôležitejšiu úlohu.

2.8.3 Makroregionálna stratégia s vhodnou štruktúrou môže vytvoriť spoločný rámec na podporu kultúrneho obohacovania a posilnenie národných občianskych spoločností na regionálnej úrovni. To je obzvlášť dôležité pre regióny východnej Európy a Balkánu, kde je konsolidácia demokratických postupov úzko spätá s rozvojom prosperujúcej a dynamickej verejnej sféry.

2.8.4 Makroregionálna stratégia by mohla umožniť plánovanie rozvoja infraštruktúry v nadnárodnom meradle s podporou rozvoja sietí IKT, diaľnic, železničných trás a prístavov, čím by sa zabezpečila územná súdržnosť a konkurencieschopnosť bez prekážok a nepriepustných miest.

⁽⁸⁾ Závery Európskej rady: EUCO 205/12, 14.12.2012.

2.9 Projekt bol napriek jeho zdĺhavému vývoju nedávno označený za naliehavý, a záverečná fáza je preto skrátená na úkor konečného výsledku.

3. Dokument na rokovanie: rozsah a ciele

3.1 V rámci stratégie EUSAIR je Iónske more spoločným a rozhodujúcim faktorom. Stratégia by sa mala sústrediť na oblasti spoločného regionálneho záujmu, ktoré majú veľký význam pre krajiny regiónu Jadranského a Iónskeho mora, a na určenie všetkých praktických otázok (základné piliere, riadenie atď.). Prioritné oblasti a ciele akčného plánu by mali vlády a zástupcovia sociálnych partnerov vyvíjať ako spoločné snahy a udržateľné riešenia spoločných problémov, pričom by sa mala zvláštna pozornosť venovať investíciám v námornej a morskej oblasti s cieľom podporiť rast a vznik pracovných príležitostí.

3.2 Celkovým cieľom stratégie EUSAIR je podporovať hospodársky a sociálny rozvoj regiónu Jadranského a Iónskeho mora posilňovaním rastu a zamestnanosti prostredníctvom zvyšovania atraktívnosti, konkurencieschopnosti a územného prepojenia regiónu, pričom je ale nevyhnutné zachovať životné prostredie vnútrozemských oblastí a pobrežných a morských ekosystémov.

3.3 Tento cieľ možno dosiahnuť vykonaním opatrení v rámci štyroch tematických pilierov⁽⁹⁾: stimulovanie inovatívneho rastu v námornej a morskej oblasti; prepojenie regiónu; zachovanie, ochrana a zlepšovanie kvality životného prostredia a zvyšovanie atraktivity regiónu.

3.3.1 **Prvý pilier: podpora inovatívneho rastu v námornej a morskej oblasti.** Rybolov⁽¹⁰⁾ predstavuje pre pobrežné oblasti Jadranského a Iónskeho mora a ich obyvateľov veľmi dôležitú hospodársku činnosť. Základným cieľom v rámci tohto piliera je vytvoriť silný sektor rybolovu a akvakultúry, ktorý bude udržateľný z environmentálneho a hospodárskeho hľadiska a vytvorí nové pracovné miesta.

3.3.2 **Druhý pilier: prepojenie regiónu.** Región sa z geostrategického hľadiska nachádza vo veľmi významnej oblasti, kde sa pretínajú severná, južná, východná a západná os Európy. Jadranské a Iónske more sú dôležitou križovatkou pre tovar, cestujúcich a energie. Niekoľko európskych krajín je od tohto regiónu značne závislých v oblasti dovozu a vývozu. Jadranské námorné diaľnice budú prosperujúcou, spoľahlivou a konkurencieschopnou službou prepravy tovaru a cestujúcich. Počet plavieb osobných lodí a preprava ropy a zemného plynu z roka na rok rastú. Okrem obchodnej námornej dopravy sú však Jadranské a Iónske more bohužiaľ využívané i zločineckými sieťami zapojenými do nelegálnej migrácie.

3.3.3 **Tretí pilier: zachovanie, ochrana a zlepšovanie kvality životného prostredia.** Pobrežné a morské prostredie Jadranského a Iónskeho mora je domovom veľkého množstva rôznych biotopov a rastlinných a živočíšnych druhov. V dôsledku kombinovaného vplyvu silnej antropogénnej činnosti a topografických daností sú tieto biotopy mimoriadne citlivé na znečistenie. Spolupráca medzi zainteresovanými stranami z pobrežných oblastí sa uskutočňuje v regulačných rámcoch *rámčovej smernice o morskej stratégii*, *Barcelonského dohovoru* a jeho protokolov a *Spoločnej komisie pre ochranu Jadranského mora a jeho pobrežných oblastí*. Pritekajúca voda z riek a námorná doprava majú významný vplyv na Jadranské more.

3.3.4 **Štvrtý pilier: zvýšenie atraktívnosti regiónu.** Odvetvie cestovného ruchu má z hospodárskeho hľadiska dôležitú úlohu, keďže je jednou z hlavných a najrýchlejšie rastúcich činností v regióne. V mnohých prípadoch je oporou hospodárstva pobrežných oblastí a stále viac i vnútrozemských regiónov. Len samotný sektor výletných plavieb vykazuje vysoký potenciál rastu. Za posledných desať rokov sa dopyt po výletných plavbách na celom svete približne zdvojnásobil. To sa už odzrkadlilo na regióne Jadranského a Iónskeho mora, kde sa toto odvetvie rýchlo rozvíja. Okrem toho predstavuje kultúrne a archeologické dedičstvo regiónu významnú hodnotu, ktorú je potrebné naplno využiť. Nová makroregionálna stratégia by mala pomôcť zainteresovaným stranám v oblasti cestovného ruchu zvládnuť interné a externé výzvy, ako napr. rastúcu konkurenciu iných turistických destinácií a sezónne kolísanie, a tiež preniknúť na nové trhy, ktoré sektor cestovného ruchu doposiaľ ignoroval, akými sú služby cestovného ruchu pre osoby so zdravotným postihnutím a starších ľudí. Makroregionálny prístup k prímorskému, námornému a iným formám cestovného ruchu by mohol byť stimulom pre posilnenie riadenia a zapojenie súkromných subjektov a medzinárodných finančných inštitúcií.

⁽⁹⁾ Štyri piliere: indikatívna štruktúra dohodnutá medzi ôsmimi ministerstvami zahraničných vecí a členom Komisie J. Hahnem v novembri 2012.

⁽¹⁰⁾ Európsky parlament: Správa o stratégii pre odvetvie rybárstva v Jadranskom a Iónskom mori (2012/2261(INI)), A7-0234/2013.

4. Konkrétne pripomienky k dokumentu na rokovanie

4.1 EHSV konštatuje, že miera informovanosti o rôznych nastolených otázkach sa medzi obyvateľmi jednotlivých krajín regiónu značne líši. Keďže sú do stratégie zapojené štyri členské a štyri nečlenské štáty s veľmi odlišnou mierou povedomia a rozvoja, vysoká rôznorodosť skúseností si vyžaduje, aby bola stratégia pre tento región prispôbena územnému potenciálu jeho jednotlivých častí.

4.1.1 Je preto potrebné, aby Komisia pomohla zvýšiť povedomie a zabezpečila priame zapojenie súkromného sektora a rôznych organizácií občianskej spoločnosti, čo v každom prípade predstavuje obrovskú výzvu.

4.2 EHSV v zásade súhlasí s dokumentom na rokovanie, ktorý podrobne analyzuje základné zložky podpory inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu regiónu Jadranského a Iónskeho mora. Uvedené štyri piliere adekvátne popisujú hlavné problémy, výzvy a ciele.

4.3 EHSV oceňuje úsilie vynaložené na vypracovanie stratégie pre Jadranské a Iónske more. Návrh na rokovanie poukázal na slabé miesta, určil synergie a spoločnú víziu a stal sa zdrojom série návrhov, ktoré predstavujú pevný základ pre vypracovanie stratégie, vrátane súboru realistických opatrení a aktívnej účasti všetkých zainteresovaných strán.

4.3.1 EHSV je presvedčený, že makroregionálne stratégie by pre krajiny daného regiónu mohli zohrávať významnú úlohu. Dobré premyslená stratégia môže poskytnúť celkový referenčný rámec a možno ju chápať ako spôsob zvyšovania stability, ktorá je základnou podmienkou prilákania súkromných investícií z regiónu a z iných oblastí.

4.3.2 EHSV podporuje priority, ktoré boli označené za silné stránky regiónu, ako je jeho úloha križovatky pohybu osôb, tovaru a energií a jeho konkurenčné výhody v oblasti „modrých aktivít“ a cestovného ruchu. Zdá sa, že tieto odvetvia by sa mohli stať skutočnými stimulmi investícií, rastu a zamestnanosti.

4.3.3 EHSV tiež súhlasí so závermi návrhu stratégie, ktoré potvrdzujú, že je nutné posilniť synergie pre spoluprácu v regióne. Domnieva sa preto, že akčný plán by mal podčiarkovať dôležitosť zriadenia platforiem pre vznik zoskupení a sietí, zapájajúcich sa do spoločných iniciatív na riešenie spoločných slabých stránok, a mal by vytvoriť jednotnú víziu rozvoja udržateľných ekonomík v regióne s vysokou konkurencieschopnosťou.

4.3.4 EHSV poznamenáva, že v dokumente sa nevenuje dostatočná pozornosť niektorým dôležitým aspektom týkajúcim sa územnej, sociálnej a hospodárskej súdržnosti.

4.3.5 EHSV zároveň odporúča, aby relevantné oblasti ako výskum, inovácia, rozvoj MSP a budovanie kapacít neboli len prierezovými aspektmi návrhu, ale aby im bola prisúdená dôležitejšia úloha, ktorá im umožní stať sa skutočnou hnacou silou rozvoja regionálnej súdržnosti a konkurencieschopnosti.

4.3.6 V dokumente na rokovanie sa nespomína strategický význam spolupráce v oblasti Stredozemného mora. Zatiaľ čo spolupráca v regióne Jadranského a Iónskeho mora má zásadný význam pre pomoc krajinám západného Balkánu v predstupovom procese a pre posilnenie vzťahov s makroregiónmi podunajskej oblasti a Pobaltia, je tiež nevyhnutné vnímať región Jadranského a Iónskeho mora ako funkčnú oblasť Stredomoria.

4.3.7 Dokument tiež nevenuje dostatočnú pozornosť nelegálnym migračným tokom. Predovšetkým zapojenie regiónov na juhu Talianska (Apúlia, Basilicata, Kalábria a Sicília) do jadransko-iónskej stratégie vyžaduje, aby sa kládol väčší dôraz na humanitárne a bezpečnostné otázky spojené s prisťahovalectvom z krajín severnej Afriky.

4.3.8 EHSV sa nazdáva, že stratégia vo svojej súčasnej podobe obsahuje pomerne dlhý zoznam problémových oblastí, štrukturálnych nedostatkov a cieľov. Takýto široký záber nie je účelný a mal by byť zúžený na lepšie zvládnuteľný výber realistických opatrení. EHSV preto odporúča zredukovať obsah stratégie na najdôležitejšie oblasti činnosti alebo rozdeliť činnosti podľa priorít na krátko-, stredno- a dlhodobé, pričom je prednostne potrebné riešiť najnaliehavejšie otázky.

4.3.9 EHSV sa domnieva, že do jadransko-iónskej stratégie by mali byť v plnej miere zapojené všetky zainteresované strany, napr. vlády, regionálne a miestne orgány, univerzity, vedecké inštitúcie, súkromné podniky a MSP, sociálni partneri, mimovládne organizácie a občianska spoločnosť ako dôkaz toho, že stratégia spĺňa zásady viacúrovňového riadenia a aktívneho občianstva ⁽¹¹⁾.

4.3.10 EHSV berie na vedomie rozhodnutia Rady, podľa ktorých by makroregionálne stratégie nemali vyžadovať viac finančných prostriedkov, viac právnych predpisov alebo nové riadiace orgány (tri NIE), ale napriek tomu sa nazdáva, že bude potrebné zvýšiť objem financovania v oblasti technickej pomoci, aby sa zabezpečila úspešná realizácia stratégie v budúcnosti.

4.3.11 EHSV je tiež toho názoru, že značný objem finančných prostriedkov vyčlenený Európskou úniou pre regionálne programy prostredníctvom štrukturálnych fondov je primeraným prostriedkom, ktorý je potrebné efektívne využiť v záujme realizácie stratégie pomocou koordinovanejšej činnosti sledujúcej spoločný strategický princíp.

5. Konkrétnejšie pripomienky k jednotlivým pilierom

5.1 **Podpora inovatívneho rastu v námornej a morskej oblasti:** EHSV poznamenáva, že more bolo správne označené ako prvok zásadného významu, vďaka ktorému môžu dotknuté krajiny získať dynamické hospodárske odvetvia a obyvatelia nájsť zamestnanie. Výbor sa nazdáva, že je nevyhnutné vypracovať nové programové modely, na základe ktorých možno zabezpečiť integráciu a vzájomné dopĺňanie sa hodnotových reťazcov „modrého“ hospodárstva („modré“ jedlo, „modrý“ cestovný ruch, „modrý“ priemysel, „modrá“ logistika a „modré“ zdroje).

5.1.1 Stratégia správne identifikuje „modré činnosti“ ako odvetvia, na ktoré je potrebné kľásť dôraz vzhľadom na to, že akvakultúra už vo väčších krajinách regiónu prilákala rozsiahle investície, a zároveň ako odvetvia, ktoré môžu slúžiť príkladom pre iných. Dá sa preto očakávať, že nové investície do zariadení a doplnkových činností prinesú rýchlu návratnosť, čím by sa mohli stať zaujímavé pre financovanie zo zdrojov EIB a súkromných zahraničných a miestnych investorov.

5.1.2 EHSV súhlasí s tým, že je potrebná podnikateľská kultúra s efektívnym využívaním zdrojov ako nástroj na zlepšenie riadenia v hlavných oblastiach činnosti. Krajiny regiónu a obzvlášť krajiny, ktoré nie sú členmi EÚ, čelia obmedzeniam a reštriktívnemu podnikateľskému zmysľaniu, a preto by úzka spolupráca pri prijímaní novej podnikateľskej kultúry mohla pre nich byť veľmi prospešná. EHSV sa domnieva, že hnacou silou úspechu v tomto úsilí by mali byť súkromné podniky.

5.1.3 EHSV odporúča, aby sa stal návrh vytvoriť z regiónu centrum pre „inovatívne“ činnosti dlhodobým cieľom. V súčasnosti sú kapacity regiónu limitované. Stratégia by sa preto mala zameriavať na vytváranie synergií a zlepšovanie infraštruktúry vzdelávania a odbornej prípravy, aby sa postupne rozvíjali „modré činnosti“ a zmenšoval nepomer medzi dopytom a ponukou kvalifikovanej pracovnej sily. EÚ môže s podporou podnikateľskej komunity, sociálnych partnerov a občianskej spoločnosti plniť dôležitú úlohu pri preberaní a podpore osvedčených postupov a poznatkov v regióne.

5.1.4 EHSV sa nazdáva, že rybárstvo je dôležité pre sociálny a hospodársky rozvoj regiónu Jadranského a Iónskeho mora, ale myslí si, že základná infraštruktúra je v niektorých krajinách nepostačujúca. Akčný plán by sa mal preto podrobne zaoberať súčasným stavom a predložiť realistický plán. EHSV tiež vyzýva krajiny, ktoré nie sú členmi EÚ, aby prejavili väčšiu snahu o priblíženie sa európskym právnym predpisom v oblasti rybolovu.

5.2 **Prepojenie regiónu:** Podľa EHSV doposiaľ pretrváva výrazný nedostatok efektívneho a nákladovo účinného prepojenia medzi krajinami regiónu, predovšetkým vzhľadom na dodržiavanie energetických požiadaviek. Okrem toho je dopravné a komunikačné spojenie s vnútrozemím a ostrovmi nepostačujúce. EHSV súhlasí, že je potrebné zlepšiť námorné a letecké spojenia v rámci regiónu a s inými oblasťami, a preto pokladá za nevyhnutné, aby sa Námorná stratégia pre región Jadranského a Iónskeho mora ⁽¹²⁾, schválená v novembri 2012, stala jedným z hlavných prvkov stratégie EUSAIR, čím by sa umožnilo vyvinúť efektívny systém dopravného prepojenia, predovšetkým vnútrozemských a okrajových oblastí.

⁽¹¹⁾ COM(2011) 884 final.

⁽¹²⁾ COM(2012) 713 final.

5.2.1 EHSV podporuje navrhovanú námornú diaľnicu pre Jadranské a Iónske more, aby sa odľahčila cestná doprava, znížili rozdiely v konkurencieschopnosti ostrovných a vnútrozemských oblastí a zlepšilo prepojenie s ďalšími dopravnými koridorami Stredozemného mora.

5.2.2 Vzhľadom na to, že sa EÚ nepretržite zaoberá hľadaním alternatívnych zdrojov energie a nových spojení s krajinami vyvážajúcimi ropu a zemný plyn, je EHSV toho názoru, že dokument na rokovanie nevenuje dostatočný priestor energetickej problematike. Významné nové potrubné vedenia spájajúce Európu s výrobcami energií budú podľa informácií viesť cez región Jadranského a Iónskeho mora. Jedným z príkladov je dohoda medzi Azerbajdžanom, Gréckom a Talianskom, pokiaľ ide o TAP (transjadranský plynovod).

5.2.3 EHSV sa vzhľadom na problémy obchodu s drogami a nelegálneho prisťahovalectva, ktoré sú príznačné pre danú oblasť, nazdáva, že si región Jadranského a Iónskeho mora vyžaduje zlepšenie modelu riadenia, efektívny policajný systém a užšiu spoluprácu medzi regionálnymi orgánmi a orgánmi EÚ. EHSV preto vyzýva Európsku radu, aby zvýšila rozpočet a rozšírila právomoci agentúry Frontex.

5.3 **Zachovanie, ochrana a zlepšovanie kvality životného prostredia:** v súlade s náročnými environmentálnymi politikami EÚ boli pre stratégiu EUSAIR zvolené ambiciózne ciele. EHSV víta tento prístup vzhľadom na význam biodiverzity a existenciu biotopov, ktoré sú mimoriadne citlivé na znečistenie. Výbor podporuje návrhy na užšiu spoluprácu medzi prímorskými štátmi v regulačných rámcoch rámcovej smernice o morskej stratégii, Barcelonského dohovoru a Spoločnej komisie pre ochranu Jadranského mora a jeho pobrežných oblastí. Podľa EHSV je možné, že niektoré krajiny regiónu nie sú pripravené na takú ambicióznou politiku a budú potrebovať ďalšiu podporu, vrátane možného financovania podnikov s cieľom prispôsobiť ich výrobné postupy ekologickým normám.

5.3.1 EHSV sa domnieva, že hlavnou oblasťou činnosti v tomto pilieri je implementácia ustanovení rámcovej smernice pre vodné hospodárstvo⁽¹³⁾ zamerané na zníženie emisií dusičnanov s cieľom zlepšiť morské prostredie.

5.3.2 EHSV tiež schvaľuje prijatie pokrokových postupov riadenia dopravy s cieľom znížiť morský odpad a vypúšťanie balastných vôd do mora a podporiť projekty odpadového hospodárstva týkajúce sa pozemných činností vykonávaných v prímorských oblastiach.

5.3.3 EHSV podporuje realizáciu opatrení námorného územného plánovania, chránených morských oblastí, sústavy Natura²⁰⁰⁰ a integrovaného riadenia pobrežných zón.

5.3.4 EHSV by rád podotkol, že ich dodržiavanie sa vyžaduje nielen od členských štátov EÚ, ale predovšetkým od krajín, ktoré nie sú členmi EÚ, aby sa uľahčil ich vstup do Únie.

5.3.5 EHSV sa tiež nazdáva, že posilnenie spolupráce na všetkých úrovniach v oblasti výmeny osvedčených postupov medzi orgánmi, ktoré spravujú chránené morské oblasti, tvorí efektívny spôsob ochrany životného prostredia.

5.4 Zvyšovanie atraktívnosti regiónu

5.4.1 EHSV rozhodne podporuje úlohu cestovného ruchu, ktorý bude podľa očakávaní ďalej rásť⁽¹⁴⁾, a stane sa tak hlavnou hospodárskou činnosťou pobrežných regiónov. Cestovný ruch prilákal veľké európske spoločnosti, ktoré investujú do cestovného ruchu vysokej kvality, a tým umožňujú silný nárast počtu turistov. Ponúka mnohé hospodárske výhody, posilňuje rast a vytvára dobre platené pracovné miesta, predovšetkým pre mladých ľudí. S rastúcou intenzitou cestovného ruchu je však potrebné prijímať zmierňujúce opatrenia, aby sa znížili negatívne dôsledky na pobrežné a morské prostredie, od ktorého priamo závisí.

5.4.2 EHSV navrhuje podriadiť cestovný ruch prísnyim riadiacim opatreniam, aby sa stal ohľadupľejším k životnému prostrediu a inkluzívnejším. EHSV by rád podotkol, že podnikateľská komunita, sociálni partneri a občianska spoločnosť môžu v tomto smere poskytnúť neoceniteľnú podporu.

⁽¹³⁾ Smernica 2000/60/ES Európskeho parlamentu a Rady z 23. októbra 2000.

⁽¹⁴⁾ Podľa odhadov Svetovej organizácie pre cestovný ruch (UNWTO) bude počet turistov na celom svete do roku 2030 rásť v priemere o 3,3% ročne. Pre ďalšie zaujímavosti z publikácie UNWTO na rok 2012 pozrite www.unwto.org. Európa je cieľom viac ako polovice príchodov a priletov zo zahraničia a je regiónom s najrýchlejším rastom.

5.4.3 EHSV sa nazdáva, že by odvetviu výletných plavieb mala byť prisúdená dôležitejšia úloha a toto odvetvie by malo byť zároveň lepšie riadené a začlenené do ponuky cestovného ruchu, a podporuje posilnenie námorného cestovného ruchu prostredníctvom nových politických iniciatív a cieľov stratégie Európa 2020, ktoré sú súčasťou úsilia Komisie o vyvinutie integrovanej stratégie pre prímorský a námorný cestovný ruch.

5.4.4 EHSV odporúča, aby boli kultúrne a archeologické aspekty jednoznačne zohľadnené v činnostiach cestovného ruchu. Cestovný ruch by mal byť rôznorodý a ponúkať i ďalšie aktivity ako konferencie, ekoturistiku, agroturistiku, tematické produkty a trasy, akademické pobyty, podnikanie a kreatívne odvetvia. EHSV je pevne presvedčený, že všetky aktivity v oblasti cestovného ruchu by sa mali riadiť zásadou univerzálneho dizajnu.

5.4.5 EHSV sa domnieva, že markoregionálna stratégia by mala prostredníctvom preberania osvedčených postupov pri vytváraní integrovaných akčných plánov územného rozvoja regiónu pomôcť zainteresovaným stranám v oblasti cestovného ruchu zvládnuť interné a externé výzvy, ako napr. rastúcu konkurenciu iných turistických destinácií a problematiku sezónnych výkyvov, a tiež preniknúť na nové trhy, ktoré sektor cestovného ruchu doposiaľ ignoroval, akými sú napr. služby cestovného ruchu pre osoby so zdravotným postihnutím a starších ľudí.

V Bruseli 21. januára 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh rozhodnutia Rady o usmerneniach pre politiky zamestnanosti členských štátov“

COM(2013) 803 final – 2013/0392 (NLE)

(2014/C 177/06)

Rada sa 25. novembra 2013 rozhodla podľa článku 148 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh rozhodnutia Rady o usmerneniach pre politiky zamestnanosti členských štátov“

COM(2013) 803 final – 2013/0392 (NLE).

Výbor na svojom 495. plenárnom zasadnutí 21. a 22. januára 2014 (schôdza z 21. januára 2014) rozhodol 150 hlasmi za, pričom žiadny člen nehlasoval proti a 5 členovia sa hlasovania zdržali, zaujať k predkladanému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 21. januára 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 260/2012, pokiaľ ide o prechod na celouúijné úhrady a inkasá“

COM(2013) 937 final – 2013/0449 (COD)

(2014/C 177/07)

Rada sa 14. januára 2014 rozhodla podľa článku 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 260/2012, pokiaľ ide o prechod na celouúijné úhrady a inkasá“

COM(2013) 937 final – 2013/0449 (COD).

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý, a vzhľadom na to, že sa už k obsahu návrhu vyjadril vo svojom stanovisku CESE 794/2011, prijatom 5. mája 2011 (*), na svojom 495. plenárnom zasadnutí 21. a 22. januára 2014 (schôdza z 21. januára 2014) rozhodol 159 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 4 členovia sa hlasovania zdržali, zaujať k predkladanému textu kladné stanovisko a odkázať na postoj, ktorý zaujal v spomínanom dokumente.

V Bruseli 21. januára 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

(*) Stanovisko EHSV na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa ustanovujú technické požiadavky pre prevodové príkazy a priame inkasá v eurách a ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 924/2009“, Ú. v. EÚ C 218, 23.7.2011, s. 74.

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

495. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV Z 21. A 21. JANUÁRA 2014

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o indexoch používaných ako referenčné hodnoty vo finančných nástrojoch a finančných zmluvách“

COM(2013) 641 final – 2013/0314 (COD)

(2014/C 177/08)

Spravodajca: **Edgardo Maria IOZIA**

Rada (18. októbra 2013) a Európsky parlament (10. októbra 2013) sa rozhodli podľa článku 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o indexoch používaných ako referenčné hodnoty vo finančných nástrojoch a finančných zmluvách“

COM(2013) 641 final – 2013/314(COD).

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 16. decembra 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 495. plenárnom zasadnutí 21. a 22. januára 2014 (schôdza z 21. januára) prijal 140 hlasmi za, pričom 3 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Finančné referenčné hodnoty zohrávajú vo finančnom sektore zásadnú úlohu, jednak pri stanovovaní cien rôznych produktov, jednak pri správnom ohodnocovaní rizika a kapitálu. Preto je pre účinné fungovanie finančných trhov nesmierne dôležité, aby referenčné hodnoty boli dôveryhodné a spoľahlivé.

1.2 Rôzne prípady manipulácie referenčných hodnôt vyvolali pochybnosti a znepokojenie, pokiaľ ide o integritu referenčných parametrov používaných na celom svete, čím ohrozili integritu systému a bezpečnosť obchodovania. EHSV znepokojujú ďalekosiahle dôsledky takéhoto správania. Manipulácia môže spôsobiť značné straty pre investorov, narušiť fungovanie reálnej ekonomiky a zo všeobecnejšieho hľadiska celkovo naštříbiť dôveru v trhy. EHSV preto vyzýva a odporúča čo najrýchlejšie prijať nové navrhované opatrenia.

1.3 V apríli 2013 zriadilo Spojené kráľovstvo agentúru, ktorá kontroluje konanie finančných inštitúcií *Financial Conduct Authority* (FCA). FCA regulovala postup vytvárania indexu LIBOR tým, že zaviedla nové požiadavky, ktoré posilňujú riadenie a kontroly, ako aj sankčné opatrenia pre subjekty zodpovedné za manipuláciu referenčnej hodnoty LIBOR.

1.4 Európska komisia zmenou a doplnením existujúcich návrhov nariadenia o zneužívaní trhu (*Market Abuse Regulation* – MAR) a smernice o trestných sankciách za zneužívanie trhu (*Criminal Sanctions for Market Abuse Directive* – CSMAD) stanovila, že akákoľvek manipulácia s finančnými referenčnými hodnotami je nezákonná a podlieha administratívnym alebo trestným sankciám. Sankčný mechanizmus hoci je potrebný, nepostačuje na zabránenie rizika výskytu nových manipulácií v budúcnosti.

1.5 EHSV preto víta návrh nariadenia Komisie a nazdáva sa, že sa ním sleduje cieľ vylepšiť právne predpisy na zabezpečenie potrebnej integrity trhu a hodnôt vyjadrených referenčnými hodnotami, a že sa zaručí, že referenčné hodnoty nebudú ovplyvnené žiadnym konfliktom záujmov, budú odzrkadľovať ekonomickú realitu a budú používané správnym spôsobom. Ide zjavne o zaručenie hospodárskeho verejného poriadku.

1.6 Osobitný význam nadobúdajú opatrenia na ochranu pracovníkov, ktorí ohlasujú takéto porušenia (informátori – whistleblowers). EHSV odporúča zahrnúť do predpisu odkaz na návrh na zmenu a doplnenie smernice 2003/6/ES o zneužívaní trhu, kde sa ustanovuje výslovná povinnosť členských štátov zaviesť predpisy na zaručenie tohto osobitného ochranného ustanovenia.

1.7 EHSV s potešením konštatuje, že návrh je v súlade so zásadami, ktoré v lete 2013 stanovila organizácia IOSCO v nadväznosti na početné konzultácie, čím sa značne znížili náklady na implementáciu.

1.8 Nedávne škandály týkajúce sa manipulácie hodnôt LIBOR a EURIBOR, ako aj ďalšie týkajúce sa manipulácie parametrov výmenných kurzov, resp. cien ropy, ropných produktov a biopalív, poukazujú na potrebu regulácie širokého spektra referenčných hodnôt, vrátane tých, ktoré sa uplatňujú na energetické deriváty a komodity. EHSV vyjadruje svoj plný súhlas a dôrazne podporuje široký záber návrhu nariadenia v súlade so zásadou proporcionality.

1.9 Toto nariadenie presadzuje zvýšenie transparentnosti na trhu a prijíma opatrenia, ktoré znižujú jeho roztrieštenosť. Jednotným uplatňovaním právnych predpisov sa predchádza riziku regulačnej arbitráže, ktoré je na finančných trhoch veľmi vysoké, a koneční užívatelia by preto mali profitovať z jednotnosti cezhraničných referenčných hodnôt.

1.10 EHSV, ktorému odjakživa leží na srdci posilnenie ochrany spotrebiteľov, sa nazdáva, že toto nariadenie vhodne dopĺňa platné predpisy v tejto oblasti, ktoré by inak nezahŕňali žiadne opatrenia na náležité a primerané posúdenie referenčných hodnôt. Investori majú nárok na ochranu svojich aktív (pôžičiek, derivátov atď.) pred stratami spôsobenými manipuláciou trhu.

1.11 EHSV opakovane vyjadruje svoj nesúhlas s nadmerným používaním delegovaných aktov, ktoré sa ani v tomto návrhu nezdaujú byť v súlade s ustanoveniami zmlúv. Mnohé problematiky, ktoré sú zahrnuté v podobe delegovaných aktov, by mali byť vymedzené v nariadení. EHSV v tejto súvislosti prijal svoje stanovisko⁽¹⁾. Výbor žiada Komisiu, aby ho informovala o všetkých budúcich opatreniach v tejto oblasti prijatých prostredníctvom delegovaných aktov.

2. Návrh nariadenia – zhrnutie

2.1 Európska komisia navrhuje zaviesť nariadenie, ktorým by sa stanovili pravidlá pre referenčné hodnoty pre finančné nástroje a finančné zmluvy v rámci EÚ.

2.2 Hlavným cieľom návrhu je zabezpečiť integritu referenčných hodnôt a zaručiť, aby a) neboli ovplyvnené konfliktom záujmov; b) odzrkadľovali ekonomickú realitu, na ktorej meranie je referenčná hodnota určená; c) boli správne používané.

2.3 Hlavné črty návrhu nariadenia možno zhrnúť v nasledujúcich kľúčových prvkoch, ktorých cieľom je:

— **zlepšiť správu, riadenie a kontroly nad postupom zostavovania referenčných hodnôt.** Činnosť poskytovania referenčných hodnôt bude podliehať udeleniu povolenia vopred a priebežnému dohľadu. To platí na úrovni jednotlivých štátov i EÚ.

V návrhu sa tiež správcom referenčných hodnôt udeľuje povinnosť predchádzať konfliktom záujmov alebo ich aspoň primerane riešiť v prípadoch, kde sa im nedá vyhnúť.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 67, 6.3.2014, s. 104.

- **Zlepšiť kvalitu vstupných údajov a metodík, ktoré používajú správcovia referenčných hodnôt.** V návrhu sa stanovuje, že na stanovenie referenčných hodnôt by vstupné údaje „mali byť dostatočné a presné, aby zodpovedali skutočnému trhu alebo ekonomickej realite, na ktorej meranie je referenčná hodnota určená“. Vstupné údaje musia pochádzať zo spoľahlivých zdrojov a referenčná hodnota musí byť stanovená hodnoverným a spoľahlivým spôsobom. Vstupné údaje použité na určenie referenčnej hodnoty musia byť zverejnené, resp. sprístupnené verejnosti spolu s údajmi o zameraní každej referenčnej hodnoty okrem prípadu, keď by to malo veľmi nepriaznivé dôsledky.

Na určenie referenčnej hodnoty sa podľa možnosti používajú údaje o transakciách, a keď nie sú dostupné, musí sa vychádzať z overiteľných odhadov.

- **Zabezpečiť, aby subjekty prispievajúce do referenčných hodnôt poskytovali vhodné údaje a podliehali primeraným kontrolám.** Správca referenčnej hodnoty je povinný vypracovať kódex správania prispievateľa, v ktorom sa jasne uvedú povinnosti a zodpovednosti prispievateľov pri poskytovaní vstupných údajov na určenie referenčnej hodnoty. Tieto povinnosti sa týkajú aj riadenia konfliktov záujmov.
- **Zabezpečiť primeranú ochranu spotrebiteľov a investorov, ktorí používajú referenčné hodnoty.** Návrhom sa zvýši transparentnosť údajov použitých pri výpočte referenčnej hodnoty a metodiky tohto výpočtu, predmetu merania nimi a spôsobu ich použitia. Navyše banky pred uzavretím finančnej zmluvy musia posúdiť vhodnosť referenčnej hodnoty a upozorniť zákazníka, ak príslušná referenčná hodnota nie je preňho vhodná (napríklad v prípade zmlúv o hypotekárnom úvere).
- **koordinovať dohľad nad kritickými referenčnými hodnotami a ich uplatniteľnosť.** Dohľadom nad kritickými referenčnými hodnotami budú poverené aj špecifické kolégia pod vedením príslušného orgánu správcu referenčných hodnôt, príslušné orgány dohľadu ostatných členských štátov, ako aj Európsky orgán pre cenné papiere a trhy (ESMA). Ak sa nedosiahne dohoda medzi členmi kolégia, ESMA rozhodne pomocou mechanizmu právne záväznej mediácie. Ďalšie osobitné požiadavky sa kladú na referenčné hodnoty považované za kritické, vrátane právomoci príslušného orgánu nariadiť povinné poskytovanie údajov.

2.4 Z pôsobnosti týchto predpisov sú vyňaté centrálné banky, keďže už disponujú vlastnými systémami regulácie a dohľadu.

2.5 Prílohy k návrhu obsahujú podrobné ustanovenia týkajúce sa referenčných hodnôt komodít a úrokových sadzieb.

2.6 Referenčné hodnoty, pre ktoré vstupné údaje poskytujú regulované obchodné miesta, sú oslobodené od určitých povinností, aby sa predišlo dvojitej regulácii, keďže podliehajú iným právnym predpisom EÚ a povinnému dohľadu.

3. Pripomienky

3.1 EHSV uznáva, podporuje a oceňuje úsilie Európskej komisie, ktorá intenzívne pracuje na realizácii svojho bohatého pracovného programu s cieľom zlepšiť stabilitu a efektívnosť trhov s finančnými službami. EHSV opakovane zdôrazňuje, že je to nevyhnutným predpokladom, ak sa má zaručiť, aby bola finančná sféra v službách reálnej ekonomiky.

3.2 EHSV sa domnieva, že toto nariadenie je v súlade s cieľom podporovať stabilné finančné prostredie, ktoré podlieha dohľadu, pociťuje väčšiu zodpovednosť, a tým i lepšie spĺňa požiadavky spotrebiteľov a hospodárstva vo všeobecnosti.

3.3 EHSV vyjadruje hlboké znepokojenie nad skutočnosťou, že toto nariadenie nemožno schváliť v dohľadnom čase, čo je sklamaním pre európskych občanov, ktorí očakávajú rozhodný a nekompromisný zárok proti manipuláciám s trhom a nástrojmi na sledovanie vývoja akcií, cenných papierov, referenčných indexov, čím spôsobujú obrovské straty v kontexte veľmi ťažkej a zložitej situácie. Želá si preto, aby bol tento návrh urýchlene prijatý a nemuselo sa čakať na ďalší finančný škandál ako upozornenie na to, že je potrebné v tejto oblasti prijať právne predpisy, ktoré musia byť kvalitné. EHSV poukazuje na to, že zložitost' a široký záber zamerania navrhutej právnej úpravy by mohli spomaliť postup jej schvaľovania.

3.4 Rôzne referenčné hodnoty používané na finančných trhoch (napr. LIBOR, EURIBOR pre medzibankové úrokové sadzby alebo burzové indexy) sú dôležitým prvkom finančného systému.

3.5 Integrita referenčných hodnôt je nevyhnutná pre stanovovanie cien mnohých finančných nástrojov, ako sú úrokové swapy, dohoda o forwardovej úrokovej miere a komerčné a nekomerčné zmluvy, dohody o dodávke, pôžičky a hypotéky. Keďže od týchto parametrov závisí hodnota finančných nástrojov a platieb vyplývajúcich z finančných dohôd, ich vývoj značne ovplyvňuje investorov i spotrebiteľov.

3.6 Podľa názoru ECB z marca 2012 priemerne asi 60 % všetkých pôžičiek poskytnutých nefinančnému sektoru v eurozóne bolo založených na pohyblivých úrokových sadzbách, a podiel pôžičiek poskytnutých domácnostiam založených na pohyblivých úrokových sadzbách v tom istom období dosiahol 40 %.

3.7 Nedávne škandály týkajúce sa manipulácie hodnôt LIBOR a EURIBOR (ale došlo aj k ďalším týkajúcim sa parametrov výmenných kurzov, resp. cien energie) vyvolali pochybnosti a znepokojenie, pokiaľ ide o integritu referenčných parametrov používaných na celom svete. EHSV súhlasí so zámerom Komisie regulovať všetky potenciálne manipulácie indexov.

3.8 Ak referenčné hodnoty neodzrkadľujú realitu, ktorú majú merať, pretože sú zmanipulované alebo nespoľahlivé, poškodzuje to investorov a spotrebiteľov, ktorí strácajú dôveru v trhy.

3.9 Zatiaľ čo niektoré referenčné hodnoty sa týkajú národnej úrovne, referenčný sektor ako celok má medzinárodný charakter. Pre trh EÚ s finančnými službami je preto vhodné vytvoriť spoľahlivý spoločný referenčný rámec, ktorý by bol správne používaný v jednotlivých krajinách EÚ.

3.10 Zmeny a doplnenia smernice o zneužívaní trhu ⁽²⁾, ktoré navrhla Komisia, a návrhy trestných sankcií umožňujú primerane potrestať každé zneužitie. Výbor opakovane vyjadruje svoju podporu tomuto riešeniu, ktorého sa viacnásobne dovoľával, predovšetkým vo svojom stanovisku o sankciách v odvetví finančných služieb ⁽³⁾.

3.11 Ako tvrdí Komisia, samotnou zmenou systému sankcií sa však nedosiahne zlepšenie spôsobu, akým sa referenčné hodnoty vytvárajú a používajú. Uvažovaním sankcií sa však neodstránia riziká manipulácie vyplývajúce z neprimeraného riadenia postupu zostavovania referenčnej hodnoty v prípade existencie konfliktov záujmov a priestoru na vlastné uváženie. EHSV s presvedčením podporuje tento postoj a domnieva sa, že je potrebné zaviesť systém pravidiel na zaručenie transparentnosti.

3.12 Navyše na účely ochrany investorov a spotrebiteľov je potrebné, aby boli referenčné hodnoty hodnoverné, spoľahlivé a vhodné na daný účel.

3.13 EHSV, ktorý odjakživa kladie dôraz na vysoký stupeň ochrany investorov a spotrebiteľov, citlivo reaguje na túto problematiku a plne súhlasí s touto požiadavkou. Malo by to byť prínosom pre investorov, pretože si budú istí, že referenčné hodnoty použité vo finančnom nástroji, ktorý vlastní, sú hodnoverné a neboli zmanipulované.

V tejto súvislosti pripomína svoju viacnásobne formulovanú požiadavku vytvoriť európsku agentúru pre ochranu užívateľov finančných služieb podľa vzoru zákona USA známeho pod názvom Dodd-Frank Act.

3.14 Z tohto hľadiska EHSV považuje za mimoriadne dôležitú snahu nariadenia posilniť ochranu investorov špecifickými ustanoveniami o transparentnosti. Zásada transparentnosti nezahŕňa šírenie informácií o vlastníctve a ich sprostredkovanie konkurentom. Transparentnosť naopak zaručuje jasný a bezpečný kontext obchodovania, v ktorom môže hospodárska súťaž fungovať lepšie.

3.15 EHSV sa nazdáva, že tento návrh možno vylepšiť, pokiaľ ide o primeranú ochranu investorov a spotrebiteľov, tým že sa zaručí vymožiteľné, jasné a prístupné právo na reklamácie a náhradu, ktoré by sa mali rozlišovať na:

— právo spotrebiteľa na podanie sťažnosti na obchodovaný produkt alebo službu pomocou pružných a rýchlych postupov,

⁽²⁾ COM(2011) 651 final a COM(2011) 654 final.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 248, 25.8.2011, s. 108.

— právo správcu na podanie sťažnosti podľa článku 5 ods. 1 písm. d) návrhu a prílohy II časti 5a. V tomto prípade je pre sťažnosti podávané správcovi potrebné nájsť spôsoby riešenia, aby systém sťažností bol v správe nezávislej tretej strany, ktorá by dokázala vec objektívne preskúmať a prijať rozhodnutie. Lehota šiestich mesiacov stanovená v návrhu Komisie sa úprimne povedané javí prehnaná.

3.16 Pokiaľ ide o ochranu spotrebiteľov, smernica o spotrebiteľskom úvere obsahuje pravidlá o zverejňovaní vhodných informácií, rovnako ako smernica o hypotekárnych úveroch, ktorá sa má čoskoro prijať. Tieto predpisy EÚ na ochranu spotrebiteľov nezohľadňujú vhodnosť referenčných indexov pri finančných zmluvách: je potrebné, aby bol tento návrh v súlade s ostatnými právnymi predpismi EÚ.

3.17 EHSV zdôrazňuje potrebu jasne stanoviť v článku 18, že posúdenie vhodnosti referenčnej hodnoty vzhľadom na profil spotrebiteľa je povinné (porovnateľne s ustanoveniami smernice MiFID), v opačnom prípade subjekt pod dohľadom musí navrhnúť inú, vhodnejšiu referenčnú hodnotu.

3.18 EHSV v súlade s odporúčaniami organizácie IOSCO podporuje zámer Komisie využiť „objektívnejší“ systém stanovovania referenčných hodnôt založený na vykonaných transakciách, a nie na oficiálnych prieskumoch.

3.19 EHSV podporuje veľký rozsah pôsobnosti zásad uvedených v nariadení, ktoré sú v súlade so zásadami navrhnutými organizáciou IOSCO a uverejnenými v júli 2013, ktoré sa potenciálne vzťahujú na širokú škálu referenčných hodnôt.

3.20 EHSV zároveň navrhuje vypracovať vykonávacie pravidlá, ktoré by zaručili súlad aj so zásadou proporcionality. Referenčné hodnoty sa medzi sebou výrazne líšia, pokiaľ ide o ich rozšírenie, dôležitosť a odolnosť voči manipulácii. Preto EHSV považuje za vhodné zohľadniť špecifické vlastnosti jednotlivých referenčných hodnôt, postupu ich zostavovania a správcu.

3.21 Priestor poskytnutý správcovi na vlastné uváženie v rámci postupu stanovovania referenčnej hodnoty by mohol byť nepostačujúci na zabezpečenie uplatňovania zásady proporcionality. EHSV navrhuje skôr vylepšiť prístup, ktorý už bol v nariadení použitý s ohľadom na zavedenie osobitných pravidiel pre kritické referenčné hodnoty, spočívajúci v kombinovaní všeobecnejších zásad a súboru podrobnejších požiadaviek, ktoré by zohľadnili rôzne kategórie referenčných hodnôt a potenciálne riziká s nimi spojené.

3.22 EHSV sa nazdáva, že takto by sa mohli účinnejšie odstrániť potenciálne nedostatky tým, že by sa zaviedli vhodné zásady bez toho, aby sa zúžil rozsah pôsobnosti pravidiel.

3.23 EHSV zdôrazňuje, že je dôležité rozlišovať medzi referenčnými hodnotami, a to aj vzhľadom na možné následky pre trhy rýchlo sa rozvíjajúcich krajín, kde sú referenčné hodnoty významnými prvkami transparentnosti pri sprostredkovaní informácií. Výbor preto odporúča prispôsobiť právne predpisy na základe toho, či dané referenčné hodnoty majú systémový význam alebo nie, s cieľom nenarušiť vývoj niektorých trhov.

3.24 EHSV považuje za veľmi vhodné riešenie podrobiť postupy zostavovania referenčných hodnôt v prípade manipulácie sankčným mechanizmom, a to tak občiansko-právnym ako aj trestno-právnym.

3.25 EHSV sa nazdáva, že postupy stanovovania referenčných hodnôt môžu byť odolné a bezpečné jedine za predpokladu, že ich zaručí správna štruktúra riadenia. V tejto súvislosti teda výbor víta zámer prisúdiť správcovi zodpovednosť za integritu referenčných hodnôt a súhlasí s Komisiou, že zavedené štruktúry riadenia sú z hľadiska úloh a postupov primerané potenciálnym konfliktom záujmov.

3.26 Na zlepšenie tohto návrhu EHSV odporúča zaviesť povinnosť zaručiť transparentnosť aj týchto aspektov.

3.27 V súlade s niektorými postojmi vyplývajúcimi z konzultácií IOSCO aj EHSV uznáva význam rozsiahlej účasti na zostavovaní referenčných hodnôt, práve s cieľom zabezpečiť uplatňovanie opakovane požadovanej zásady transparentnosti a reprezentatívnosti referenčných hodnôt. V návrhu nariadenia plánované dobrovoľné poskytovanie údajov podporuje toto zapojenie, ale výbor navrhuje, aby sa zaviedli presné pravidlá poskytovania údajov, ktoré by zaručili istotu a dôveryhodnosť a spoľahlivosť referenčných hodnôt.

3.28 Pokiaľ ide o ustanovenia článku 8 ods. 3 týkajúce sa postupov na interné ohlasovanie porušení tohto nariadenia, EHSV odporúča zaručiť pružnosť, rýchlosť a jednoduchosť tohto postupu.

3.29 Osobitný význam nadobúdajú opatrenia na ochranu pracovníkov, ktorí ohlasujú takéto porušenia (informátori – *whistleblowers*). EHSV odporúča zahrnúť do predpisu odkaz na návrh na zmenu a doplnenie smernice 2003/6/ES o zneužívaní trhu, kde sa ustanovuje oznamovacia povinnosť zamestnancov spoločnosti, v ktorej dochádza k nezákonnému správaniu, a výslovná povinnosť členských štátov zaviesť predpisy, ktoré zaručia túto osobitnú ochranu.

3.30 EHSV pokladá za užitočné vypracovať predpisy, ktoré by podporili opodstatnené oznamovanie nelegálneho správania, a to aj zavedením odmiern pre osoby, ktoré pomáhajú dodržiavať spravodlivosť.

3.31 EHSV oceňuje zavedenie preventívnej konzultácie so zainteresovanými stranami o prípadných zmenách metodiky, ktoré by boli považované za potrebné. Tento prístup, predovšetkým v prípade referenčných hodnôt, ktoré treba pravidelne vyvažovať, je vhodný na zabezpečenie kontinuity ich používania.

3.32 V tejto súvislosti by sa mohli určiť vhodné nástroje na zabezpečenie dostatočného rozšírenia a publicity metodiky výpočtu referenčnej hodnoty (napr. zverejnením na internetovej stránke). Usmernenia ESMA by mali zahŕňať príslušné predpisy na tieto účely.

3.33 EHSV odporúča Komisii opatrne pristupovať k prípadnej prechodnej fáze na nové, odlišné referenčné hodnoty. Ide o dosť citlivú záležitosť, ktorá by mohla spôsobiť neistotu v prípade existujúcich zmlúv a vyvolať rozpory a narušiť fungovanie trhu. V týchto situáciách by možným riešením bolo zachovanie referenčnej hodnoty, od ktorej sa upúšťa, a uplatňovanie nového indexu iba na nové zmluvy.

3.34 EHSV zdôrazňuje, že je dôležité, aby sa vo vyhlásení správcu o splnení požiadaviek kódexu správania podľa tohto nariadenia uviedlo aj to, či tento súlad posúdila a potvrdila aj tretia strana alebo nie. Táto dodatočná informácia by mohla pomôcť účinnejšie kontrolovať vhodnosť kódexu, ako aj riešiť prípadné prisudzovanie zodpovednosti v prípade porušenia zásad nariadenia.

V Bruseli 21. januára 2013

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa viacero právnych aktov odkazujúcich na použitie regulačného postupu s kontrolou prispôsobuje článkom 290 a 291 Zmluvy o fungovaní Európskej únie“

COM(2013) 751 final – 2013/0365 (COD)

(2014/C 177/09)

Hlavný spravodajca: **Antonello PEZZINI**

Rada Európskej únie (10. decembra 2013) a Európsky parlament (18. decembra 2013) sa v súlade s článkom 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie rozhodli prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa viacero právnych aktov odkazujúcich na použitie regulačného postupu s kontrolou prispôsobuje článkom 290 a 291 Zmluvy o fungovaní Európskej únie“

COM(2013) 751 final – 2013/0365(COD).

Vzhľadom na naliehavosť danej témy bol pán PEZZINI rozhodnutím Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na 495. plenárnom zasadnutí 21. a 22. januára 2014 vymenovaný za hlavného spravodajcu. Výbor prijal 112 hlasmi za, pričom 2 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV podporuje iniciatívu Komisie, pretože zabezpečuje istotu zdrojov práva EÚ, jej cieľom je zjednodušenie a zvýšenie účinnosti a zaručuje úplné vykonávanie právomocí demokratickej kontroly a jasného a transparentného informovania všetkých zainteresovaných subjektov.

1.2 Výbor vyjadruje uspokojenie nad tým, že Komisia pri vypracovaní predložených návrhov zohľadnila rôzne pripomienky, ktoré vyjadril vo svojich predchádzajúcich stanoviskách.

1.3 Výbor konštatuje, že návrh Komisie zahŕňa viac ako 80 právnych predpisov – nariadení a smerníc, a vyjadruje poľutovanie, že nie je schopný urobiť hodnotenie každého jedného právneho predpisu, a to vzhľadom na veľký počet upravovaných oblastí:

- siete,
- komunikačný obsah a komunikačné technológie,
- klimatické iniciatívy,
- energetika,
- podnikanie a priemysel,
- životné prostredie,
- štatistika,
- vnútorný trh a služby,
- mobilita a doprava,
- zdravie a spotrebitelia,
- humanitárna pomoc.

1.4 Výbor odporúča, aby sa vykonalo ďalšie dôkladnejšie hodnotenie cieľov, obsahov, rozsahu a trvania delegovania právomocí, ktoré má umožniť úplné vykonávanie demokratickej kontroly na európskej úrovni aj úplné vykonávanie výlučných právomocí a funkcií, ktoré sú zaručené parlamentom členských štátov pri tvorbe európskych predpisov. Domnieva sa, že musia byť definované jednotne a úplne zohľadňovať výklad Súdneho dvora EÚ a pojmy „nepodstatné opatrenie“ a „delegované právomoci“.

1.5 Výbor zdôrazňuje význam nasledujúcich prvkov:

- plné zapojenie Európskeho parlamentu,
- racionalizácia a zjednodušenie komitologických postupov,
- lepšie informovanie Európskeho parlamentu tak o prenášaní právomocí na výbory, ako aj o nevyhnutných opatreniach, ktoré sa určujú vo všetkých štádiách postupu,
- úplná dostupnosť informácií občanom a občianskej spoločnosti.

1.6 Výbor zdôrazňuje, že je dôležité, aby postupy výboru boli maximálne transparentné a zrozumiteľné všetkým občanom EÚ, obzvlášť osobám, ktorých sa spomínané právne predpisy priamo týkajú.

1.7 Výbor pripomína, že je potrebné v plnom rozsahu uplatniť článok 8A Lisabonskej zmluvy, podľa ktorého musia byť rozhodnutia prijímané čo najbližšie k občanom a musí byť zaručené, aby občania a občianska spoločnosť mali plný prístup k informáciám.

1.8 Výbor na záver žiada, aby sa posúdil dosah uplatňovania nového regulačného rámca a aby sa Európskemu parlamentu, Rade a výboru predkladala pravidelná správa o účinnosti, transparentnosti a šírení informácií.

2. Úvod

2.1 Nadobudnutím účinnosti Lisabonskej zmluvy sa zaviedlo rozlišovanie medzi právomocami prenesenými na Komisiu, aby mohla prijímať delegované akty, teda všeobecne záväzné nelegislatívne akty, ktorými sa dopĺňajú alebo menia nepodstatné prvky legislatívneho aktu, a to postupom stanoveným v článku 290 (o postupe delegovania) Zmluvy o fungovaní EÚ (ZFEÚ), a právomocami prenesenými na Komisiu v súlade s postupom podľa článku 291 ZFEÚ, aby mohla prijímať tzv. vykonávacie akty, teda stanovovať jednotné podmienky na vykonávanie právne záväzných aktov EÚ.

2.1.1 Spôsob uplatňovanie právomoci delegovania stanovujú nezáväzné právne akty, ako je:

- Oznámenie Komisie o vykonávaní článku 290 Zmluvy o fungovaní Európskej únie ⁽¹⁾,
- Spoločná dohoda o delegovaných aktoch z roku 2006,
- články 87a a 88 Rokovacieho poriadku Európskeho parlamentu zmenené a doplnené rozhodnutím z 10. mája 2012 ⁽²⁾.

2.2 Ako EHSV pripomenul vo svojom stanovisku o regulačnom postupe s kontrolou z roku 2008 ⁽³⁾, Rada už v júli 2006 ⁽⁴⁾ zavedením regulačného postupu s kontrolou zmenila a doplnila rozhodnutie, ktorým sa ustanovujú postupy pre výkon vykonávacích právomocí prenesených na Komisiu ⁽⁵⁾.

2.2.1 Vďaka tomuto postupu sa môže zákonodarca postaviť proti prijatiu „kvázi legislatívnych“ opatrení, t. j. opatrení všeobecného charakteru zameraných na zmenu alebo doplnenie nepodstatných prvkov základného aktu, ktorý bol prijatý postupom spolurozhodovania, a to vždy keď sa bude domnievať, že návrh opatrení presahuje vykonávacie právomoci uvedené v základnom akte alebo nie je zlučiteľný s cieľom alebo obsahom základného aktu alebo nerešpektuje zásadu subsidiarity alebo proporcionality.

⁽¹⁾ COM(2009) 673 final z 9. 12. 2009.

⁽²⁾ Dokument A7-0072/2012.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 224, 30.8.2008, s. 35.

⁽⁴⁾ Rozhodnutie 2006/512/ES, Ú. v. EÚ L 200, 22.7.2006.

⁽⁵⁾ Rozhodnutie 1999/468/ES, Ú. v. ES L 184, 17.7.1999.

2.2.2 Ide o opatrenia typické pre komitologický postup, ktorý upravuje rozhodnutie Rady (ES) č. 468/1999 zmenené a doplnené rozhodnutím Rady (ES) č. 512/2006, ktoré Komisii ukladajú povinnosť predložiť návrhy vykonávacích opatrení výborom zložených z úradníkov správnych orgánov členských štátov podľa piatich komitologických postupov: konzultácia, riadenie, regulácia, regulácia s kontrolou a ochrana. Komisia už v decembri 2006 prijala 25 zodpovedajúcich návrhov⁽⁶⁾, o ktorých sa výbor mohol vyjadriť⁽⁷⁾.

2.3 Regulačný postup s kontrolou sa používal na prijímanie vykonávacích opatrení, ktorými sa menia a dopĺňajú nepodstatné prvky základných legislatívnych aktov. V rokoch 2009 až 2014 dočasne platil článok 5a rozhodnutia o komitologickom postupe a regulačný postup s kontrolou, a to do času, kým sa platné ustanovenia neprispôbili režimu delegovaných aktov zosúladením niekoľkých nariadení, smerníc a rozhodnutí.

2.4 Aj nedávno mal EHSV možnosť vyjadriť sa o dvoch návrhoch súhrnných pozmeňovacích nariadení⁽⁸⁾ nazývaných „omnibus“ k 12 rôznym sektorom a podporil túto iniciatívu, pretože „je potrebná pre bezpečnosť právnych zdrojov Únie a jej cieľom je zjednodušenie a účinnosť“, ale odporučil Rade a Európskemu parlamentu, aby „boli mimoriadne opatrní a podrobne preskúmali všetky akty, ktorých sa zosúladenie týka“, pričom išlo o 165 legislatívnych aktov, ktoré pôvodne podliehali regulačnému postupu s kontrolou, a teraz podliehajú novému režimu delegovaných aktov.

2.5 EHSV pripomína, že nedávno bola prijatá jeho podrobná správa o postupe delegovania, a odporúča, aby sa v záujme pochopenia tohto stanoviska zoberala do úvahy.

3. Návrhy Komisie

3.1 V súčasnom návrhu sa uplatnil rovnaký prístup ako pri predchádzajúcich návrhoch a použil sa regulačný postup.

3.2 Navrhovaný regulačný rámec zahŕňa zmeny a doplnenia 76 právnych aktov – nariadení a smerníc – z rôznych oblastí. Na zosúladenie s ustanoveniami ZFEÚ sa takisto plánujú ďalšie zmeny v podobe zrušenia nariadenia (ES) č. 66/2010 a (ES) č. 1221/2009 týkajúce sa životného prostredia, smernice 97/70/ES o doprave, nariadenia (ES) 1333/2008, smernice 2002/46/ES o zdraví a spotrebiteľoch⁽⁹⁾ a nariadenia Rady (ES) č. 1257/96 o humanitárnej pomoci.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 EHSV podporuje iniciatívu Komisie, pretože zabezpečuje istotu zdrojov práva EÚ, jej cieľom je zjednodušenie a zvýšenie účinnosti a zaručuje úplné vykonávanie právomocí demokratickej kontroly prislúchajúce Európskemu parlamentu a Rade.

4.2 EHSV vyjadruje uspokojenie nad tým, že pri vypracovávaní predložených návrhov sa prihliadalo na rôzne pripomienky z jeho skorších stanovísk, ale upozorňuje na to, čo nedávno vyhlásil, „že podľa článku 290 ZFEÚ sa trvanie právomoci delegovania musí výslovne stanoviť v základnom legislatívnom akte a že až na niekoľko vzácnych výnimiek bolo doteraz delegovanie v princípe stanovené na dobu určitú, prípadne s možnosťou predĺženia, prostredníctvom správy o vykonávaní delegovania“⁽¹⁰⁾.

4.3 EHSV pripomína, že samotný Európsky parlament vo svojom uznesení z 5. mája 2010 o delegovaní legislatívnej právomoci vyzdvihol chýlostivosť delegovania a zdôraznil, že „ciele, obsah, rozsah a trvanie delegovania podľa článku 290 ZFEÚ musia byť v každom základnom akte výslovne a dôkladne vymedzené“. Podľa výboru musia tieto aspekty umožniť aj úplné vykonávanie výlučných právomocí a funkcií zarúčených parlamentom členských štátov pri tvorbe európskych predpisov.

⁽⁶⁾ COM(2006) 901 až COM(2006) 926.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 161, 13.7.2007, s. 45.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 67, 6.3.2014, s. 104.

⁽⁹⁾ Napríklad by bolo vhodné lepšie objasniť zrušenie článku 29 písm. i) (postup Spoločenstva na oznamovanie závažných nežiaducich účinkov a reakcií a spôsob oznamovania) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2002/98/ES z 27. januára 2003, ktorou sa stanovujú normy kvality a bezpečnosti pre odber, skúšanie, spracovanie, uskladňovanie a distribúciu ľudskej krvi a zložiek krvi.

⁽¹⁰⁾ Pozri poznámku pod čiarou 8.

4.4 Podľa výboru by sa delegovanie právomoci malo schváliť iba v prípade, keď je nevyhnutné „prijímať všeobecne záväzné nelegislatívne akty, ktorými sa dopĺňajú alebo menia určité nepodstatné prvky legislatívneho aktu“ v zmysle článku 290. Pri čisto vykonávacích predpisoch by sa mali použiť ustanovenia článku 291 ZFEÚ a pri predpisoch týkajúcich sa podstatných prvkov určitého odvetvia by sa mala vylúčiť akákoľvek možnosť delegovania právomocí. Okrem toho treba ešte vymedziť čo sú „nepodstatné prvky“ a bolo by treba vypracovať presné hodnotenie fungovania tohto mechanizmu.

4.5 V tejto súvislosti EHSV upozorňuje na svoje odporúčanie Komisii, „aby prispôsobila toto paušálne zosúladenie a vo väčšej miere zohľadnila osobitosti určitých základných legislatívnych aktov“⁽¹¹⁾ a zohľadňovala výklad Súdneho dvora EÚ týkajúci sa pojmov „nepodstatné opatrenie“ a „delegované právomoci“.

4.6 Výbor zdôrazňuje, že je dôležité, aby:

- bol v plnej miere zapojený Európsky parlament, ktorý musí mať právo poslednej inštancie odmietnuť rozhodnutie,
- boli Európsky parlament a Rada lepšie informovaní tak o výboroch samotných, ako aj opatreniach, ktoré sú im predkladané vo všetkých štádiách postupu,
- sa posilnila úloha Európskeho parlamentu vďaka zmierovaciemu postupu medzi Európskym parlamentom a Radou v prípade negatívneho stanoviska Európskeho parlamentu.

4.7 Výbor opakovane zdôrazňuje, že „Európsky hospodársky a sociálny výbor zastával vždy názor, že komitologický postup, do ktorého boli zapojení len zástupcovia Komisie a členských štátov, a ktorý sa zameriava na riadenie, konzultácie alebo na reguláciu vyplývajúcu z uplatňovania právnych predpisov, musí byť transparentnejší a pochopiteľnejší pre európskych občanov a najmä pre tých, ktorých sa príslušné právne predpisy priamo týkajú“⁽¹²⁾.

4.8 Podľa názoru EHSV je potrebné pravidelne posudzovať dosah uplatňovania nového postupu a Európskemu parlamentu, Rade a samotnému výboru pravidelne predkladať správu o účinnosti, transparentnosti a šírení užívateľsky vhodných informácií o delegovaných aktoch Spoločenstva, aby bola možná kontrola uplatňovania tohto postupu, ktorý zlučuje regulačné a čisto výkonné opatrenia.

4.9 Výbor pritom pripomína, že aj v tomto prípade je potrebné v plnom rozsahu uplatniť článok 8A Lisabonskej zmluvy, podľa ktorého musia byť rozhodnutia prijímané čo najbližšie k občanom a musí byť zaručené, aby občania a občianska spoločnosť mali plný prístup k informáciám.

V Bruseli 21. januára 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

⁽¹¹⁾ Pozri poznámku pod čiarou 8.

⁽¹²⁾ Pozri poznámku pod čiarou 7.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o nových psychoaktívnych látkach“

COM(2013) 619 final – 2013/0305 (COD)

COM(2013) 618 final – 2013/0304 (COD)

(2014/C 177/10)

Spravodajca: **David SEARS**

Európska komisia (4. októbra 2013), Rada (7. októbra 2013) a Európsky parlament (8. októbra 2013) sa rozhodli podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o nových psychoaktívnych látkach“

COM(2013) 619 final – 2013/0305 (COD) a COM(2013) 618 final – 2013/0304 (COD).

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 19. decembra 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 495. plenárnom zasadnutí 21. a 22. januára 2014 (schôdza z 21. januára 2014) prijal 148 hlasmi za, pričom 2 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie a odporúčania

1.1 EHSV súhlasí, že rozhodnutie Rady ⁽¹⁾ z roku 2005 o nových psychoaktívnych látkach si vyžaduje aktualizáciu. Súhlasí s potrebou lepšej koordinácie opatrení medzi príslušnými agentúrami EÚ, potrebou prísnejších lehôt na zber údajov a možnosťou presnejšej vnútornej klasifikácie na látky predstavujúce nízke, mierne alebo závažné riziko. Na túto klasifikáciu by mali včas a primeraným spôsobom nadväzovať všetky opatrenia na obmedzenie ponuky.

1.2 EHSV zároveň pripomína, že často neboli k dispozícii podkladové údaje na základné posúdenie vplyvu, že miera užívania nových psychoaktívnych látok je v rámci EÚ rôzna a postoj verejnosti a politické reakcie sú veľmi rôznorodé. Komisia správne poukazuje na to, čo je politicky dosiahnuteľné v rámci Zmluvy o EÚ a súčasných finančných obmedzení, mala by však ísť ďalej a určiť, čo je skutočne potrebné.

1.3 EHSV sa domnieva, že je tiež potrebné vziať si ponaučenie z vývoja v krajinách mimo EÚ, a to by sa malo zdôrazniť v každom ďalšom posudzovaní vplyvu. V EÚ je zatiaľ nevyhnutné zlepšiť zber lepšie podložených údajov o všetkých vstupoch (dostupnosť látok, zásobovacie trasy, hospodárske možnosti a spoločenská potreba), komunikačných kanáloch (internet a sociálne médiá) a výsledkoch (merateľné ochorenia a ďalšie ujmy).

1.4 Ak návrh nariadenia zostane v súčasnej podobe, bude potrebné vysvetliť viacero technických otázok, ktoré sú uvedené v časti 5 tohto stanoviska. Úspech bude závisieť od politickej podpory, poskytovania údajov a financovania zo strany členských štátov. Je potrebné dohodnúť praktické ciele. Musí pokračovať výskum a musia sa určiť najlepšie (a najhoršie) postupy v oblasti kontroly a liečby. O plánoch a výsledkoch výskumných programov financovaných z prostriedkov EÚ, ako sú eSBIRTes, Orion and ALICE-RAP by sa mali pravidelne informovať ostatné subjekty v tejto oblasti a mali by sa lepšie začleniť do posúdení vplyvu a všetkých následných legislatívnych návrhov. Zber údajov, hodnotenie rizika a prenos poznatkov by mal ďalej pokračovať v reálnom čase prostredníctvom fóra občianskej spoločnosti o drogách (alebo možno prostredníctvom širšej platformy o nových psychoaktívnych látkach) za účasti všetkých zúčastnených strán, najmä priamo zapojených mimovládnych organizácií a podporných skupín. To by sa malo týkať všetkých nových psychoaktívnych látok vrátane tých, ktoré už boli oznámené, či už ako látky na jedno použitie, v zmesiach alebo ako prímеси v iných nových psychoaktívnych látkach. Bolo by potrebné častejšie sa dohodovať s členskými štátmi na prioritách a možných opatreniach. Mali by sa zvážiť alternatívy alebo dodatky k jednotnej reakcii EÚ, ktorá sa limituje na obmedzenie ponuky.

⁽¹⁾ 2005/387/SVV, Ú. v. EÚ L 127, 20.5.2005, s. 32.

2. Úvod

2.1 Látka, ktorá sa vyskytuje v prírode alebo bola úmyselne vyrobená na akýkoľvek zákonný či nezákonný účel, sa považuje za psychoaktívnu, ak okrem svojich iných fyzikálnych, chemických, toxikologických a environmentálnych vlastností dokáže po užití človekom s akýmkoľvek zámerom vyvolať stimuláciu alebo potlačenie centrálného nervového systému, ktoré sú sprevádzané halucináciami a/alebo zmenami v motorike, myslení, správaní alebo nálade.

2.2 Tieto účinky sa môžu považovať za prospešné, ak sa látky pripravujú, predpisujú alebo užívajú za kontrolovaných podmienok ako lieky na liečbu konkrétnych ochorení, alebo za škodlivé a potenciálne či skutočne nebezpečné, niekedy dokonca vážne, ak sa užívajú svojvoľne výhradne z dôvodu vnímaného pôžitku z uvedených účinkov. Tieto riziká sa prudko zvyšujú, ak sú látky zároveň návykové a ak je ich užívanie ekonomicky využiteľné.

2.3 Látky ako morfín, heroín, kokaín, extáza a marihuana a ich mnohé deriváty a prekursor, spolu s množstvom amfetamínov, barbiturátov, benzodiazepínov a iných „psychedelických“ drog preto podliehajú kontrole s rôznou mierou úspešnosti podľa dvoch dohovorov ⁽²⁾ (1961, 1971) a protokolu ⁽³⁾ (1972) OSN, ktoré sa v rôznom rozsahu vykonávajú na vnútroštátnej úrovni po celom svete.

2.4 Všetky psychoaktívne látky, ktoré nie sú zapísané do zoznamu a kontrolované podľa uvedených postupov, sa na účely právnych predpisov EÚ (a niektorých ďalších subjektov) charakterizujú ako „nové“, a to bez ohľadu na to, odkedy sú známe či používané na iné, často legítimné účely. Tieto látky sa označujú ako „nové psychoaktívne látky“, len ak bolo zistené (alebo ak existuje podozrenie), že sa uvádzajú na trh alebo distribuujú výlučne pre svoje psychoaktívne vlastnosti na spotrebu pre jednotlivých spotrebiteľov, ktorí konajú mimo lekárskeho či iného dohľadu.

2.5 Alkohol, tabak a kofeín, ktoré pri rôznych dávkach spĺňajú všetky uvedené kritériá pre nové psychoaktívne látky a dlhodobú ujmu, sú podľa vymedzení OSN a EÚ osobitne vylúčené. To však nie je také jednoduché „na ulici“ alebo v akademických štúdiách, kde sa ich užívanie a účinky navzájom spájajú a kde zdravotné a spoločenské dosahy alkoholu a tabaku výrazne presahujú dosah väčšiny nových psychoaktívnych látok. Výskumníci a zákonodarcovia sa však v týchto otázkach nie vždy zhodujú, a preto je v súčasnosti naliehavo potrebný vzájomne dohodnutý postup na posúdenie ujmy a rizika na kvantitatívnom základe.

2.6 Zistilo sa, že v rámci EÚ sa príležitostne alebo dlhodobo užíva (alebo užívalo) viac ako 300 nových psychoaktívnych látok. Nové oznámenia z členských štátov v súčasnosti prichádzajú s frekvenciou asi 1 za týždeň. Keďže tieto látky nie sú kontrolované, ich používanie nie je nezákonné, preto sa považujú za zákonné a možno ich označiť za legálne – s nesprávnym záverom, že sú aj bezpečné či schválené. Vo väčšine prípadov neexistuje dostatok vedeckých údajov na potvrdenie či vyvrátenie týchto domnienok. Nové molekuly, ktoré sú variantmi vyslovene zakázaných molekúl, sa dajú rýchlo syntetizovať a doviezť z Číny alebo Indie v niektorých prípadoch ako reakcia na objednávku organizovaných skupín alebo jednotlivcov z EÚ. Existujúce molekuly sa tiež môžu využiť inak ako na účel, ktorý je v EÚ legítimný. Vo väčšine prípadov je motiváciou zisk, v iných je hlavnou výzvou obchádzanie zákonov. Vnútroštátne kontaktné miesta v rámci Európskej informačnej siete o drogách a drogovej závislosti („Reitox“) zabezpečujú včasné varovanie a vymieňajú si informácie o zistených nových psychoaktívnych látkach.

2.7 Nové psychoaktívne látky sa uvádzajú na trh pod mnohými nesystematickými, skrátenými a/alebo exotickými obchodnými názvami, zvyčajne v zmesiach s inými zakázanými, novými alebo vylúčenými výrobkami vrátane rastlinných výrobkov, aktívnych zložiek liekov, potravinových prísad, tabaku, kofeínu a inertných plnidiel. Zloženie nie je vždy rovnaké a nepodlieha žiadnej kontrole. Bezpečnostné upozornenia chýbajú alebo sa prikladajú len na účely povolenia predaja („nevhodné na ľudskú spotrebu“). Označovanie môže byť úmyselne zavádzajúce („sol' do kúpeľa“ či „vôňa“ pre výrobky pravdepodobne určené na inhaláciu, fajčenie či vpichovanie).

2.8 Predaj zabezpečujú špecializovaní predajcovia alebo komerčné maloobchodné predajne (tzv. head, smart alebo smoke shopy, popri príslušenstve určenom pre tabakové výrobky) alebo sa uskutočňuje na internete (k dispozícii sú nákupy cez kreditnú kartu, recenzie na výrobky a dodávateľov a okamžité dodanie domov). Osobitným problémom sú anonymné webové stránky. Ceny za dávku sú v porovnaní s nezákonnými drogami zvyčajne nízke. Sociálne médiá podporujú nové trendy a pomáhajú pri výmene skúseností. Miera užívania (legálne povzbudzujúce látky, drogy užívané v kluboch a na večierkoch či rekreačné/dizajnérske drogy) je v rámci EÚ veľmi rôzna a zjavne sa pomaly zvyšuje, pričom správy o nadpriemernom užívaní prichádzajú z Írska, Poľska, Lotyšska a Spojeného kráľovstva. Uvádzaný počet osôb hospitalizovaných v priamom dôsledku užívania zostáva pomerne nízky (čo vzhľadom na nedostatok spoľahlivých údajov môže, ale nemusí byť pravdivé vyjadrenie skutočnej ujmy).

⁽²⁾ Jednotný dohovor OSN o omamných látkach, 1961.

⁽³⁾ Protokol Organizácie Spojených národov o zmenách Jednotného dohovoru OSN o omamných látkach, 1972.

2.9 Na základe uvedených skutočností a v porovnaní s pravidelnými, závislými užívateľmi nezákonných drog sú užívatelia nových psychoaktívnych látok (najmä v Spojenom kráľovstve, kde je zber údajov tiež na vysokej úrovni) zatiaľ zvyčajne mladí, dostatočne zabezpečení, nemajú kriminálnu minulosť a je pravdepodobné, že v prípade potreby vyhľadajú zdravotnú starostlivosť. Keďže sú stále začlenení do rodinného a pracovného života, miera uzdravenia je vo všeobecnosti dobrá. Ak dôjde k nehode alebo úmrtiu, zvyčajne sa to považuje za neočakávanú osobnú tragédiu, a preto sa im dostáva značnej pozornosti v médiách, a tým aj politicky.

2.10 Vzhľadom na uvedené skutočnosti neprekvapuje, že postoje verejnosti a politikov ku kontrole nových psychoaktívnych látok sú v členských štátoch EÚ i na celom svete veľmi rôzne. Uruguaj nedávno legalizoval marihuanu. Nový Zéland povolí „prijateľné“ nové psychoaktívne látky s nízkou mierou rizika a kontrolou kvality. Írsko drasticky znížilo počet maloobchodných predajní, v Holandsku a Kanade sa uvažuje o takom istom kroku. V Spojenom kráľovstve sa tradične uprednostňoval zákaz výrobkov, a to jednotlivu alebo v skupinách, ale v súčasnosti sa skúmajú alternatívne stratégie. Belgicko plánuje zákaz skupín výrobkov. Vynakladá sa úsilie na obmedzenie internetového predaja nezákonných drog na anonymných stránkach, predaj zákonných látok však bude zrejme prevítaný.

3. Zhrnutie návrhu Komisie

3.1 Rozhodnutím Rady z roku 2005 ⁽⁴⁾ sa ustanovil rámec na výmenu informácií, hodnotenie rizika a kontrolu nových psychoaktívnych látok. V praxi sa ukázal ako reakčný s obmedzeným zberom informácií, nedostatočnou kategorizáciou rizík a s malými možnosťami reštriktívnych opatrení. Rada v roku 2011 požiadala Komisiu o aktualizáciu tohto rozhodnutia.

3.2 V tomto návrhu sa predkladajú opatrenia, ktoré sa považujú za potrebné, vrátane návrhu smernice, ktorou sa reviduje rámcové rozhodnutie Rady ⁽⁵⁾ o minimálnych ustanoveniach v oblasti obchodovania s drogami. Rozšírilo by sa tým vymedzenie pojmu „droga“ o nové psychoaktívne látky predstavujúce závažné zdravotné, spoločenské a bezpečnostné riziká, ktoré by v EÚ podliehali trvalým obmedzeniam na trhu pod rovnakou hlavičkou ako látky, ktoré sú už uvedené v zozname podľa príslušných dohovorov a protokolu OSN.

3.3 K návrhu nariadenia, ktoré sa osobitne zaoberá novými psychoaktívnymi látkami, je priložené vlastné posúdenie vplyvu, v ktorom sa zdôrazňujú rozdiely v dostupnosti údajov, skutočnom užívaní, zdravotných nákladoch a reakciách verejnosti a vlád v rámci EÚ. Ak nie sú k dispozícii údaje, predkladá sa odhad. Možnosti politik sa posudzujú z hľadiska ich účinnosti pri dosahovaní cieľov, hospodárskeho, finančného a spoločenského dosahu a primeranosti a prijateľnosti z hľadiska zainteresovaných strán.

3.4 Návrh sa zakladá na článku 114 Zmluvy o fungovaní EÚ s cieľom zabezpečiť riadne fungovanie vnútorného trhu s vysokou úrovňou ochrany zdravia, bezpečnosti a spotrebiteľov. Zámerom je skrátiť reakčný čas na úrovni EÚ, poskytnúť možnosť cielenej a primeranej reakcie, riešiť problémy dvojakého použitia a nedostatočnej istoty zákonných subjektov a spojiť trh s novými psychoaktívnymi látkami so širším vnútorným trhom.

3.5 V návrhu sa stanovuje časový harmonogram zhromažďovania údajov pre spoločnú správu Komisie, Európskeho monitorovacieho centra pre drogy a drogovú závislosť (EMCDDA), Europolu a ďalších úzko zapojených európskych agentúr (pre lieky, chemické látky a bezpečnosť potravín) na základe včasného varovania zo strany členských štátov o nedávno zistených nových psychoaktívnych látkach.

3.6 Správa môže viesť k formálnemu hodnoteniu rizika, ktoré vykoná EMCDDA ako základ pre opatrenia Komisie. Navrhujú sa kritériá na rozlišovanie medzi nízkym, miernym a závažným zdravotným, spoločenským a bezpečnostným rizikom. Pokiaľ sa riziko považuje za nízke, neprijmú sa žiadne ďalšie opatrenia. V prípade mierneho či závažného rizika môže Komisia uložiť dočasný alebo trvalý zákaz predaja konkrétnej novej psychoaktívnej látky a v osobitných prípadoch aj zákaz jej výroby, distribúcie, dovozu či vývozu.

⁽⁴⁾ Pozri poznámku pod čiarou 1.

⁽⁵⁾ 2004/757/SVV, Ú. v. EÚ L 335, 11.11.2004, s. 8.

3.7 V návrhu sa ustanovuje prehodnocovanie úrovne rizika vzhľadom na nové informácie a pravidelné podávanie správ a hodnotenie vykonávania, uplatňovania a účinnosti nariadenia. Bude pokračovať výskum a analýzy. Členské štáty budú mať povinnosť stanoviť správne sankcie potrebné na presadzovanie trhových obmedzení a zabezpečiť, že tieto sankcie budú účinné, primerané a odrádzajúce. Návrh údajne nebude mať žiadny priamy dosah na rozpočet EÚ.

3.8 Nariadenie nadobudne účinnosť 20 dní po uverejnení v *Úradnom vestníku Európskej únie* a bude pre členské štáty záväzné. Pôvodné rozhodnutie Rady ⁽⁶⁾ bude zrušené a nahradené.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 EHSV privítal oznámenie Komisie z roku 2011 s názvom *Ráznejšia európska reakcia na drogovú problematiku* a návrh nariadenia z roku 2012 o prekursoroch drog. EHSV s potešením očakával návrhy na tému nových psychoaktívnych látok a navrhol rozsiahle usmernenia pre účinné opatrenia na úrovni EÚ a členských štátov.

4.2 V prípade prekursorov drog bolo osobitne zaznamenané, do akej miery sa zúčastnené strany (Komisia a obmedzený počet legitímnych výrobcov, obchodníkov a konečných používateľov) v plnom rozsahu stotožnili s požiadavkami článku 12 dohovoru OSN ⁽⁷⁾ z roku 1988, pokiaľ ide o spoluprácu na dosiahnutí požadovaných cieľov. V tomto konkrétnom prípade, v súvislosti so zneužívaním malých množstiev acetanhydridu, ktorý je potrebný na výrobu heroínu, ich bolo možné vymedziť pomerne presne.

4.3 Inak je to však zatiaľ v prípade nových psychoaktívnych látok, kde je situácia v členských štátoch a vo svete, pokiaľ ide o skutočné užívanie a reakciu verejnosti a politiky, veľmi rôznorodá. Kľúčové údaje sa často nezhrádzajú či neporovnávajú, tragédie jednotlivcov priťahujú pozornosť médií, politické reakcie nie sú vždy podporené vedeckým a odborným poradenstvom, s ktorým môžu byť v priamom rozpore, ďalšie súvisiace činitele vrátane omnoho rozšírenejšej a škodlivejšej konzumácie alkoholu a tabaku sa považujú za príliš citlivé na to, aby boli súčasťou jednotného regulačného prístupu. Očividné sú generačné rozdiely, pokiaľ ide o uvádzanie výrobkov na trh prostredníctvom internetu a úlohu sociálnych médií vo formovaní názorov, riskovanie a rekreačné užívanie starých aj nových psychoaktívnych látok.

4.4 V tejto situácii, ktorá je očividne veľmi zložitá pre každého, kto sa pokúša reagovať na stav v oblasti nových psychoaktívnych látok, môžu byť dôležité dve poznámky z predošlých stanovísk EHSV, a to, že „*štát nemôže spôsobovať škody, ktoré by boli vyššie než škody, pred ktorými nás má chrániť*“ ⁽⁸⁾ a, podobne ako v prípade mnohých iných tém dôležitých pre zákonodarcov, že „*politika by mala byť založená na údajoch a dôkazoch, a nie naopak*“ ⁽⁹⁾. To je zrejme ľahšie povedať, než dosiahnuť.

4.5 Pokiaľ ide o súčasné návrhy, obavy určite nespočívajú v tom, že by mali spôsobiť škodu, ale skôr v tom, že neprinesú dostatočný úžitok a že ich existencia môže spomaliť rozsiahlejšie celospoločenské a mnohoojednotvové prístupy založené na údajoch, ktoré sú potrebné dokonca aj na dosiahnutie dohody o súčasnej situácii a dlhodobých cieľoch pre osobitné skupiny obyvateľstva. Ak sa tieto dohody nedajú dosiahnuť vopred a nezíska sa potrebná politická podpora, malo by sa to uznať v každom návrhu nariadenia na úrovni EÚ.

4.6 EHSV pripomína, že návrh má iné ciele vrátane riešenia problémov dvojakeho použitia, zneužívania zákonných látok v rámci EÚ a nedostatočnej istoty zákonných subjektov. Tieto ciele však nie sú vyčíslené v posúdení vplyvu a v návrhu sa im venuje malá pozornosť. Vôbec sa nezvažovali ďalšie možnosti na odstránenie medzier, ktoré zostali po iných právnych predpisoch. Je preto ťažké posúdiť, či základ zvolený podľa zmluvy (článok 114 ZFEÚ) je vhodný alebo nie. Štatistické údaje o 300 doteraz katalogizovaných látkach by sa mohli použiť na objasnenie tohto a iných bodov.

4.7 EHSV je pevne presvedčený a opakovane uviedol, že regulácia ponuky je len jednou časťou riešenia a sama osebe pravdepodobne neprinesie užitočné či merateľné výsledky. Viac pozornosti sa musí venovať pochopeniu dopytu a musia sa navrhnúť lepšie spôsoby, ako zabezpečiť, aby sa to mohlo splniť s čo najmenším rizikom. Samozrejme, riziko nikdy nemožno úplne vylúčiť, možno ho však výrazne znížiť. Pomôcť by mali lepšie údaje, ktoré budú riadne šírené.

⁽⁶⁾ Pozri poznámku pod čiarou 1.

⁽⁷⁾ Dohovor Organizácie Spojených národov proti nedovolenému obchodovaniu s omamnými a psychotropnými látkami, 1988.

⁽⁸⁾ Pozri stanovisko EHSV, Ú. v. EÚ C 229, 31.7.2012, s. 85.

⁽⁹⁾ Pozri stanovisko EHSV, Ú. v. EÚ C 76, 14.3.2013, s. 54.

4.8 EHSV zároveň pripomína, že v prípade uplatňovania trestnoprávných sankcií sa tieto sankcie musia vzťahovať len na osoby, ktorých cieľom je komerčný zisk z predaja látok, o ktorých je už známe, že sú zakázané, alebo ktoré môžu závažným spôsobom poškodiť ľudské zdravie. Platí to najmä v súvislosti s novými psychoaktívnymi látkami, pri ktorých je riziko zatiaľ zjavne nižšie ako v prípade „starých“ či vylúčených psychoaktívnych látok a pri ktorých by uväznenie užívateľa, s nevyhnutným vystavením sa „starým“ psychoaktívnym látkam, bolo z osobného i spoločenského hľadiska najhorším možným výsledkom. Ak majú byť opatrenia dôveryhodné v očiach zasiahnutých skupín obyvateľstva v EÚ, a to najmä priamo dotknutých mladých ľudí, musí sa to v návrhu jasne uviesť.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 V návrhu sa vymedzujú niektoré, nie však všetky používané kľúčové pojmy, ale nevysvetľuje sa, ako by sa mali uplatňovať vo vzťahu k tomuto nezvyčajne štruktúrovanému, rýchlo rastúcemu, čiastočne legálnemu, čiastočne kriminálnemu, čiastočne transparentnému, čiastočne regulovanému trhu s výrobkami, ktoré sa väčšinou vyrábajú mimo EÚ. Nevymedzuje sa pojem „hospodársky subjekt“, ktorý by mohol byť legálny (predajca psychoaktívnych látok s priamym predajom alebo prostredníctvom tzv. head shopov či internetu) alebo nelegálny (dílér zakázaných drog). Čo znamená „uviedenie na trh“ v kontexte internetového predaja s tovarom pochádzajúcim z celého sveta? Prečo by „zmesou“ mali byť dve alebo viac nových psychoaktívnych látok, a nie napríklad jedna nová psychoaktívna látka a rôzne množstvo tabaku, kofeínu, bylín či plnidiel? Nebolo by lepšie sústrediť sa na „užívateľov“ ako na „každého, kto užíva nové psychoaktívne látky mimo lekárskeho dohľadu“, než na širšiu skupinu „spotrebiteľov“ („osoby, ktoré konajú na účely, ktoré sú mimo rámca ich obchodnej, podnikateľskej alebo profesijnej činnosti“), ktorí touto činnosťou zväčša nie sú postihnutí? Ak má byť návrh skôr proaktívny než reaktívny, nemal by sa tiež zamerať na nové psychoaktívne látky, „ktoré podľa vedeckých hodnotení a posudkov možno logicky očakávať, že sa objavia?“ Budme kritickí, prečo sa dôkazné bremeno presunulo z dodávateľov, ktorí by mali mať povinnosť preukázať, že ich produkty majú „nízke“ riziko, na EMSDDA a Komisiu, o ktorých by sa potom myslelo, že udeľujú súhlas?

5.2 V tomto návrhu EÚ by sa mohlo vyjasniť aj vymedzenie nových psychoaktívnych látok, kde by sa prívlastok „nové“ (len vo vzťahu k platným dohovorom OSN) nahradil prívlastkom „oznámené“. Keďže podľa nariadenia REACH ani ostatných právnych predpisov týkajúcich sa chemických látok sa látky bežne netestujú (nedajú a nemali by sa testovať) na svoje psychoaktívne vlastnosti, existuje málo informácií o tom, u koľkých molekúl sa napokon môžu vo väčšej či menšej miere tieto účinky prejavíť (alebo by sa ako také uvádzali na trh). Keďže termín „psychoaktívne látky“ sa uplatňuje, len keď sa účinky prejavia u ľudí, obmedzenia spojené s testovaním zvierat sú zjavné.

5.3 EHSV s určitou obavou pripomína, že návrh sa sústreďuje na jednotlivé látky namiesto zmesí, ktoré sa vo veľkej miere uvádzajú na trh. Vymedzuje sa časový harmonogram na reakciu agentúr, nie však pre Komisiu na iniciovanie vypracovania spoločnej správy či posúdenia rizík. Tento proces začne, keď „viaceré“ členské štáty oznámia tú istú novú psychoaktívnu látku. Prečo nie len jeden členský štát, ak sú na to vážne dôvody? Koľko je „viaceré“? Nie je jasné, ako Komisia rozhodne v prípade (pravdepodobného) nedostatku ďalších informácií od agentúr a v kritickom prípade nedostatku politického príspevku členských štátov. Neexistuje žiadne ustanovenie pre opatrenia podľa iných právnych predpisov EÚ či členských štátov, napríklad právnych predpisov týkajúcich sa označovania, aktov o predaji výrobkov, všeobecnej ochrany spotrebiteľa alebo iných právnych predpisov v oblasti chemických výrobkov, liekov či ochrany zdravia a bezpečnosti. Tzv. head shopy, ak sa im umožní pokračovať v činnosti, by mali byť v plnom súlade s platnými predpismi v oblasti ochrany spotrebiteľa.

5.4 EHSV je osobitne znepokojený nedostatkom dodatočných finančných prostriedkov vyčlenených na túto činnosť. Ak sa môže vykonávať pri existujúcich rozpočtoch, prečo sa tieto postupy v súčasnosti neuplatňujú? Dajú sa bez takéhoto financovania dosiahnuť významné výsledky? Je nariadenie (určené členským štátom) nevyhnutné na stanovenie postupov vzájomnej súčinnosti rôznych agentúr EÚ, alebo sa dajú tieto vnútorné procesy upraviť včasnejšie vzájomnou dohodou s ohľadom na skúsenosti?

5.5 EHSV konštatuje, že v posúdení vplyvu, na ktorom je tento návrh založený, chýbajú porovnateľné údaje zo všetkých členských štátov o užívaní, vplyvoch a zdravotných nákladoch nových psychoaktívnych látok. Ak by sa pri nich preukázalo, že sú všeobecné a významné, opatrenia agentúr EÚ by boli nákladovo úsporným riešením. EHSV je znepokojený, že v návrhu sa nestanovujú minimálne normy na podávanie správ, čo si zasa môže vyžadovať lepšie uznanie podpory (do veľkej miery dobrovoľných) vnútroštátnych kontaktných miest, ktoré poskytujú základné údaje prostredníctvom siete Reitox.

5.6 EHSV súhlasí s tým, že nové psychoaktívne látky by sa mali vnútorne klasifikovať na základe vopred dohodnutých kritérií a v súčasnosti dostupných dôkazov ako látky predstavujúce nízke, mierne alebo závažné riziko. To sa však nesmie chápať ako udelenie súhlasu na legálny alebo bezpečný predaj, čo musí byť jasne uvedené v každom verejne dostupnom zozname. Vzhľadom na nedostatok dostupných údajov a problémy kvantitatívneho posúdenia rizika by sa mala očakávať reklasifikácia založená na ďalších dôkazoch.

5.7 EHSV tiež súhlasí s platnými pokynmi EMCDDA pre posúdenie rizika nových psychoaktívnych látok, že iné „staré“ či vylúčené, ale vo veľkej miere užívané a lepšie známe psychoaktívne látky by mali byť zaradené ako referenčné ukazovatele na tej istej škále, a to napríklad vrátane heroínu, kokaínu, marihuany, extázy, alkoholu a tabaku. Ak sa to nedá, a to ani vzhľadom na všetky údaje, ktoré sú k dispozícii, potom sa to nedá ani pri nových psychoaktívnych látkach, kde údaje budú sotva dostupné a budú neúplné a často protirečivé. Nové psychoaktívne látky, ktoré sa uvádzajú na trh, môžu mať len malý spoločenský, trestnoprávny či environmentálny dosah, stále však môžu predstavovať vážne nebezpečenstvo pre ľudské zdravie, ak sa budú používať týmto spôsobom.

5.8 EHSV sa domnieva, že tento celostnejší prístup k závislosti na drogách by tiež viedol k lepšie financovaným preventívnym prístupom a liečbe na vnútroštátnej úrovni. Nevyhnutné bude pochopenie správania a postojov rôznych vekových skupín (10 – 18, 18 – 25 a 25 +). Sociálne médiá či internetový predaj a poradenstvo už zohrávajú dôležitú úlohu pri formovaní trendov alebo šírení varovaní a budú mať v osobnom rozhodovaní v tejto oblasti čoraz významnejšie postavenie. Projekty na monitorovanie tejto situácie sa musia podporovať a v plnej miere financovať. Skutočná ochrana zdravia by mala mať prednosť pred spravodlivosťou a vnútorným trhom.

5.9 EHSV uznáva, že nariadenie môže byť potrebné, keď na to príde čas, avšak potreba a forma tohto právneho predpisu zďaleka nie je jasná. Členské štáty majú odlišné problémy, uprednostňujú odlišné riešenia a musí sa im umožniť prijímať opatrenia v rôznom časovom rozpätí. Vo svete existujú ostré rozdiely medzi obmedzením a povolením. Bude užitočné sledovať vývoj v dvoch susediacich, hospodársky a kultúrne podobných krajinách na južnej pologuli, v Austrálii a na Novom Zélande. Nevyhnutná bude úzka spolupráca s USA a ďalšími krajinami zabezpečujúcimi ponuku na internete. Súčasťou obchodných rozhovorov s Čínou a Indiou by mali byť opatrenia na obmedzenie výroby a predaja starých, vylúčených a nových psychoaktívnych látok.

5.10 Ide predovšetkým o ozajstný celosvetový problém a tento rozmer by mal byť súčasťou každého ďalšieho posudzovania vplyvu a návrhu nariadenia, pričom by sa mala zväžiť širšia škála možností, aj keď ich vykonávanie na úrovni EÚ sa bude spočiatku zdať zložité. Tu bude mať EMCDDA dôležitú úlohu. Ak budú potrebné ďalšie finančné prostriedky, mali by sa poskytnúť. Príslušné výskumné programy by mali byť užšie koordinované a o ich výsledkoch by sa malo vo väčšej miere informovať. Dúfajme, že ak bude právny predpis potrebný na akejkoľvek úrovni, bude sa pri riešení uvedených otázok opierať o spoľahlivé dôkazy.

V Bruseli 21. januára 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Súbor opatrení programu NAIADES II“, ktorý obsahuje tri dokumenty: „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie Rady (ES) č. 718/1999 o pláne kapacity flotily Spoločenstva na podporu vnútrozemskej vodnej dopravy“

COM(2013) 621 final – 2013/0303 (COD)

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa stanovujú technické požiadavky na plavidlá vnútrozemskej plavby a ktorou sa zrušuje smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/87/ES“

COM(2013) 622 final – 2013/0302 (COD)

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Smerom ku kvalitnej vnútrozemskej vodnej doprave – NAIADES II“

COM(2013) 623 final

(2014/C 177/11)

Spravodajca: **Jan SIMONS**

Komisia (10. septembra 2013), Rada (7. a 31. októbra 2013) a Európsky parlament (8. a 22. októbra 2013) sa rozhodli podľa článku 91 ods. 1 a článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Súbor opatrení programu NAIADES II“, ktorý obsahuje tieto tri dokumenty:

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie Rady (ES) č. 718/1999 o pláne kapacity flotily Spoločenstva na podporu vnútrozemskej vodnej dopravy“

COM(2013) 621 final – 2013/0303 (COD)

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa stanovujú technické požiadavky na plavidlá vnútrozemskej plavby a ktorou sa zrušuje smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/87/ES“

COM(2013) 622 final – 2013/0302 (COD)

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Smerom ku kvalitnej vnútrozemskej vodnej doprave – NAIADES II“

COM(2013) 623 final.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 18. decembra 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 495. plenárnom zasadnutí 21. a 22. januára 2014 (schôdza z 21. januára 2014) prijal 140 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 10 členov sa hlasovania zdržalo, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Výbor víta a podporuje opatrenia, ktoré Komisia navrhuje v oznámení a dvoch návrhoch právnych predpisov za predpokladu, že sa zohľadnia nasledujúce odporúčania.

1.2 Za príčinu stagnácie nárastu podielu vnútrozemskej vodnej dopravy na dopravnom trhu výbor považuje nedostatočnú politickú a finančnú podporu tohto odvetvia v uplynulých rokoch.

1.3 Vyzýva preto Komisiu, aby z rozpočtu Nástroja na prepojenie Európy a určitých častí programu Horizont 2020, najmä častí zameranej na inovácie, vyčlenila dostatočný objem prostriedkov – výbor logicky očakáva prinajmenšom 20 % – pre vodné cesty a odvetvie vnútrozemskej vodnej dopravy, aby sa podarilo dosiahnuť ciele, ktoré stanovila vo svojom programe, a aby podporila a stimulovala členské štáty pri udržiavaní a rozširovaní infraštruktúry. Rovnako je potrebné rozvíjať nové mechanizmy financovania.

1.4 Výbor upozorňuje na osobitný význam infraštruktúry pri realizácii cieľov Komisie a vyzýva členské štáty, aby niesli zodpovednosť v rámci svojich právomocí. V tejto súvislosti poukazuje okrem iného na stratégiu pre Podunajsko (2010), zameranú na podporu rozvoja krajín v tomto regióne, a na ňu nadväzujúce vyhlásenie podpísané v júni 2012.

1.5 Výbor podporuje stratégiu pre Podunajsko, avšak konštatuje, že stratégia i vyhlásenie podpísané v roku 2012 sa zatiaľ nedostatočne realizujú. Vyzýva preto Komisiu, aby zriadila pracovnú skupinu, ktorá by dohliadala na dodržiavanie dohôd v rámci tejto stratégie a vyhlásenia.

1.6 Výbor rozhodne podporuje pracovný dokument útvarov Komisie k programu NAIADES o implementácii ekologizačných opatrení v odvetví. Aj tu žiada, aby sa vyčlenili dostatočné finančné prostriedky, okrem iného aj na nápravu zmeškanej príležitosti z programu NAIADES I.

1.7 Výbor poukazuje na svoje predošlé stanovisko o sociálnom zabezpečení v tomto odvetví a vyzýva všetky zainteresované strany, aby rozvíjali ďalšie iniciatívy v tejto oblasti. Významnú úlohu pri tom zohráva požadovaná a na sociálnom dialógu založená harmonizácia profesijných profilov a celoeurópska koordinácia odborných kvalifikácií, čo Komisia ďalej rozpracuje v úzkej spolupráci s riečnymi komisiami, a konkrétne s Ústrednou komisiou pre plavbu na Rýne.

1.8 Návrhy týkajúce sa inštitucionálnej spolupráce Európskej komisie s riečnymi komisiami považuje za významný pokrok. Vyzýva zainteresované inštitúcie, aby rôzne právne režimy dôsledne zosúladiť a zaistili tak požadovanú harmonizáciu.

2. Úvod

2.1 Vnútrozemskou vodnou dopravou sa ročne prepraví približne 500 miliónov ton nákladu, čo na porovnanie znamená 25 miliónov nákladných automobilov a predstavuje prepravné výkony 140 miliárd tonokilometrov. Tento druh dopravy zohráva tiež dôležitú úlohu v osobnej doprave, a to tak v cestovnom ruchu (viacdnové a jednodňové výletné plavby), no v rastúcej miere aj v mestskej a regionálnej doprave (napr. prevozy).

2.2 Tradičné dopravné trhy, ako preprava hromadných zásielok na veľké vzdialenosti, rozširujú svoju ponuku o nové inovatívne služby, pri ktorých zohráva vnútrozemská vodná doprava čoraz dôležitejšiu úlohu, a to aj na krátke vzdialenosti.

2.3 Vnútrozemská vodná doprava sa vzhľadom na svoje úspory z rozsahu a energetickú účinnosť vyznačuje najnižšími externými nákladmi z hľadiska emisií CO₂, nadmerného hluku, nehodovosti a dopravného preťaženia. V celosvetovom meradle sa na tento druh dopravy vzťahujú najprísnejšie bezpečnostné normy, a preto je najväčším prepravcom nebezpečného tovaru v Európe.

2.4 V odvetví vnútrozemskej vodnej dopravy je zamestnaných cca 44 000 osôb a približne 12 000 pracovných miest s týmto odvetvím nepriamo súvisí. Zápasí však s nedostatkom kvalifikovaného personálu, a preto uchádzačom o zamestnanie ponúka príležitosti na trhu práce. Mladým ľuďom ponúka zaujímavé pracovné miesta spojené s novými programami odbornej prípravy a vyhliadkami na kariérny postup.

2.5 Vnútrozemská vodná doprava pôsobí na plne liberalizovanom trhu, od roku 2008 však zápasí s dôsledkami hospodárskej krízy. V uplynulých rokoch poklesol vzhľadom na hospodársku krízu objem prepraveného tovaru, čo vo vnútrozemskej vodnej doprave viedlo k nadmernej kapacite a s ňou spojeným nízkym cenám prepravy. Autori rôznych štúdií usudzujú, že táto situácia sa zlepší až o niekoľko rokov.

2.6 Rozsiahla sieť európskych vodných ciest, ktorá zahŕňa približne 37 000 km riek a kanálov, ponúka dostatočnú kapacitu na absorpciu ďalších dopravných tokov. Predpokladom je však dobre udržiavaný systém plavebných dráh. Už počas uplatňovania akčného programu NAIADES I (2006 – 2007) neboli plavebné dráhy dostatočne udržiavané a chýbajúce prepojenia neboli zrealizované, zväčša vzhľadom na obmedzené rozpočty členských štátov. Realizáciu infraštruktúrnych projektov na plavebných dráhach navyše brzdia zdĺhavé a pomalé postupy a zbytočná administratívna záťaž.

3. Obsah oznámenia

3.1 Európska komisia vydala 10. septembra 2013 oznámenie „Smerom ku kvalitnej vnútrozemskej vodnej doprave – NAIADES II“. Konštatuje, že predchodca programu, NAIADES I, nastolil správne tempo, avšak ekonomické a ekologické vyhliadky vnútrozemskej vodnej dopravy sa zhoršujú a v oblasti zlepšovania infraštruktúry sa nedosiahol takmer žiadny pokrok. Sektor prechádza hospodárskou krízou, ktorej dôsledkom sú nadmerné kapacity.

3.2 Na základe príležitostí a výziev, pred ktorými sa tento druh dopravy ocitol, sa Európska komisia rozhodla nadviazať na svoj predchádzajúci program zameraný na vnútrozemskú vodnú dopravu. Prostredníctvom programu NAIADES II chce z dlhodobého hľadiska podporovať štrukturálne zmeny v odvetví vnútrozemskej vodnej dopravy bez zásahov do voľného trhu.

3.3 V programe NAIADES sa navrhujú konkrétne opatrenia v týchto oblastiach:

- kvalitná infraštruktúra, v rámci čoho sa rozumie aj lepšie prepojenie a zosúladenie vnútrozemskej vodnej dopravy s inými druhmi dopravy, pričom dôležitú úlohu zohrávajú prístavy (námorné i vnútrozemské) ako spojné body,
- inovácia,
- riadne fungujúci trh,
- menšie znečisťovanie životného prostredia vďaka nižším emisiám,
- kvalifikovaní zamestnanci a kvalitné pracovné miesta,
- začlenenie vnútrozemskej vodnej dopravy do multimodálnej logistickej siete.

3.4 S akčným programom súvisia dva návrhy právnych predpisov. Jeden je zameraný na oblasť technických predpisov pre plavidlá vnútrozemskej vodnej dopravy a druhý sa týka úpravy plánu kapacity vo vnútrozemskej vodnej doprave. Oba právne nástroje sa vo vnútrozemskej vodnej doprave už dlhý čas uplatňujú. Cieľom nových návrhov Komisie je tieto právne nástroje modernizovať. Súčasťou oznámenia je aj rozsiahly pracovný dokument Komisie týkajúci sa ekologizácie flotily.

3.4.1 Komisia sa v návrhu novej technickej smernice, ktorou sa zrušuje smernica 2006/87/ES, snaží o lepšie zosúladenie rôznych regulačných orgánov a na tento účel ponúka podporný mechanizmus. Požadovaná inštitucionálna spolupráca na úrovni regulácie tu po prvýkrát naberať konkrétne črty.

3.4.2 V návrhu na zmenu nariadenia 718/1999 o pláne kapacity flotíl Komisia rozširuje možnosti využitia prostriedkov z rezervného fondu organizáciami zastupujúcimi odvetvie vnútrozemskej vodnej dopravy, a to na ekologické ciele. Tento návrh zapadá do celkového rámca navrhovaného balíka opatrení.

3.5 V návrhu sa implementáciou opatrení uvedených v oznámení poverujú rôzne subjekty. Vybudovanie kvalitnej infraštruktúry patrí do pôsobnosti EÚ a členských štátov, čo platí aj o vypracovaní lepšieho právneho rámca, ktorý na vnútornom trhu zabezpečí rovnaké podmienky pre všetkých. Zodpovednosť za transparentnosť trhu a inovácie sa vkladá do rúk odvetvia.

3.6 Jedna z častí oznámenia sa zameriava na lepšiu správu a riadenie. Z historického hľadiska spadá vnútrozemská vodná doprava pod rôznu jurisdikciu. Slobodná plavba po veľkých európskych riekach je zakotvená v medzinárodných dohovorech a z nich vyplývajúcich právnych predpisov. Aj EÚ má právomoci v oblasti vnútrozemskej vodnej dopravy. S cieľom predísť prelínaniu právomocí a zdvojeniu činnosti Komisia navrhuje nový prístup, ktorý predpokladá úzku spoluprácu s Ústrednou komisiou pre plavbu na Rýne, o ktorej sa uzavrela dohoda.

3.7 Program NAIADES II nemá k dispozícii vlastný rozpočet na financovanie navrhnutých opatrení. Oznámenie v tejto súvislosti odkazuje na úrovni EÚ na Nástroj na prepojenie Európy, pokiaľ ide o opatrenia v oblasti infraštruktúry, a na program Horizont 2020 v súvislosti s financovaním výskumu, vývoja a inovácie. Oba nástroje by sa okrem toho mali využiť na financovanie politickej podpory a ekologizácie flotily.

3.8 Komisia chce posilniť svoje ambície v oblasti podpory vnútrozemskej vodnej dopravy a zamerať sa na oblasti s najvyššou pridanou hodnotou. V tejto súvislosti očakáva tiež príspevok členských štátov a odvetvia.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 Výbor je jednoznačným zástancom lepšieho využitia kapacít vnútrozemskej vodnej dopravy, a to predovšetkým vzhľadom na obrovské výhody, ktoré tento druh dopravy ponúka v oblasti prepravných výkonov, udržateľnosti a externých nákladov. Význam a potenciál vnútrozemskej vodnej dopravy ponúka zaujímavé vyhliadky, a to nielen v preprave tovaru, ale aj v osobnej doprave. Popri výletných lodiach si čoraz väčšie uznanie získava vodná doprava v husto osídlených mestských oblastiach, kde sa využívajú prievozy.

4.2 Výbor je zajedno s konštatovaním Komisie, že vnútrozemská vodná doprava sa primárne využíva a podporuje úsilie Komisie zvýšiť podiel tohto odvetvia na celkovej doprave. Komisia si však pri svojej snahe o lepšiu integráciu vnútrozemskej vodnej dopravy a vytvorenie súvisiacich rámcových podmienok dostatočne neuvedomuje dôležitosť konkrétnych zdrojov financovania akčného programu. Výbor konštatuje, že program NAIADES je nový ambiciózny plán, avšak s jeho financovaním sa doposiaľ spája priveľa nejasností. So záujmom preto očakáva pracovný dokument útvarov Komisie o financovaní tohto programu a vyzýva Komisiu, aby napravila doterajšie nedostatky.

4.3 Komisia v analýze, ktorú urobila pri strednodobom preskúmaní programu NAIADES, konštatuje, že program NAIADES I nastolil správne tempo a prispel k zvýšeniu povedomia o potenciáli tohto odvetvia, a to najmä u politikov na úrovni členských štátov.

4.4 Zo skúseností s programom NAIADES I a najnovšími usmerneniami TEN-T okrem toho vyplynulo, že členským štátom musí z prijatia cieľov tohto oznámenia vyplývať určitý záväzok. Výbor preto nalieha na Európsky parlament, Radu a Komisiu, aby túto skutočnosť jednoznačne a konkrétne ustanovili.

4.5 Výbor si jednoznačne uvedomuje, že predpokladom podpory vnútrozemskej vodnej dopravy je dobrá a úzka spolupráca medzi Európskou komisiou a riečnymi komisiami. Výbor podporuje návrhy v tejto súvislosti a poukazuje na dôležitú úlohu, ktorú zohráva Ústredná komisia pre plavbu na Rýne v súvislosti s rozvojom vnútrozemskej vodnej dopravy a prísnych technických a bezpečnostných noriem.

4.6 Poukazuje na osobitný význam infraštruktúry pri realizácii cieľov Komisie. Pri podpore lepšej integrácie vnútrozemskej vodnej dopravy a na zaručenie jej spoľahlivosti má zásadný význam dobre udržiavaná sústava plavebných dráh bez miest s nízkou dopravnou priepustnosťou a chýbajúcich prepojení. Výbor vyzýva členské štáty, aby niesli zodpovednosť v rámci svojich právomocí.

4.7 Vzhľadom na obmedzené rozpočty v rámci Nástroja na prepojenie Európy očakáva, že Komisia sprístupní aspoň 20 % dostupných prostriedkov na vodné cesty a bude stimulovať členské štáty k udržiavaniu a rozširovaniu tejto infraštruktúry, pričom im bude poskytovať podporu. Európske vodné cesty disponujú na rozdiel od cestnej a železničnej dopravy ešte dostatočnou kapacitou na to, aby mohli pojať viacnásobok súčasného objemu dopravy a umožniť tak maximálnu návratnosť investícií.

4.8 Výbor vzal na vedomie informáciu o zámere uskutočniť konzultáciu o stanovovaní cien infraštruktúry s cieľom internalizovať externé náklady vo vnútrozemskej vodnej doprave. Upozorňuje, že k problematike internalizácie externých nákladov vo vnútrozemskej vodnej doprave treba pristupovať veľmi citlivo, a že tento nástroj by sa mal využívať výhradne v záujme zvýšenia objemu prepraveného tovaru vo vnútrozemskej vodnej doprave a zlepšenia jej konkurenčného postavenia.

4.9 Zámerom programu NAIADES II je okrem iného zvýšiť príťažlivosť odvetvia na trhu práce, vytvoriť kvalitné pracovné miesta a podporovať pracovnú mobilitu. Na tento účel bol prijatý záväzok dosiahnuť harmonizáciu profesijných profilov a celoeurópsku harmonizáciu odborných kvalifikácií, čo môže prispieť k odstráneniu nedostatku kvalifikovaných pracovných síl vo vnútrozemskej vodnej doprave.

4.10 V súvislosti so sociálnym zabezpečením výbor poukazuje na svoje stanovisko z roku 2005 (TEN/200), v ktorom vyzýva na vytvorenie spoločnej sociálnej politiky vo vnútrozemskej vodnej doprave. Táto myšlienka sa v uplynulých rokoch rozpracovala v sociálnom dialógu a rôzne okolnosti vyústili medzičasom do podpisu dohody sociálnych partnerov o konkrétnom režime pracovného času vo vnútrozemskej vodnej doprave. Výbor podporuje ďalšie iniciatívy v rámci sociálneho dialógu, ktoré prispievajú k zvýšeniu príťažlivosti pracovných miest v tomto sektore.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 V súvislosti s novými usmerneniami TEN-T výbor vyzýva Komisiu, aby pri uplatňovaní nového multimodálneho prístupu ku koridorom dohliadla na náležité zohľadnenie vodných ciest. Plány multimodálnych koridorov majú zabezpečiť dostatočné zapojenie všetkých druhov dopravy. Pre odvetvie vnútrozemskej vodnej dopravy budú musieť vyhradiť dôležitú úlohu.

5.2 Výbor považuje za mimoriadne dôležité zahrnúť do základnej siete TEN-T všetky vodné cesty triedy IV a vyššie. Členské štáty sa tak zaviazali zaručovať udržiavanie a zlepšovanie týchto vodných ciest, ako aj v maximálnej miere podporovať odstraňovanie úzkych miest, aby sa voľné kapacity na európskych vodných cestách mohli v plnom rozsahu využívať. Výbor chce upozorniť na rieky, ktoré ešte disponujú značnými voľnými kapacitami na prepravu, ako je Dunaj a Labe. Vyzýva členské štáty, aby za pomoci Európskej komisie bezodkladne pristúpili k odstraňovaniu miest s nízkou dopravnou priepustnosťou na týchto riekach a k vytváraniu chýbajúcich prepojení, napríklad medzi riekami Seina a Šelda.

5.3 Dunaj zohráva osobitnú úlohu v rozvoji dopravy v krajinách strednej a východnej Európy. Túto skutočnosť potvrdila Komisia vo svojej stratégii pre Podunajsko (2010), ktorej zámerom je podpora rozvoja krajín v tomto regióne. Doprava po Dunaji je jedným z pilierov tejto stratégie a jej úlohou je prispieť k rozvoju vnútrozemskej vodnej dopravy na tejto dôležitej rieke. Krajiny Podunajska (s výnimkou jednej) podpísali v júni 2012 v nadväznosti na stratégiu vyhlásenie, v ktorom sa zaväzujú udržiavať Dunaj v súlade s príslušnými normami, aby sa v budúcnosti predišlo zablokovaniu vnútrozemskej vodnej dopravy z dôvodu nedostatočnej hĺbky.

5.4 Výbor podporuje túto stratégiu Komisie, avšak konštatuje, že stratégia i vyhlásenie podpísané v roku 2012 sa zatiaľ nedostatočne realizujú. Vyzýva preto Komisiu, aby zriadila pracovnú skupinu, ktorá by dohliadala na dodržiavanie dohôd uzavretých v rámci stratégie a vyhlásenia, a aby zistené problémy bezodkladne riešila s cieľom zaistiť požadovaný rozvoj vnútrozemskej vodnej dopravy v tomto dôležitom koridore.

5.5 Komisia konštatuje, že vnútrozemská vodná doprava zaostáva v oblasti inovácie za ostatnými druhmi dopravy. Dôvodom je okrem iného aj dlhá životnosť prevádzkových prostriedkov. V odvetví však tiež chýba atmosféra inovácie. Komisia apeluje na toto odvetvie, aby sa v oblasti inovácie ujalo vedúcej úlohy a rozvíjalo politiku inovácie.

5.6 Výbor je zajedno s týmto názorom, avšak poukazuje tak na dlhú životnosť vybavenia vo vnútrozemskej vodnej doprave, ako aj vysokú mieru investícií, čo spomaľuje tempo inovácií v tomto odvetví. Inovácie sa vzhľadom na vysoké investičné náklady musia podporovať dostatočnými finančnými a hospodárskymi stimulmi a zvyšovaním dostupnosti financovania, čo však program dosiaľ neumožňuje v dostatočnej miere.

5.7 Výbor poukazuje na to, že zavedením plavidiel poháňaných skvapalneným zemným plynom odvetvie zrealizovalo prelomovú inovačnú iniciatívu. Vyzýva príslušné inštitúcie, aby pre túto oblasť, ako aj pre oblasť dodávok alternatívnych pohonných hmôt bezodkladne vytvorili právny rámec a rozvíjali infraštruktúru na rozsiahlu implementáciu a ďalšiu podporu tejto inovácie.

5.8 Oznámenie Komisie sprevádza pracovný dokument jej útvarov o ekologizácii flotily, v ktorom Komisia uvádza scenáre ako dosiahnuť znižovanie emisií znečisťujúcich látok do ovzdušia. Výboru je známe, že vnútrozemská vodná doprava dosahuje omnoho nižšiu úroveň emisií ako cestná a železničná doprava, čo sa však v tomto dokumente neuvádza.

5.9 Komisia sa zamerala na iné znečisťujúce látky ako CO₂, a preto dospela k záveru, že vnútrozemská vodná doprava sa v tejto oblasti môže stať jedným z najväčších znečisťovateľov. Výbor v tejto súvislosti konštatuje, že pri tvorbe budúcich emisných noriem je potrebné zabrániť nekalej hospodárskej súťaži a zohľadniť vyhovujúcu ponuku vhodných motorov pre vnútrozemskú vodnú dopravu.

5.10 Domnieva sa, že Komisia môže zohrávať dôležitú úlohu pri podnecovaní odvetvia k inovácii a ekologizácii a mala by poskytovať značnú finančnú podporu. Spoločenský prínos zlepšenia environmentálnej výkonnosti vnútrozemskej vodnej dopravy opodstatňuje jej podporu z finančných prostriedkov EÚ i členských štátov, ktorá môže mať silný katalytický účinok.

5.11 Výbor preto vyzýva Komisiu, aby po ustanovení viacročného finančného rámca EÚ využila všetky možnosti a uvoľnila v rámci Nástroja na prepojenie Európy a programu Horizont 2020 čo najviac prostriedkov na dosiahnutie ekologizácie plavidiel a implementáciu ostatných opatrení programu NAIADES.

5.12 Apeluje tiež na sektor, aby v záujme zlepšenia svojho imidžu prostriedky dostupné v rezervnom fonde využil na ekologizáciu. Príležitosť na to ponúkajú navrhované zmeny nariadenia o kapacite flotíl, ktoré je súčasťou balíka opatrení NAIADES II.

5.13 Profesionalizácia a úzka spolupráca so sektorom i v rámci neho je jednoznačným prínosom k štrukturálnemu zlepšeniu jeho hospodárskeho postavenie, a to najmä v súčasnom období hospodárskej krízy, ktorá v odvetví vnútrozemskej vodnej dopravy znovu viedla k vzniku nadmerných štrukturálnych kapacít.

V Bruseli 21. januára 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Nové opatrenia na jednotnom trhu EÚ v oblasti telekomunikácií“, ktoré sa týka týchto dvoch dokumentov: „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovujú opatrenia týkajúce sa jednotného európskeho trhu s elektronickými komunikáciami a na dosiahnutie prepojeného kontinentu a ktorým sa menia smernice 2002/20/ES, 2002/21/ES a 2002/22/ES a nariadenia (ES) č. 1211/2009 a (EÚ) č. 531/2012“

COM(2013) 627 final – 2013/0309 (COD)

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o jednotnom telekomunikačnom trhu“

COM(2013) 634 final

(2014/C 177/12)

Spravodajkyňa: **Anna NIETYKSZA**

Komisia (23. septembra 2013), Rada (23. septembra 2013) a Európsky parlament (12. septembra 2013) sa podľa článkov 114 a 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie rozhodli prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Nové opatrenia na jednotnom trhu EÚ v oblasti telekomunikácií“ ktoré sa týkajú týchto dvoch dokumentov:

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovujú opatrenia týkajúce sa jednotného európskeho trhu s elektronickými komunikáciami a na dosiahnutie prepojeného kontinentu a ktorým sa menia smernice 2002/20/ES, 2002/21/ES a 2002/22/ES a nariadenia (ES) č. 1211/2009 a (EÚ) č. 531/2012“

COM(2013) 627 final – 2013/0309 (COD)

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o jednotnom telekomunikačnom trhu“

COM(2013) 634 final.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 18. decembra 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 495. plenárnom zasadnutí 21. a 22. januára 2014 (schôdza z 21. januára) prijal 152 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 5 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko.

1. Závery a odporúčania

1.1 EHSV podporuje nariadenie, ktoré navrhla Európska komisia, a konkrétne opatrenia, ktoré pomôžu urýchliť vytvorenie jednotného trhu s elektronickými komunikáciami ako základu pre dynamický a udržateľný rast všetkých sektorov hospodárstva ako aj pre vytváranie nových pracovných miest. Zároveň sa tým zaručí vysoká úroveň ochrany spotrebiteľov.

1.2 EHSV sa domnieva, že návrh odstrániť niektoré prekážky, ktoré obmedzujú činnosť európskych poskytovateľov služieb elektronickej komunikácie, prostredníctvom:

- zavedenia jednotného európskeho oprávnenia, ktoré by platilo na celom území EÚ,
- harmonizácie regulačných podmienok a správy frekvenčného spektra,

uľahčí poskytovanie konkurencieschopných a bezpečných elektronických komunikačných služieb jednotlivcom, podnikom a inštitúciám na celom území EÚ.

1.3 EHSV zdôrazňuje, že Komisia by mala znovu preskúmať začlenenie širokopásmových služieb do rozsahu pôsobnosti ustanovení o univerzálnej službe.

1.4 EHSV zároveň zdôrazňuje, že obmedzením regulačných prekážok sa otvoria trhy menším poskytovateľom elektronických komunikačných služieb. Hlavnou hybnou silou rozvoja poskytovateľov bude:

- jednotné oprávnenie,
- jednoduchší spôsob investovania do sietí,
- možnosť poskytovať cezhraničné služby v každom členskom štáte EÚ,
- investičné stimuly.

1.5 EHSV zdôrazňuje, že cieľom nariadení Komisie a všeobecných stimulov je zabrániť ďalšiemu rozdeleniu trhu, ktoré by bránilo rozvoju cezhraničných služieb a oslabilo by postavenie EÚ vo vzťahu k medzinárodným konkurentom.

1.6 EHSV zastáva názor, že prostredníctvom zlepšenia prístupu k vysokorychlostným sieťam a zníženia nákladov na ich budovanie a využívanie:

- sa vytvoria pracovné miesta v európskych spoločnostiach, vrátane MSP a začínajúcich podnikov, ktoré vytvárajú a poskytujú inovatívne produkty a služby na celosvetovom trhu,
- sa urýchlí rozvoj moderných služieb v oblasti elektronického obchodu a elektronického vzdelávania, ako aj pokrokových verejných služieb, ako sú elektronická verejná správa a elektronické zdravotníctvo,
- sa urýchlí rozvoj moderných európskych služieb v oblasti *cloud computing*, ako sa uvádza v stanovisku výboru „Príprava stratégie EÚ na podporu *cloud computing*“ (TEN/494),
- sa otvoria obrovské možnosti na vytvorenie nových služieb, ktoré sa budú využívať v oblastiach, kde sa očakáva rýchly rozvoj, ako sú tzv. internet vecí (*Internet of Things* – IoT) a komunikácia medzi strojmi (*machine-to-machine* – M2M).

1.7 EHSV uznáva, že harmonizácia regulačných podmienok podnieti investície určené európskym poskytovateľom elektronických komunikačných služieb.

1.8 EHSV podporuje navrhnutú harmonizáciu záruk práv spotrebiteľov a používateľov vrátane snahy:

- uľahčiť výber a zmenu poskytovateľa služieb,
- znížiť vysoké náklady na mobilné roamingové volania a cezhraničné volania na pevné linky v rámci EÚ (pozri informačnú správu EHSV „Bezodkladné zrušenie poplatkov za roaming“, CES5263-2013, spravodajca: pán Hencks).

1.9 EHSV podporuje harmonizáciu zmluvných podmienok pre koncových používateľov elektronických komunikačných služieb vo všetkých členských štátoch.

1.10 EHSV sa domnieva, že vďaka otvorenému pripojeniu k sieti a možnosti využívať vyspelé elektronické komunikačné služby na celom území EÚ sa zvýši mobilita spotrebiteľov a podnikateľov, a tiež sa uľahčí prístup k dielam európskej kultúry a rozvoj kreatívnych odvetví.

1.11 Je potrebné, aby sa prostredníctvom budúceho nariadenia zabezpečila väčšia finančná a právna bezpečnosť prevádzkovateľov. EHSV zasa odporúča, aby sa v tomto nariadení ustanovila väčšia právna bezpečnosť aj pre koncových používateľov, a to prostredníctvom lepšieho zabezpečenia ich práv.

1.12 EHSV zdôrazňuje význam práva na náležitú ochranu osobných údajov, práva byť zabudnutý a ďalších práv koncových používateľov elektronických komunikačných služieb, ktoré sú zdôraznené v predchádzajúcich stanoviskách EHSV ⁽¹⁾.

(¹) Ú. v. EÚ C 271, 19.9.2013, s. 133 – 137, Ú. v. EÚ C 229, 31.7.2012, s. 1 – 6, Ú. v. EÚ C 351, 15.11.2012, s. 31 – 35.

1.13 EHSV zdôrazňuje, že informačné a komunikačné technológie (IKT) sú zdrojom trvalého hospodárskeho rastu a vo všetkých odvetviach hospodárstva, v ktorých sa používajú, pomáhajú zvýšiť produktivitu o 50 %. Aj keď sa v dôsledku ich používania znižuje počet konkrétnych pracovných miest, za každé dve takto stratené pracovné miesta vzniká päť nových (pozri návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, COM(2013) 627 final – 2013/0309 (COD), s. 2). EHSV zdôrazňuje, že je nevyhnutné poskytnúť všetkým občanom vzdelávanie, rekvalifikáciu a celoživotné vzdelávanie, v rámci ktorých sa zavedú nové vzdelávacie mechanizmy.

1.14 EHSV zdôrazňuje, že je nevyhnutné dodržiavať pravidlá hospodárskej súťaže a zaručiť neutralitu siete najmä v súvislosti s poskytovateľmi elektronických komunikačných služieb, ktorí patria do sektora MSP, keďže posilnenie najväčších poskytovateľov elektronických komunikačných služieb a konsolidácia zdrojov rádiových frekvencií môže ohroziť konkurencieschopnosť na trhoch členských štátov.

1.15 Zdá sa, že regulácia produktov virtuálneho prístupu k širokopásmovému pripojeniu je predčasná (druh veľkoobchodného prístupu k širokopásmovým sieťam, ktorý zahŕňa virtuálne prístupové vedenie k akejkoľvek pevnej alebo bezdrôtovej architektúre siete okrem fyzického uvoľneného prístupu k miestnemu účastníckemu vedeniu, spolu so službou prenosu k vymedzenému súboru bodov odovzdania vrátane špecifických prvkov siete, špecifických sieťových funkcií a pomocných systémov IT). EHSV zastáva názor, že by sa malo počkať, kým trh bude regulovať podmienky poskytovania týchto služieb a ceny. Povinnosť poskytovať produkt prepojitelnosti so zaistenou kvalitou služby (ZKS) by však mala byť regulovaná tak, aby sa medzi veľkými prevádzkovateľmi a menšími poskytovateľmi služieb zo sektora MSP zabezpečila rovnováha z hľadiska zaťaženia.

1.16 EHSV vyjadruje vážne obavy, pokiaľ ide o podrobné riešenia týkajúce sa rádiových miestnych počítačových sietí, najmä možnosť, aby koncoví používatelia sprístupňovali rádiové siete iným neznámym a anonymným používateľom.

1.17 EHSV upozorňuje, že v navrhovanom nariadení sa stanovujú veľmi ambiciózne ciele. Krátky termín na začatie jeho uplatňovania (od 1. júla 2014) si bude vyžadovať veľa úsilia hlavných zainteresovaných strán: Európskej komisie, národných regulačných orgánov pre elektronické komunikácie, orgánov na ochranu hospodárskej súťaže a európskych poskytovateľov elektronických komunikačných služieb.

1.18 Keďže je nevyhnutné koordinovať rozsah a postupy vydávania európskych oprávnení, ako aj vyhradenie a podmienky využívania rádiových frekvencií, EHSV odporúča, aby sa až do prijatia rozhodnutia o vytvorení jednotného európskeho regulátora posilnila úloha orgánu BEREC.

2. Úvod a kontext

2.1 Silní operátori v Spojených štátoch, Japonsku a Južnej Kórei vložili obrovské investície do infraštruktúry pre vysokorychlostné širokopásmové pevné aj bezdrôtové pripojenie k internetu. Pre Európsku úniu je nesmierne dôležité udržať si konkurencieschopnosť v oblasti elektronických komunikácií na celosvetovej úrovni.

2.2 Účinné a rýchle širokopásmové pripojenie je mimoriadne dôležité na poskytovanie inovatívnych elektronických komunikačných služieb vrátane služieb založených na *cloud computingu*. Preto je v strategickom záujme EÚ, aby bol sektor elektronických komunikácií v dobrom stave, aby mala vlastný potenciál umožňujúci poskytovať občanom moderné služby a aby si zachovala značný potenciál na vytváranie zariadení, riešení a služieb v oblasti elektronických komunikácií.

2.3 Digitálne hospodárstvo a jeho produkty majú čoraz väčší podiel na HDP a elektronické komunikačné služby sú kľúčové pre rast produktivity vo všetkých hospodárskych odvetviach – od zdravotnej starostlivosti až po energetiku a verejné služby. Ďalším kľúčovým faktorom rozvoja je možnosť investovať do bezdrôtových sietí (napr. štvrtej generácie mobilnej komunikačnej technológie, ktorá poskytuje prístup k vysokorychlostnému mobilnému internetu a ďalších generácií) a do vysokorychlostných pevných sietí (napr. optických sietí FTTH – *fiber-to-the-home*).

2.4 V záujme vysokej rentabilnosti elektronických komunikačných sietí treba zabezpečiť dostatočne veľký rozsah pôsobnosti. Trh členských štátov EÚ s elektronickými komunikáciami je však v súčasnosti veľmi rozdrobený: pôsobí na ňom vyše 1 000 prevádzkovateľov pevných sietí a niekoľko stoviek mobilných operátorov. Dokonca ani najväčšie skupiny operátorov, ktoré poskytujú svoje služby v jednotlivých krajinách, neponúkajú cezhraničné služby spotrebiteľom a menším koncovým používateľom (cezhraničné služby sa poskytujú len najväčším podnikovým odberateľom). Nijaký prevádzkovateľ nepôsobí na väčšom území než polovica členských štátov. Na trhu so sieťami káblových televízií pôsobí vyše 1 500 prevádzkovateľov, je to teda takisto rozdrobený trh.

2.5 Rozdrobenosť trhu má za následok vysoké ceny, najmä ceny volaní medzi jednotlivými štátmi EÚ (roaming v mobilných sieťach aj medzinárodné volania na pevné linky).

2.6 Rádiové frekvenčné spektrum predstavuje obmedzený zdroj. Efektívnosť jeho využívania má veľký vplyv na realizáciu Digitálnej agendy pre Európu a na podmienky pre poskytovateľov služieb. Podmienky využívania frekvenčného spektra, ako sú pravidlá prideľovania, dĺžka vyhradenia, možnosť „refarmingu“ (zmeny v riadení frekvenčného spektra sa využívajú okrem iného na uspokojenie trhových potrieb alebo efektívnejšie využívanie spektra) a spoločného využívania frekvenčného spektra, sú v jednotlivých členských štátoch v súčasnosti veľmi odlišné. Rozdiely spočívajú v podmienkach prideľovania, lehote viazanosti a možnosti obnovy vyhradenia frekvenčného spektra. Tieto rozdiely spôsobujú, že investície a vytváranie cezhraničných integrovaných bezdrôtových sietí sú problematické.

2.7 Aj keď Európa bola v 90. rokoch svetovým lídrom v oblasti mobilnej telefónie GSM, v súčasnosti zaostáva za uvedenými krajinami v používaní najmodernejších technológií mobilného prenosu.

2.8 V posledných rokoch je miera rozvoja sektora IKT v Európe veľmi nízka (0,3 % ročne), najmä v porovnaní s rastom v USA (15 %) a v ázijských krajinách, ktoré sú lídrami v tejto oblasti (26 %).

2.9 Navrhované zmeny sa týkajú oblastí, ktoré sa riadia právnymi predpismi predstavujúcimi základy regulácie elektronickej komunikácie v EÚ – smerníc 2002/20/ES (smernica o povolení), 2002/21/ES (rámcová smernica), 2002/22/ES (smernica o univerzálnej službe a právach užívateľov), 2002/58/ES (smernica o súkromí a elektronických komunikáciách), nariadenia (ES) č. 1211/2009 (ktorým sa zriaďuje orgán BEREC), nariadenia (EÚ) č. 531/2012 (o roamingu) a rozhodnutia č. 243/2012/EÚ (program politiky rádiového frekvenčného spektra) ⁽²⁾.

3. Všeobecný cieľ nariadenia Európskej komisie

3.1 Základným cieľom nariadenia Európskej komisie je vytvoriť jednotný trh s elektronickými komunikáciami, na ktorom:

- budú mať občania, inštitúcie a podniky prístup k elektronickým komunikačným službám na celom území EÚ, a to na základe rovnakých podmienok, bez obmedzení a bez dodatočných nákladov,
- prevádzkovatelia a poskytovatelia elektronických komunikačných služieb môžu poskytovať tieto služby spotrebiteľom na celom území EÚ za konkurenčných podmienok za hranicami členského štátu EÚ, v ktorom majú hlavné miesto podnikania,
- je vytvorený základ digitálnej transformácie, výsledkom ktorej by mala byť obnova a zachovanie hospodárskeho rastu, vyššia konkurencieschopnosť krajín EÚ na celosvetovej úrovni a vytvorenie nových pracovných miest v oblastiach digitálneho hospodárstva, kreatívneho priemyslu a všetkých oblastiach hospodárstva, v ktorých elektronická komunikácia zohráva dôležitú úlohu.

3.2 Európska komisia navrhuje v návrhu nariadenia tieto riešenia:

- jednotné oprávnenie EÚ pre európskych poskytovateľov elektronických komunikácií na základe systému jednotného oznámenia v členskom štáte hlavného miesta podnikania poskytovateľa služieb,
- harmonizáciu podmienok dostupnosti, podmienok prideľovania frekvenčného spektra a platnosti práv na využívanie frekvenčného spektra,
- zavedenie produktov virtuálneho prístupu k širokopásmovému pripojeniu a harmonizovaných produktov elektronickej komunikácie so zaistenou kvalitou služieb,
- harmonizáciu pravidiel týkajúcich sa práv koncových používateľov/spotrebiteľov (požiadavka týkajúca sa transparentnosti informácií a zmlúv, presné vymedzenie podmienok uzatvárania a ukončenia zmlúv, neutralita siete, zaistená kvalita služieb, ľahšia zmena prevádzkovateľa a prenesenie čísla),
- sankčné právomoci príslušných vnútroštátnych orgánov a pravidiel, pokiaľ ide o právomoc Komisie prijímať delegované alebo vykonávacie akty,

⁽²⁾ Ú. v. ES C 123, 25.4.2001, s. 55 – 56, Ú. v. ES C 123, 25.4.2001, s. 56 – 61, Ú. v. ES C 123, 25.4.2001, s. 53 – 54, Ú. v. EÚ C 24, 28.1.2012, s. 131 – 133, Ú. v. EÚ C 133, 9.5.2013, s. 22 – 26.

- pravidlá týkajúce sa roamingových volaní v mobilných sieťach,
- obmedzenie cien volaní na pevné linky v rámci EÚ, ktoré nebudú môcť byť vyššie ako tarify za domáce diaľkové hovory,
- stabilnejšiu činnosť orgánu BEREC ako poradného orgánu Európskej komisie v oblasti elektronických komunikácií.

3.3 Ako zdôraznila Európska rada vo svojich záveroch z 24. – 25. októbra 2013, pre hospodársky a sociálny rozvoj členských štátov je nevyhnutné prekonať fragmentáciu trhu s elektronickými komunikáciami, podporiť efektívnu hospodársku súťaž a priláhať súkromné investície prostredníctvom predvídateľného a stabilného právneho rámca, pričom sa zabezpečí vysoká úroveň ochrany spotrebiteľa a harmonizácia podmienok pridelovania frekvenčného spektra (dokument Európskej rady z 25. októbra 2013 (EUCO 169/13, CO EUR 13 CONCL 7), body 5 a 9).

3.4 Vďaka lepšej dostupnosti vysokorýchlostného pripojenia a nižším nákladom na jeho využívanie budú môcť všetci poskytovatelia služieb vrátane európskych firiem zo sektora malých a stredných podnikov vytvárať a ponúkať inovatívne produkty a služby na celosvetovom trhu.

4. Konkrétne pripomienky k nariadeniu Európskej komisie

4.1 Jednotné oprávnenie EÚ

4.1.1 EHSV sa domnieva, že poskytovaniu cezhraničných služieb v súčasnosti bránia administratívne prekážky vyplývajúce z rozdrobenosti národných systémov vydávania oprávnení, pridelovania frekvenčného spektra, regulácie prístupových produktov a pravidiel týkajúcich sa práv spotrebiteľov.

4.1.2 Operátori využívajú rozdrobenosť trhu na úkor koncových používateľov a poskytujú im drahšie cezhraničné služby.

4.1.3 EHSV zastáva názor, že navrhovaný právny predpis podporí konsolidáciu operátorov a vznik celoeurópskych poskytovateľov elektronických komunikačných služieb. Tento postup je prínosom z hľadiska konkurencieschopnosti hospodárstva členských krajín EÚ na celosvetových trhoch.

4.1.4 Posilnením poskytovateľov elektronických komunikačných služieb a jednotných právnych podmienok sa zvýši investičná atraktivita európskych poskytovateľov služieb pre inštitucionálnych finančných investorov vrátane fondov súkromného kapitálu. Prostredníctvom poskytnutia ďalšieho kapitálu operátorom sa zvýšia ich investičné možnosti.

4.1.5 EHSV víta zavedenie jednotného oprávnenia EÚ ako základnú podmienku zlepšenia fungovania systému. Je nevyhnutné jasne vymedziť postupy a zásady spolupráce.

4.1.6 EHSV by privítal, keby sa v návrhu prijala pozícia v prospech jednotného európskeho regulátora, ako výbor navrhuje a presadzuje vo viacerých svojich stanoviskách.

4.2 Koordinácia využívania rádiového frekvenčného spektra

4.2.1 Prostredníctvom harmonizácie správy frekvenčného spektra, založenej na zjednotených podmienkach využívania frekvenčného spektra (pravidlá pridelovania, dĺžka vyhradenia, možnosť refarmingu alebo spoločného využívania frekvenčného spektra) sa uľahčí zavádzanie nových technológií bezdrôtového širokopásmového pripojenia (technológia 4G a ďalšie generácie).

4.2.2 EHSV sa domnieva, že navrhované nariadenie predbieha revíziu účinnosti existujúcich právnych predpisov v súvislosti s roamingom, ktorá je naplánovaná na rok 2016, ako aj rozhodnutia týkajúce sa pridelovania frekvenčných pásiem, ktoré by mala priniesť Svetová rádiodokomunikačná konferencia ITU-R (ITU-R – odvetvie rádiovkej komunikácie ITU – jedno z troch odvetví (oddelení) Medzinárodnej telekomunikačnej únie (ITU), ktorá zodpovedá za rádiovú komunikáciu) v roku 2015 (WRC 2015).

4.3 Európske produkty virtuálneho prístupu

4.3.1 EHSV sa domnieva, že navrhovaná regulácia virtuálneho širokopásmového prístupu prichádza v situácii, keď vládne veľká neistota, pokiaľ ide o reguláciu vysokorýchlostných sietí novej generácie NGN/NGA (Next Generation Networks/Next Generation Access), a existujú rozdiely v regulačnej praxi jednotlivých členských štátov. Pevné regulačné pravidlá, ktoré podnikia prevádzkovatelia investovať do nákladnej infraštruktúry NGN/NGA, sa musia zavádzať veľmi opatrne, keďže regulačná prax v týchto otázkach sa ešte len formuje. Veľkoobchodné produkty sa musia navrhovať s ohľadom na potreby spotrebiteľov na trhoch jednotlivých krajín a nemali by sa vytvárať pre „priemernú európsku krajinu“.

4.4 Produkt prepojitelnosti so zaistenou kvalitou služby

4.4.1 Zavedenie produktu prepojitelnosti so zaistenou kvalitou služby (ZKS) môže byť veľmi užitočné na vytváranie a poskytovanie špecializovaných a moderných digitálnych služieb.

4.4.2 EHSV sa domnieva, že je nevyhnutné regulovať povinnosť poskytovať ZKS tak, aby sa medzi veľkými prevádzkovateľmi a menšími poskytovateľmi služieb zo sektora MSP zabezpečila rovnováha z hľadiska zaťaženia.

4.5 Harmonizované práva koncových používateľov

4.5.1 EHSV sa domnieva, že harmonizácia práv koncových používateľov, povinnosť zabezpečiť transparentnosť a pre spotrebiteľa zrozumiteľné informácie o podmienkach, kvalite, právach a tarifikách a pravidlá umožňujúce zmenu poskytovateľa služieb prinesú spotrebiteľom elektronických komunikačných služieb množstvo výhod. Posilnia ich postavenie vo vzťahu k poskytovateľom služieb a zmenšia informačnú asymetriu.

4.5.2 EHSV súhlasí s poskytovaním osobitných informácií a so zmluvnými povinnosťami, ktoré zahŕňajú:

- poskytovanie služieb pre koncových používateľov so zdravotným postihnutím a podrobných informácií o produktoch a službách,
- druhy opatrení, ktoré by poskytovateľ mohol prijať v prípade narušenia bezpečnosti alebo integrity, alebo ohrozenia a poruchovosti,
- možnosť koncových používateľov kontrolovať svoju spotrebu elektronických služieb.

4.5.3 EHSV súhlasí s navrhovanou povinnosťou poskytovateľov elektronických služieb šíriť informácie verejného záujmu o:

- najčastejšom využití elektronických komunikačných služieb na nezákonné činnosti alebo na šírenie škodlivého obsahu a o právnych následkoch takeého konania,
- prostriedkoch ochrany proti rizikám z hľadiska osobnej bezpečnosti a nezákonného prístupu k osobným údajom pri používaní elektronických komunikačných služieb.

4.5.4 EHSV však vyjadruje poľutovanie týkajúce sa nejasnej formulácie kapitol IV a V navrhovaného nariadenia, najmä pokiaľ ide o subjektívne faktory, od ktorých naďalej závisia niektoré práva spotrebiteľov; očakávalo, sa, že sa z nich stanú záväzné záruky, a to sa týka najmä článku 23 ods. 3, článkov 27, 28 a 30 návrhu.

4.6 Roaming a medzinárodné volania

4.6.1 Poplatky za roaming európskych mobilných komunikácií sú naďalej príliš vysoké a zďaleka prekračujú poplatky za rovnaké služby v rámci krajiny, hoci podľa Digitálnej agendy pre Európu je hlavným cieľom odstrániť rozdiely medzi poplatkami v rámci krajiny a roamingovými poplatkami, aby sa tak vytvoril vnútorný trh mobilných komunikačných služieb.

4.6.2 Keďže napriek stanoveniu tarifných stropov na úrovni Únie sa priemerné ceny, ktoré uplatňujú operátori, len málo líšia od regulovaných stropov a bránia zdravej konkurencii, Komisia sa cíti povinná navrhnúť v rámci nového legislatívneho balíka zrušenie príplatkov na prijaté roamingové hovory od roku 2014, zatiaľ čo iné poplatky za roaming by mali postupne zaniknúť, čo by malo podporiť hospodársku súťaž medzi operátormi alebo aspoň medzi skupinami operátorov.

4.6.3 EHSV je v zásade za zrušenie všetkých roamingových poplatkov (hlasové služby, SMS, prenos dát), a nielen poplatkov za prijaté hovory. Domnieva sa navyše, že v záujme vytvorenia skutočného európskeho vnútorného trhu mobilných elektronických komunikácií treba tiež preskúmať ceny uplatňované v rámci mobilných komunikácií prechádzajúcich cez EÚ.

4.6.4 Vzhľadom na to, že štrukturálne reformy stanovené v príslušnom nariadení z roku 2012 budú funkčné až od júla 2014, sa však EHSV domnieva, že dátum zrušenia poplatkov za roaming by sa mal stanoviť na základe vyhodnotenia uvedených reforiem po ich úplnom zavedení.

4.6.5 Tento termín by regulačným orgánom umožnil prijať preventívne opatrenia s cieľom zabrániť tomu, aby operátori nekompenzovali pokles príjmov spôsobený zrušením poplatkov za roaming zvýšením národných poplatkov/cien. Každé takéto zvýšenie by poškodilo všetkých spotrebiteľov, a najmä občanov, ktorí sa z osobných dôvodov nepresúvajú mimo krajiny bydliska, a teda nevyužívajú roaming.

4.6.6 EHSV okrem toho navrhuje s cieľom dosiahnuť väčšiu transparentnosť cien a najmä paušálnych ponúk, aby regulačné orgány v spolupráci so spotrebiteľskými organizáciami vypracovali štandardný typ informovania o zložení ceny, aby bolo možné medzi sebou porovnávať rôzne ponuky a aby sa uľahčil výber najvýhodnejšej ekonomickej ponuky.

4.6.7 A napokon, Komisia bude musieť prísne dohliadať na to, aby partnerstvá medzi operátormi, ktoré podporuje, nevedli ku kartelom alebo oligopolom a zneužívaniu dominantného postavenia na trhu, ktoré by z nich vyplynulo.

4.7 Zmena postavenia orgánu BEREC

4.7.1 EHSV sa domnieva, že navrhované zmeny v súvislosti s postavením orgánu BEREC (napr. predseda rady regulačných orgánov bude svoju funkciu zastávať na plný úväzok) sa môžu ukázať ako nepostačujúce vzhľadom na výzvy spojené s konkurencieschopnosťou a nevyhnutnosťou vytvárať investičné stimuly, najmä na podporu širokopásmového pripojenia a sietí NGN/NGA.

V Bruseli 21. januára 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Európske vysokoškolské vzdelávanie vo svete“ —

COM(2013) 499 final

(2014/C 177/13)

Spravodajca: **Mário SOARES**

Európska komisia sa 11. júla 2013 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom dokument na tému

Európske vysokoškolské vzdelávanie vo svete

COM(2013) 499 final.

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 17. decembra 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 495. plenárnom zasadnutí 21. a 22. januára 2014 (schôdza z 21. januára 2014) prijal 158 hlasmi za, pričom 3 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV sa domnieva, že strategické priority, ktoré Komisia navrhuje vo svojom oznámení, pokiaľ ide o internacionalizáciu vysokoškolského vzdelávania (najmä mobilitu študentov, učiteľov a výskumných pracovníkov), domácu internacionalizáciu prostredníctvom integrácie tém spojených so svetovým kontextom do študijných programov a o význam posilnenia medzinárodných združení a aliancií medzi inštitúciami vysokoškolského vzdelávania, sú relevantné a podporuje ich. Prichádzajú v čase, keď masívny prílev bezplatných kurzov na internete podstatne mení prístup k vedomostiam.

1.2 EHSV oceňuje, že sa v oznámení uznáva význam vytvorenia komplexnej stratégie pre internacionalizáciu európskeho vysokoškolského vzdelávania, zároveň však ľutuje, že sa uvedené oznámenie obmedzuje na zhrnutie opatrení, ktoré už Európska únia zaviedla, neprináša žiadne podstatné novinky a nie je veľmi prispôbené súčasným podmienkam konkurencieschopnosti v tomto sektore.

1.3 EHSV taktiež oceňuje, že sa uznalo, že nejde iba o čisto vedeckú alebo technickú otázku, ale že ide o výzvu, ktorá je úzko spätá s politickým, hospodárskym a sociálnym prostredím, či už na národnej, európskej alebo svetovej úrovni.

1.4 EHSV očakáva, že Komisia predloží návrhy a opatrenia, ktoré účinnejšie podporia prítomnosť európskych univerzít na medzinárodnej scéne a odstránia všetky prekážky, ktoré bránia výmene poznatkov a mobility študentov a učiteľov s inštitúciami vysokoškolského vzdelávania tretích krajín, najmä pokiaľ ide o získanie víz a vo všeobecnosti o prístupovú politiku.

1.5 Mobilita študentov, profesorov a výskumných pracovníkov je prínosom pre krajiny pôvodu, ako aj pre hostiteľské krajiny, a preto je dôležité podporovať obojsmernú mobilitu tak, aby sa zabránilo znižovaniu kvalifikovaných ľudských zdrojov nevyhnutných pre rozvoj spoločností.

1.6 EHSV navrhuje možnosť vytvoriť skutočnú európsku školu ako výsledok už nadviazanej spolupráce s rôznymi európskymi univerzitami, ktorá by mohla vytvoriť priestor univerzitnej excelentnosti a výskumu.

1.7 EHSV pripomína svoje odporúčanie, ktoré vyjadril vo svojich predchádzajúcich stanoviskách, aby bol proces internacionalizácie vysokoškolského vzdelávania sprevádzaný ochranou a šírením hodnôt, ktoré sú pre tento systém typické, aby v ňom boli uznané prínosy, asymetrie a rozmanitosť všetkých zúčastnených aktérov a aby sa zohľadnila skutočnosť, že v hre nie sú iba záujmy univerzít, ale aj politické, hospodárske a kultúrne záujmy.

1.8 EHSV opäť tvrdí, že keďže ide o strategický cieľ, musí mať k dispozícii finančné a ľudské zdroje, ktoré mu umožnia prispievať k sociálnemu a hospodárskemu rozvoju a blahu všetkých zainteresovaných strán.

1.9 Tak ako mnohé inštitúcie vysokoškolského vzdelávania aj EHSV so znepokojením očakáva predvídateľný nepriaznivý vplyv, ktorý môžu vyvolať úsporné opatrenia v oblasti vzdelávania. EHSV cíti povinnosť zdôrazniť, že škrtý plánované v oblasti vzdelávania spochybňujú samotné ciele stanovené v oznámení Komisie.

1.10 EHSV zastáva názor, že proces internacionalizácie musí podporovať spoluprácu medzi inštitúciami vysokoškolského vzdelávania (IVV) a podnikmi vytváraním synergií, ktoré by mohli podporiť podnikateľské a kreatívne schopnosti študentov a učiteľov a vytvoriť inovačnú atmosféru, ktorú naša súčasná spoločnosť tak veľmi potrebuje.

1.11 Masívne a bezplatné využívanie nových technológií v medzinárodných programoch podstatne zmenilo prístup k vedomostiam a umožnilo „mobilitu“ miliónom študentov, ktorí by bez toho túto možnosť nemali. Vzhľadom na to EHSV varuje pred technickými, pedagogickými a etickými výzvami, ktoré môžu vzniknúť ich používaním, napríklad pokiaľ ide o rešpektovanie duševného vlastníctva učiteľov a výskumných pracovníkov, ktorí pripravujú osnovy, alebo o vznik dvoch nových rozdielných a diskriminačných typov uznávania medzi tými, ktorí sa internacionalizujú fyzicky, a tými, ktorí tak robia online.

1.12 EHSV opäť pripomína svoje presvedčenie, že internacionalizácia vysokoškolského vzdelávania musí prispieť k potvrdeniu základných hodnôt európskej kultúry, ako sú ochrana ľudských práv, uznanie kultúrneho dedičstva spoločností a podpora zvýšenej sociálnej súdržnosti.

1.13 EHSV vyzýva Komisiu, aby pravidelne poskytovala podrobné informácie o vykonávaní záväzkov prijatých v oznámení, a domnieva sa, že táto otázka by mala byť súčasťou odporúčaní pre jednotlivé krajiny v rámci európskeho semestra.

1.14 Napokon EHSV odporúča, aby sa v ďalších rozpočtových rokoch EÚ podstatne zvýšili zdroje určené na túto problematiku, pričom osobitná pozornosť by sa venovala potrebám výskumu.

2. Úvod

2.1 V globalizovanej a konkurencieschopnej spoločnosti, akou je súčasná spoločnosť, sú vedomosti základným nástrojom ľudského rozvoja vo všetkých jeho rozmeroch, či už ide o sociálnu alebo hospodársku oblasť alebo blaho. Vysokoškolské vzdelávanie je prirodzene aj naďalej uznávané ako základný prvok vytvorenia a šírenia nových vedomostí a ako jeden z inovačných faktorov, ktorý môže prispieť k rozvoju jednotlivcov a spoločnosti vo všeobecnosti. Inovácia a znalosti sú rozhodujúcimi faktormi pre hospodársky rast, ale aj pre sociálny rozvoj a súdržnosť spoločností.

2.2 Samozrejme, formy a prostriedky získavania znalostí a vedomostí boli vždy veľmi rôznorodé, dnes však majú úplne novú dimenziu, nielen z dôvodu rozšírenia vzdelávania na stále rastúci počet občanov, ale aj z dôvodu rastúceho používania nových technológií, čo predstavuje významnú výzvu pre európske inštitúcie vysokoškolského vzdelávania.

2.3 Univerzity sú (alebo by mali byť) ústredným bodom nielen politik vedeckého výskumu a technologických inovácií, ale aj výskumu schopného prispieť k vzniku inovačných sociálnych politik, podporovať sociálnu súdržnosť a viesť k účinnejším, konkurencieschopnejším a udržateľnejším podnikateľským stratégiám.

2.4 V Európe je asi 4 000 inštitúcií vysokoškolského vzdelávania, viac ako 19 miliónov študentov a 1,5 milióna zamestnancov (učiteľov a ostatných zamestnancov), ktorí spolupracujú a súťažia s univerzitami ostatných regiónov a kontinentov v snahe o tvorbu a výmenu poznatkov, ale aj pokiaľ ide o inovácie a vytváranie hodnoty pre spoločnosť, v ktorej existujú.

2.5 V súčasnosti je na celom svete 99 miliónov vysokoškolských študentov a ich počet by mal v roku 2030 dosiahnuť 414 miliónov. Čoraz viac študentov sa snaží začať alebo dokončiť svoje štúdium v inej krajine a z tohto hľadiska Európa priťahuje 45 % migrujúcich študentov. Počet mobilných študentov by sa mal podľa odhadov Komisie zvýšiť zo 4 miliónov na 7 miliónov na konci tohto desaťročia. Napriek týmto vysokým číslam, je potrebné a žiaduce urobiť viac a lepšie⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Podľa údajov štatistického inštitútu UNESCO.

2.6 Vzdelávanie, a najmä vysokoškolské vzdelávanie, je jadrom stratégie Európa 2020 a ambície dosiahnuť v EÚ inteligentné, udržateľné a inkluzívne hospodárstvo. Jedným z predpokladov dosiahnutia tohto hospodárstva je oživenie skutočnej priemyselnej politiky, ktorá uzná, že vzdelávanie ľudského kapitálu je absolútne nevyhnutné. A z tohto dôvodu bude rásť význam univerzít.

2.7 Medzinárodná spolupráca má preto mimoriadne veľký význam pre získavanie a vzdelávanie nových talentov, ktoré sú nevyhnutné pre svet prechádzajúci hlbkovou premenou.

2.8 V tomto duchu je aj oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov s názvom „Európske vysokoškolské vzdelávanie vo svete“.

3. Zhrnutie oznámenia Komisie

3.1 Komisia vo svojom oznámení obhajuje potrebu vymedziť tri strategické priority pre inštitúcie vysokoškolského vzdelávania a pre členské štáty v súvislosti s vyjadrením komplexnej stratégie internacionalizácie ⁽²⁾:

- pokiaľ ide o otázky mobility, dôsledne zamerať stratégie internacionalizácie tak, aby v nich bola významne zastúpená zložka súvisiaca s mobilitou študentov, výskumných pracovníkov a ďalších zamestnancov, ktorú bude podporovať rámec kvality vrátane poskytovania poradenských a informačných služieb; vytvoriť obojsmerné programy mobility s krajinami mimo EÚ; zabezpečiť spravodlivé a formálne uznávanie kompetencií získaných v zahraničí, pokiaľ ide o študentov, výskumných pracovníkov a zamestnancov, ktorí sa zúčastňujú na medzinárodnej mobilitě,
- pokiaľ ide o domácu internacionalizáciu (zabezpečiť, aby štruktúra a obsah všetkých študijných programov, ako aj výučba a proces vzdelávania mali celosvetový rozmer) a digitálne vzdelávanie, využiť medzinárodné skúsenosti a kompetencie zamestnancov IVV s cieľom vytvoriť medzinárodné programy a kurzy, ktoré budú prínosom pre študentov zúčastňujúcich sa na mobilitě, aj tých, ktorí ostanú v domovskej inštitúcii; rozšíriť ponuku možností jazykového vzdelávania pre študentov, výskumných pracovníkov a učiteľov, najmä v oblasti výučby miestnych jazykov, a maximalizovať prínosy európskej jazykovej rozmanitosti; podporovať medzinárodnú spoluprácu prostredníctvom IKT a otvorených vzdelávacích zdrojov,
- pokiaľ ide o partnerstvo, posilniť kapacitu vysokoškolského vzdelávania a výskumu tým, že budú riešiť celosvetové výzvy a že sa zapoja do medzinárodných partnerstiev a aliancií založených na inováciách; prekonať prekážky, ktoré stoja v ceste uznávaniu spoločných alebo dvojitych diplomov; poskytovať inovačné študijné programy, ktoré stimulujú podnikateľského ducha, vrátane príležitostí medzinárodnej odbornej prípravy prostredníctvom spolupráce s podnikateľmi z EÚ aj z tretích krajín; zabezpečiť pevnú súdržnosť medzi stratégiami internacionalizácie a politikami EÚ v oblasti rozvojovej spolupráce.

3.2 Komisia správne upozorňuje na to, že globalizácia a technologický vývoj vyvolali rozmach nových aktérov v oblasti vysokoškolského vzdelávania, ako sú rozvíjajúce sa krajiny Čína, India, Brazília a iné.

3.3 Komisia taktiež upozorňuje na výsledky, ktoré priniesli rôzne iniciatívy [Bolonský proces, programy ako Erasmus, Erasmus Mundus, Tempus a Marie Curie a nástroje transparentnosti, ako napríklad Európsky systém prenosu a zhromažďovania kreditov (ECTS) a Európsky kvalifikačný rámec (EQF)], ktoré už boli spustené, aby prispeli k tomu, že vnútroštátne systémy vysokoškolského vzdelávania v EÚ dosiahli významný stupeň internacionalizácie v rámci Európy.

3.4 Opakuje to, čo už uviedla v oznámení ⁽³⁾ „Posilnenie a zameranie medzinárodnej spolupráce EÚ v oblasti výskumu a inovácií: strategický prístup“, a to, že medzinárodná mobilita ponúka inštitúciám vysokoškolského vzdelávania nové príležitosti vytvárať strategické združenia.

⁽²⁾ Litovské predsedníctvo Rady EÚ zorganizovalo spoločne s Európskou komisiou konferenciu na túto tému. Závety z tejto konferencie môžete nájsť na tejto internetovej stránke: http://ec.europa.eu/education/news/30082013-european-higher-education-conference_en.htm

⁽³⁾ COM(2012) 497 final.

3.5 S cieľom finančne prispieť k stratégiám internacionalizácie Komisia poskytne prostredníctvom nového programu Erasmus+ a akcií Marie Skłodowskej-Curie zvýšenú finančnú podporu, ktorá umožní mobilitu 135 000 študentov a učiteľov, pokračovanie v kariére 15 000 výskumným pracovníkom, 60 000 štipendií na vysokej úrovni a podporí 1 000 partnerstiev v oblasti budovania kapacít medzi európskymi a zahraničnými inštitúciami vysokoškolského vzdelávania.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že skúmané oznámenie v skutočnosti neprináša žiadne podstatné novinky, pokiaľ ide o stratégiu internacionalizácie, ktorú inštitúcie vysokoškolského vzdelávania (IEE) EÚ už niekoľko rokov uplatňujú. EHSV však víta a uznáva skutočnosť, že Komisia v tomto oznámení zhŕňa význam komplexnej stratégie internacionalizácie európskeho vysokoškolského vzdelávania a podporuje IEE a členské štáty, aby pokračovali v tejto stratégii a posilňovali ju.

4.2 Už v predchádzajúcom stanovisku EHSV vyjadril svoj záujem o túto tému, kde uviedol, že „považuje cieľ premeniť európske univerzity na ustanovizne, ktoré priťahujú študentov z celého sveta za veľmi dôležitý, pretože prispeje k pozdvihnutiu úrovne európskeho vyššieho vzdelávania a výskumu“⁽⁴⁾.

4.3 Prilákať nové talenty je v súčasnosti mimoriadne dôležité pre oživenie hospodárstva a umožnenie udržateľného rastu spoločností. Na tento účel musia európske univerzity zvýšiť vzájomnú spoluprácu tak, aby sa internacionalizácia európskeho vysokoškolského vzdelávania naďalej uskutočňovala v duchu zvýšenej konkurencieschopnosti a aby bola prospešná pre celú Európsku úniu, ako aj pre všetkých zúčastnených aktérov⁽⁵⁾.

4.4 Táto spolupráca môže byť tiež posilnená zvýšenou a kvalitnejšou koordináciou medzi inštitúciami vysokoškolského vzdelávania rôznych európskych krajín, ktoré sú prítomné na celom svete. Vytvorenie skutočnej európskej školy, ktoré by bolo výsledkom tejto spolupráce, by mohlo byť prvým krokom na potvrdenie toho, že Únia je miestom excelentnosti.

4.5 V tejto stratégii internacionalizácie je dôležité uznať geografickú rozmanitosť a rozličnosť možných prístupov, ako aj politické, hospodárske a akademické otázky. Pokiaľ ide o internacionalizáciu vysokoškolského vzdelávania, je potrebné tiež zohľadniť záujmy jednotlivých fakúlt, či dokonca konkrétneho oddelenia, ak to poslúži jej výskumnej a inovačnej stratégii.

4.6 Okrem toho, a vzhľadom na nedávne prípady snahy o vytvorenie zdanlivej hierarchie medzi vednými odbormi, je dôležité zabrániť marginalizácii sociálnych a humanitných vied a ich odsunutiu na druhoradú pozíciu v porovnaní s ostatnými vednými odbormi.

4.7 Taktiež treba zohľadniť záujmy študentov, učiteľov a výskumných pracovníkov, ak chceme dosiahnuť holistický pohľad na internacionalizáciu. V tomto zmysle je prvoradé prekonať rôzne prekážky, ktoré bránia skutočnej realizácii mobility, a z tohto dôvodu treba venovať osobitnú pozornosť uznávaniu a valorizácii zručností získaných v oblasti výskumu, vzdelávania a odbornej prípravy.

4.8 Na tento účel je prvoradé posilniť implementáciu dvojstranných dohôd o uznávaní kvalifikácií a diplomov, ktorých správy musia analyzovať doložky týkajúce sa týchto otázok a začleniť ich do rôznych dohôd o kultúrnej a vzdelávacej výmene uzatvorených s tretími krajinami a ich univerzitami. Tieto dohody by mali byť predmetom pravidelných posúdení, ktoré by boli prepojené so vzdelávacím systémom.

4.9 Okrem toho je dôležité uznať, že medzi vzdelávacími systémami v hostiteľských krajinách a krajinách pôvodu existujú rozdiely, aby bolo možné nájsť najlepšie riešenia. Rovnako je veľmi dôležité uznávať prínos z hľadiska vedy a sociálno-kultúrnych hodnôt, ktoré prinášajú výmeny učiteľov a výskumných pracovníkov, ktoré musia všetky príslušné spoločnosti považovať za obohatenie v najširšom zmysle.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 191, 29.6.2012, s. 103.

⁽⁵⁾ Podľa Európskej komisie z celkového počtu študentov z tretích krajín, ktorí prichádzajú do EÚ, sa 63 % sústreďuje v troch krajinách: Spojenom kráľovstve, Francúzsku a Nemecku.

4.10 EHSV preto pozitívne víta odkaz na spoločnú zodpovednosť Komisie, Rady, členských štátov, vzdelávacieho sektora a zúčastnených krajín a univerzít mimo Spoločenstva.

4.11 Súdržnosť európskych a národných stratégií, stratégií inštitúcií vysokoškolského vzdelávania, podnikov a iných sektorov spoločnosti, pokiaľ ide o internacionalizáciu ich záujmov, je mimoriadne dôležitá pre celkovú úspešnosť internacionalizácie vysokoškolského vzdelávania. Z tohto hľadiska je prechod od sektorového medzinárodného opatrenia k inštitucionálnej stratégii internacionalizácie krokom, ktorý je dôležité zaviesť a podporovať.

4.12 Internacionalizácia vysokoškolského vzdelávania musí byť spojená s kvalitným výskumom, ktorý podporuje spoločné blaho a sociálny a hospodársky rozvoj. Potrebuje tiež, aby sa prostredníctvom demokraticky volených štruktúr zapájali profesori a výskumní pracovníci všetkých európskych a mimo európskych inštitúcií vysokoškolského vzdelávania a výskumných centier, ako aj iní účastníci (združenia študentov, podniky a združenia podnikov, miestne a/alebo regionálne verejné orgány atď.).

4.13 Napokon, EHSV opäť pripomína, že podľa jeho názoru internacionalizácia vysokoškolského vzdelávania musí prispieť k potvrdeniu základných hodnôt európskej kultúry, ako sú ochrana ľudských práv, valorizácia kultúrneho dedičstva spoločností a podpora zvýšenej sociálnej súdržnosti.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 EHSV berie na vedomie, že v oznámení bola uznaná zásada subsidiarity (vnútroštátna zodpovednosť) bez toho, aby sa prehliadol význam prínosu EÚ, najmä pokiaľ ide o internacionalizáciu vysokoškolského vzdelávania.

5.2 Jedným z nástrojov, ktoré má EÚ k dispozícii pri definovaní priorít financovania projektu, je vyčlenenie osobitnej podpory a doplnenie činnosti, ktorú vykonávajú vnútroštátne agentúry internacionalizácie vysokoškolského vzdelávania v rôznych európskych krajinách, ako aj stimulovanie vytvárania takýchto inšancií v krajinách, v ktorých neexistujú. Podľa názoru EHSV by posilnenie spolupráce medzi týmito agentúrami užitočne stimulovalo posilnenie spolupráce medzi európskymi univerzitami.

5.3 Pokiaľ ide o internacionalizáciu európskeho vysokoškolského vzdelávania a prilákajú mladých talentov z tretích krajín, jedným z najdôležitejších aspektov je aspekt prisťahovaleckých politík a udeľovanie víz študentom a učiteľom prichádzajúcim z krajín mimo EÚ. EHSV sa zasadzuje za odstránenie prekážok, ktoré boli už dávno zistené a ktoré spôsobujú, že pre mnohých študentov, profesorov a výskumných pracovníkov Európa nie je hlavným cieľom.

5.4 EHSV vždy podporoval myšlienku, že mobilita študentov, profesorov a výskumných pracovníkov je prínosom pre krajiny pôvodu, ako aj pre hostiteľské krajiny. Preto je dôležité podporovať obojsmernú mobilitu tak, aby sa zabránilo znižovaniu kvalifikovaných ľudských zdrojov nevyhnutných pre rozvoj spoločností.

5.5 Okrem toho je dôležitejšie analyzovať výsledky mobility študentov, učiteľov a výskumných pracovníkov, než zaznamenávať ich počet. Najväčší podiel investícií sa preto musí vyčleniť predovšetkým na programy spolupráce, aby umožnili integráciu štipendií na mobilitu a vytvorenie sietí s vysokou mierou reprodukcie.

5.6 EHSV upriamuje pozornosť na to, že je potrebné posilniť účasť žien, najmä pokiaľ ide o mobilitu výskumných pracovníkov, keďže zastúpenie výskumných pracovníčok vo vysokých univerzitných funkciách, ktoré sú zodpovednými pracovníčkami vo vedeckých inštitúciách a na univerzitách, je aj napriek zvýšeniu zaznamenanému v posledných rokoch pomerne nízke.

5.7 Mobilita musí byť pre tých, ktorí ju využívajú, príležitosťou kultúrneho, či dokonca jazykového obohatenia, ktoré môže ponúknuť jedine Európa ako viackultúrny a viacjazyčný priestor. Preto by bolo vhodné začleniť do študijných programov migrujúcich študentov, profesorov a výskumných pracovníkov kurzy miestneho jazyka, ako aj vymedziť stratégiu ich integrácie do miestnych spoločenstiev, čo by určite otvorilo široký kultúrny obzor a umožnilo im žiť v skutočnej realite, do ktorej sa začlenia v priebehu ich štúdia alebo výskumu⁽⁶⁾.

⁽⁶⁾ „Každý človek (...) musí mať možnosť vyjadrovať sa, tvoriť a šíriť svoje diela v jazyku podľa vlastného výberu a najmä vo svojom materinskom jazyku; každý človek má právo na kvalitné vzdelávanie a odbornú prípravu, ktoré riadne rešpektujú jeho kultúrnu identitu“, všeobecná deklarácia UNESCO o kultúrnej rozmanitosti z roku 2001.

5.8 Ďalším dôležitým prvkom pre úspech internacionalizácie vysokoškolského vzdelávania je uznávanie, osvedčovanie a potvrdenie získaných kvalifikácií a spôsobilostí. EHSV nedávno vypracoval stanovisko, v ktorom uviedol, že „uznávanie odborných kvalifikácií z iných členských štátov je významným nástrojom na podporu mobility občanov EÚ, a tým aj na dokončenie vnútorného trhu. Zlepšuje to konkurencieschopnosť členských štátov, podporuje rast a znižuje nezamestnanosť. Národné hospodárstva môžu využiť rôzne profesionálne skúsenosti, ktoré ich občania nazbierali počas pracovnej činnosti v iných členských štátoch“ (7).

5.9 Oznámenie Komisie upriamuje pozornosť na význam rozvíjajúcich sa krajín pre globalizáciu a internacionalizáciu vysokoškolského vzdelávania. Hoci sa EHSV tiež domnieva, že títo noví aktéri na medzinárodnej scéne sa musia riadne zohľadniť, upozorňuje tiež na to, že je potrebné venovať neustálu pozornosť novým „konkurentom“, ktorí by sa mohli objaviť, alebo ostatným krajinám a zemepisným oblastiam, s ktorými niektoré krajiny Európy už dlho udržiavajú privilegované vzťahy z veľmi rôznym dôvodom.

5.10 EHSV konštatuje, že Komisia v oznámení vôbec neuvádza, že je potrebná spolupráca medzi univerzitami a podnikmi, ktorá musí rešpektovať nezávislosť a spôsob fungovania obidvoch sektorov, ale ktorá môže významne prispieť k inovácii a hospodárskemu a sociálnemu rozvoju.

5.11 Spoluprácu medzi inštitúciami vysokoškolského vzdelávania a podnikmi treba v skutočnosti podporovať aj na medzinárodnej úrovni. Je dôležité, aby univerzity vo svojej činnosti uplatňovali výsledky výskumu, aby podporovali inováciu vo svojich pedagogických činnostiach a stimulovali kreatívne a inovačné schopnosti svojich študentov a profesorov. EHSV však upozorňuje na riziko podriadenia základného výskumu možným okamžitým aplikáciám vo vede.

5.12 EHSV taktiež oceňuje, že sa uznalo, že nejde iba o čisto vedeckú alebo technickú otázku, ale že ide o výzvu, ktorá je úzko spätá s politickým prostredím na národnej a európskej úrovni.

5.13 Vyjadruje preto svoje vážne znepokojenie, pokiaľ ide o rozpočet v rôznych európskych krajinách, najmä v tých, ktoré v súčasnosti využívajú pomoc EÚ a MMF, čo znamená podstatné škrt v rozpočtoch inštitúcií vysokoškolského vzdelávania, ktoré by mohli negatívne ovplyvniť zámery tohto oznámenia. V praxi spočíva atraktivnosť európskych univerzít najmä v kvalite a excelentnosti ich diplomov.

5.14 EHSV zdôrazňuje, že je potrebné mať k dispozícii dôveryhodné a porovnateľné európske štatistické údaje, aby bolo možné začať na pevnom základe dialóg so zainteresovanými stranami z krajín mimo EÚ a dosiahnuť, že sa vytvoria skutočné aliancie založené na vedomostiach.

5.15 Pokiaľ ide o monitorovanie situácie vo vysokoškolskom vzdelávaní a jeho internacionalizácie, sa EHSV domnieva, že táto otázka by mala byť súčasťou odporúčaní pre jednotlivé krajiny v rámci európskeho semestra.

5.16 Ako sa zdôrazňuje v oznámení, využívanie nových technológií v medzinárodných programoch by mohlo umožniť „mobilitu“ miliónom študentov, ktorí túto možnosť v skutočnosti nemajú. Masívny prílev bezplatných kurzov na internete podstatne mení prístup k vedomostiam a vytvára nové príležitosti a zároveň nové pedagogické a metodologické výzvy.

5.17 Vzhľadom na to EHSV varuje pred technickými a etickými otázkami, ktoré môžu vzniknúť ich používaním, napríklad pokiaľ ide o rešpektovanie duševného vlastníctva učiteľov a výskumných pracovníkov, ktorí pripravujú osnovy, alebo o vznik dvoch nových rozdielnych a diskriminačných typov uznávania medzi tými, ktorí sa internacionalizujú fyzicky, a tými, ktorí tak robia online.

5.18 Komisia plánuje od roku 2014 zaviesť *U-Multirank*, nový model hodnotenia IVV, ktorý odráža rozmanitosť jednotlivých profilov v záujme väčšej transparentnosti. EHSV síce súhlasí s týmito cieľmi, zamýšľa sa však nad tým, či bude tento nástroj účinný vzhľadom na už uznané systémy, a nad tým, či je vhodné vyčleniť naň toľko prostriedkov v súčasnej situácii hospodárskych a finančných problémov.

(7) Ú. v. EÚ C 204, 9.8.2008, s. 85.

5.19 EHSV víta, že skupina na vysokej úrovni pre modernizáciu vysokoškolského vzdelávania uznala, že väčšia kultúrna, hospodárska a sociálna rozmanitosť študentov poukazuje na potrebu osobitného pedagogického vzdelávania. Európa si stanovila kvantitatívny cieľ, aby do roku 2020 40 % mladých Európanov dosiahlo vysokoškolské vzdelanie, a bolo by vhodné, aby k rovnakému dátumu všetci profesori inštitúcií vysokoškolského vzdelávania boli profesionálmi schopnými zaručiť kvalitu vyučovaných predmetov a udeľovaných diplomov.

5.20 Podľa Medzinárodného paktu Organizácie Spojených národov o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach štáty nesú plnú zodpovednosť za financovanie vzdelávania a v tomto zmysle sa v ňom uvádza, že: „Vysokoškolské vzdelávanie musí byť prístupné pre všetkých za rovnakých podmienok a podľa ich schopností, a to pomocou vhodných prostriedkov a najmä postupným zavedením bezplatného vzdelávania.“

5.21 Komisia vyčlenila v rozpočtovom rámci na obdobie 2014 – 2020 na stratégiu internacionalizácie vysokoškolského vzdelávania 3 miliardy EUR (z celkových 16 miliárd EUR na programy v rámci programu Erasmus+). Prostredníctvom týchto prostriedkov sa Komisia zaväzuje zabezpečiť mobilitu 135 000 študentom a učiteľom, 15 000 výskumným pracovníkom a 60 000 účastníkom magisterských programov alebo doktorandského štúdia na vysokej úrovni. EHSV verí, že bude pravidelne dostávať podrobné informácie o plnení tohto záväzku, a odporúča, aby sa prostriedky vyčlenené na tento účel v budúcnosti navýšili.

V Bruseli 21. januára 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Konzultačné oznámenie o udržateľnom využívaní fosforu“

COM(2013) 517 final

(2014/C 177/14)

Spravodajca: **David SEARS**

Európska komisia sa 8. júla 2013 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Konzultačné oznámenie o udržateľnom využívaní fosforu“

COM(2013) 517 final.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 7. januára 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 495. plenárnom zasadnutí 21. a 22. januára 2014 (schôdza z 21. januára 2014) prijal 155 hlasmi za, pričom 4 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Konzultačné oznámenie je súčasťou rozsiahlejšej diskusie o tom, ako môže EÚ zachovať nákladovo efektívne a ekologicky prijateľné dodávky kritických surovín určených tak do výroby, ako aj na udržiavanie života zvierat a ľudí v stále zaťaženejšom a konkurenčnejšom globalizovanom svete. Poskytuje dobre informovaný, vyvážený a dostačujúci opis stavu, pokiaľ ide o dovoz a využívanie výrobkov na báze fosforu pri výrobe potravín a pri iných základných aplikáciách.

1.2 Komisia nastolila 11 otázok, na ktoré EHSV poskytuje odpovede a konkrétne pripomienky. EHSV si všima príspevok Európskej platformy udržateľného využívania fosforu (ESPP), ktorý pravdepodobne vychádza z výsledkov práce európskeho partnerstva v oblasti inovácií (EIP) zameraného na poľnohospodársku produktivitu a udržateľnosť. EHSV tieto iniciatívy podporuje a verí, že výsledky tejto práce sa správne využijú.

1.3 EHSV sa páči tento prístup, pretože, ako to uvádza aj samotná Komisia, jeho cieľom nie je nevyhnutne vyprodukovať určitý právny predpis. Naozaj môže byť vhodnejšie správne sa pýtať a zabezpečiť dostupnosť správnych údajov, ktoré iným umožnia informované rozhodovanie. Treba sa identifikovať osvedčené postupy a dobre o nich informovať ostatných, aby ich mohli využívať.

1.4 Môže si to vyžadovať krátkodobú trhovú podporu nových technológií a môže byť potrebné aj to, aby sa právnymi predpismi dlhodobejšie podporovali zmeny, ktoré sa dohodnú ako nevyhnuté. Ciele nakladania s fosforom a jeho recyklácie sa javia ako nápomocné, avšak implementácia na úrovni členských štátov by sa mala prenechať zainteresovaným subjektom.

2. Úvod

2.1 Fosfor je životne dôležitý prvok. Môže sa donekonečna recyklovať, ale nedá sa nahradiť. V zemskej kôre je veľmi rozšírený, avšak využiteľné rezervy fosforitu sú sústredené len v niekoľkých krajinách, ktoré sa okrem jednej (Fínsko) nachádzajú mimo EÚ.

2.2 Všetky odpady vrátane pevných biologických odpadov rastlinného, živočíšneho a ľudského pôvodu obsahujú fosfor a v rôznej miere sa recyklujú na použitie v pôde, jednak, aby sa pomohlo pri spracovaní odpadu, a jednak na vyživovanie rastlín. V niektorých oblastiach je prebytok, ktorý sa považuje za problém spôsobujúci zhoršenie kvality vôd a eutrofikáciu (bujný rast vegetácie spôsobený prebytkom živín), v iných je zasa nedostatok a nie je v nich možné dosiahnuť vysoké výnosy plodín. Zmeny v hustote obyvateľstva a koncentrácii zvierat tieto ťažkosti ešte zvyšujú.

2.3 Za prvých 50 rokov využívania fosforitu sa týmto problémom a súvisiacim príležitostiam venovalo málo pozornosti. Ponuka sa javila ako primeraná, ceny zostávali stále a nízke, prudko stúpali výnosy rastlinnej výroby a produkcia živočíšnej výroby. V roku 2008 však došlo k prudkej zmene. Čína vzhľadom na potenciálny nedostatok na domácom trhu uvalila daň na vývoz, takže prudko stúpili svetové ceny, čo ovplyvnilo ceny potravín a začalo sa diskutovať o možnom dosiahnutí vrcholu produkcie fosforu.

2.4 O dva roky neskôr sa novými odhadmi zistilo, že máme desaťnásobok pôvodne odhadovaných svetových zásob, a zdalo sa, že problém zmizol, aj keď sa zintenzívnili pochybnosti o skutočných pomeroch. V každom prípade bolo načas začať klásť vážne otázky.

3. Odpovede na otázky

3.1 *Domnievate sa, že otázky bezpečnosti dodávok do EÚ v súvislosti s distribúciou fosforitu vzbudzujú obavy? Ak áno, čo by sa malo urobiť, aby sa zapojili produkujúce krajiny do riešenia týchto otázok?*

3.1.1 Fosforit je primárnym zdrojom fosforu na zvýšenie výnosov plodín a rastu hospodárskych zvierat, a prispieva teda k vyživovaniu stále väčšieho počtu obyvateľov. Známe zásoby sú sústredené v niekoľkých krajinách. Iba krajiny s prebytkom na trhu prevyšujúcim ich vlastné potreby sú ochotné vyvážať. Predpokladá sa, že sa obchoduje iba s malou časťou vyťaženého množstva (16 % hmotnosti) (Rosemarin & Jensen, Európska konferencia o udržateľnom využívaní fosforu, marec 2013). Mnohé dodávateľské krajiny sa považujú za politicky nestále. Trh nie je úplne transparentný, ani nefunguje dokonale. EÚ nie je sebestačná a prišla o pracovné miesta, keď sa produkcia hotových výrobkov (hnojív a chemikálií na báze fosforu) presunula do dodávateľských krajín.

3.1.2 Riešenie je možné hľadať iba v globálnom meradle: ak v nejakej ľudnatej a/alebo bohatej krajine s vysokým dopytom vznikne dojem, že sú ohrozené jej nákupy surovín vrátane potravín, potom sú ohrozené všetky krajiny a regióny závisiace od dovozov. To isté platí o tovaroch vyrábaných z prvotných surovín. Musí sa to zohľadňovať v každej štúdii, hlavne tam, kde sa zmenili výrobné schémy a kde sa teraz primárny dopyt nachádza mimo EÚ.

3.1.3 Odpoveďou na prvú otázku je jednoznačné „áno“. Úlohou je nájsť nákladovo efektívne spôsoby ako zvýšiť sebestačnosť. Cenným sa ukázal vývoj, ktorý nasledoval po náhlom zdražení o 700 % v roku 2008. Aj keď ceny odvtedy klesli, povedomie o pretrvávajúcich rizikách pomohlo podnietiť investície v celom dodávateľskom reťazci. Rovnako dôležité je zvyšovanie povedomia o vplyvoch na životné prostredie vo všetkých častiach dodávateľského reťazca a poznatky o tom, ako ich zminimalizovať nákladovo efektívnym spôsobom. Rozhodujúce je, aby Komisia prostredníctvom EIP a ESPP podporovala výskum a zapájanie zainteresovaných skupín.

3.1.4 Z celkových známych zásob sa 75 % nachádza v Maroku a Západnej Sahare (Rosemarin & Jensen, Európska konferencia o udržateľnom využívaní fosforu, marec 2013). Svetovému obchodu dominuje vývoz z Maroka. Medzi ďalších dodávateľov do EÚ patrí Tunisko a Sýria. Rusko je hlavným dodávateľom fosforitu a hotových výrobkov. Jordánsko a Egypt vyvážajú veľké množstvá. Zrejma je potreba stimulov na posilnenie susedských a iných dvojstranných dohovorov.

3.1.5 O tejto problematike sa naplno diskutovalo v stanovisku EHSV na tému „Zabezpečenie dôležitého dovozu pre EÚ prostredníctvom aktuálnej obchodnej politiky EÚ a iných súvisiacich politík“⁽¹⁾, ktoré bolo prijaté v októbri 2013. Rovnako zrejma je potreba zosúladeného, kooperačného, holistického, dátovo zabezpečeného, časovo a politicky vhodného a takticky uplatňovaného prístupu v inštitúciách EÚ v mene členských štátov.

3.2 *Je obraz ponuky a dopytu vykreslený v tomto dokumente presný? Čo by mohla EÚ urobiť, aby podporila zmiernenie rizík súvisiacich s dodávkami, napríklad prostredníctvom podpory udržateľnej ťažby alebo využívania nových technológií ťažby?*

3.2.1 EHSV podporuje Komisiu vo využívaní súčasných údajov o dodávkach (t. j. po roku 2010) a všeobecne povedané aj o dopyte, avšak treba ich všetky považovať skôr za orientačné, než za presné. Vzhľadom na to, že známe zásoby predstavujú menej ako 1 ppm celkového množstva fosforu obsiahnutého v zemskej kôre, sa EHSV javí dosť nepravdepodobné, že boli objavené úplne všetky vyťažiteľné zásoby, a ešte nepravdepodobnejšie, že sa technológie ťažby a opätovného získavania nebudú ďalej zlepšovať. Dopyt sa môže znižovať ďalším odstraňovaním z prací a čistiacich prostriedkov a efektívnejším využívaním v hnojivách alebo prechodom na stravovanie s malým podielom mäsa či stabilizáciou počtu obyvateľov.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 67, 06.03.2014, s. 47-52

3.2.2 Vzhľadom na množstvo premenných a neisté údaje o súčasných zásobách je ťažké predvídať, či Hubbertove krivky a predpovede o dosiahnutí vrcholu produkcie fosforu bude možné považovať za vhodný nástroj na krátkodobé prognózovanie.

3.2.3 EHSV podporuje technickú a finančnú spoluprácu s dodávateľskými krajinami pri zisťovaní nových zásob, znižovaní vplyvu ťažby, distribúcie a spracovania na životné prostredie, budovaní požadovanej infraštruktúry vrátane železníc a prístavov a pri zvyšovaní podielu miestneho spracovania na hnojivá ako výrobky s vyššou pridanou hodnotou.

3.2.4 To však nemá vplyv na primárne ciele politiky EÚ týkajúcej sa fosforu, ktorými sú sebestačnosť v EÚ a zmierňovanie účinkov nadmerného používania. Presnejšie údaje o tokoch v EÚ, hlavne v členských štátoch, v ktorých stúpa dopyt, budú rozhodujúce pri vyvíjaní nákladovo efektívnych postupov a politík. Od toho bude závisieť pokrok pri zaisťovaní trvalej potravinovej bezpečnosti.

3.3 *Domnievate sa, že informácie o celosvetovej ponuke fosforitu a fosfátových hnojív a dopyte po nich sú v dostatočnej miere dostupné, prehľadné a spoľahlivé? Ak nie, akým spôsobom by sa dali najlepšie získať prehľadnejšie a spoľahlivejšie informácie na úrovni EÚ a na globálnej úrovni?*

3.3.1 Celosvetové údaje, predovšetkým o zásobách, zverejňuje organizácia Geologický prieskum Spojených štátov (USGS), pričom používa údaje Medzinárodného centra pre rozvoj hnojív (IFDC) a iných organizácií, napríklad austrálskeho Spoločného výboru pre rudné zdroje (JORC). Vzhľadom na udalosti posledných rokov možno len dúfať, že zlepšia svoju činnosť. Organizácia OSN pre výživu a poľnohospodárstvo má veľký záujem získať spoľahlivé údaje a EÚ by tu mohla sústreďovať svoje snahy, vrátane snáh o zníženie dopytu v krajinách s vysokou spotrebou, hlavne v Ázii, a podporovať prehodnotenie zásob vo všetkých dodávateľských krajinách.

3.3.2 Rovnako zásadné sú presnejšie údaje o dopytových tokoch a príležitosti optimalizovať ponuku aj dopyt v Európe, pričom ESPP poskytuje najzreteľnejšiu cestu. Aj naďalej budú mať rozhodujúci význam informované a aktualizované vstupy od všetkých zainteresovaných subjektov, vrátane neziskovej organizácie Fertilisers Europe.

3.4 *Ako by sme mali zvládnuť riziko znečistenia pôdy súvisiaceho s využívaním fosforu v EÚ?*

3.4.1 Fosfátové usadeniny obsahujú rôzne stopové množstvá kovov, vrátane kadmia, uránu a chrómu. Pri použití na výrobu potravín a technické účely sa dajú odstrániť, ale príslušné procesy sú drahé a vznikajú pri nich odpady. Obvyklé sedimentačné náleziská obsahujú 25 – 150 mg Cd/kg P205. Magmatické náleziská (v Rusku, Fínsku a Južnej Afrike) obsahujú okolo 10 mg Cd/kg P205. Dovozy do EÚ majú zvyčajne nízky obsah kadmia, avšak dlhodobé používanie môže spôsobiť jeho hromadenie v pôde, rastlinách a zvieratách, a preto môže predstavovať riziko pre ľudské zdravie. Odstraňovanie kadmia zvyšuje poľnohospodárom v EÚ náklady, čím znižuje ich konkurencieschopnosť v porovnaní s dovážanými plodinami, pri ktorých sa takéto obmedzenia neuplatňujú. Fosfáty z odpadu pochádzajúceho zo zvierat a od ľudí obsahujú málo kadmia, avšak môžu byť inak kontaminované. Preto je veľmi dôležité určenie bezpečných hodnôt všetkých znečisťujúcich látok.

3.4.2 EHSV preto nabáda Komisiu, aby pokračovala vo všetkých nedokončených štúdiách a dokončila ich, urobila nové posúdenie rizík všade, kde sa žiada, a dala vhodné odporúčania, hlavne o dostupných technológiách na odstraňovanie kadmia, nákladoch na jeho odstraňovanie a uplatniteľnosti týchto technológií pri rôznych výrobných postupoch.

3.4.3 EHSV uznáva, že poľnohospodárske postupy sú často lokálne a môžu sa javiť ako nepresné. Technické poradenstvo a osvedčené postupy sa ďalej vyvíjajú, avšak nie vždy sa o nich správne informuje. Pri zmenách je tendencia, že sú pomalé a chýbajú im silné finančné stimuly. Predaj a používanie kombinovaných NPK hnojív nezohľadňuje potreby, ktoré sa na jednotlivých poliach môžu odlišovať. Tak ako v iných oblastiach, aj tu je dôležité celoživotné vzdelávanie.

3.4.4 Preto má teraz zásadný význam posun k poľnohospodárstvu s presným dávkovaním, pri ktorom sa väčšia pozornosť venuje miestnym potrebám, dostupnosti a spôsobom uvoľňovania látok a ktoré zahŕňa prírodné aj priemyselné hnojivá, pričom sa budú uplatňovať stimuly potrebné na povzbudzovanie k zmenám. Generálne riaditeľstvo Komisie zodpovedné za výskum a vývoj bude musieť v tomto procese zohrávať kľúčovú úlohu.

3.5 Ktoré technológie majú najväčší celkový potenciál zlepšiť udržateľné využívanie fosforu? Aké sú náklady a prínosy?

3.5.1 Fosfor je stabilný nerádioaktívny prvok a dá sa preto donekonečna recyklovať a znova používať. V ovzduší sa vo významnej miere nevyskytuje, avšak môže dochádzať k jeho stratám eróziou pôdy alebo unášaním vodou, takže vo všeobecnosti skončí na morskom dne. Skúmalo sa jeho opätovné získavanie z vnútrozemských vodných telies ako krok na ich vyčistenie, takéto získavanie na opakované použitie si ešte vyžaduje viac pozornosti.

3.5.2 Udržateľné využívanie si vyžaduje posúdenie životného cyklu od ťažby, cez poľnohospodárske využitie, potraviny, až po je ukladanie v moriach. Ťažba si vyžaduje veľké množstvá energie a vody, často v oblastiach, v ktorých je nedostatok jedného i druhého. Pri doprave a spracovaní sú potrebné uhlíkovodíky a emitujú sa skleníkové plyny. Súčasný plytvanie je veľké: iba približne 15 % vyťaženej fosforu sa dostane do potravín, ktoré konzumujeme [Rosemarin & Jensen (Európska konferencia o udržateľnom využívaní fosforu, marec 2013) uvádza 20 – 25 %, podľa údajov ESPP je to iba 15 %]. Toto využitie je však nevyhnutné pre akýkoľvek život. Tento proces sa môže zoptimalizovať, nie však nahradiť.

3.5.3 Nepotravinové použitie je odlišné. Domáce práce a čistiace prostriedky sa dajú vyrábať bez fosfátov a ich používanie sa vo veľkej miere znížilo. Oveľa väčšie nebezpečenstvo predstavuje prechod na spracúvanie plodín na biopalivá. Lepšie sa musia kvantifikovať energetické náklady a prínosy na všetkých úrovniach. EHSV sa zaoberal niektorými sociálnymi a hospodárskymi vplyvmi. Teraz je naliehavo potrebné celkové posúdenie životného cyklu so zarátaním fosforu a podľa potreby sa musia prispôsobiť politické opatrenia.

3.5.4 V každom prípade sa treba snažiť o zníženie spotreby primárneho fosforu (nové vstupy vyžadujúce dovozy do EÚ), zvýšenie opätovného využívania organických materiálov (potravín, spracovateľského odpadu a kompostov) a bezpečné recyklovanie materiálov bohatých na fosfor, ktoré sú v súčasnosti považované za odpady (zvieracie a ľudské výkaly, odpadové vody a čistiarenské kaly). Pri vedľajších produktoch spracovania sa musí nájsť nejaké ich využitie.

3.5.5 Na dosiahnutie uvedeného je potrebné určiť vhodné postupy a vychovávať regulačné orgány, dodávateľov, poľnohospodárov, maloobchodníkov a ich zákazníkov k tomu, aby prešli na želané nové produkty a postupy. Pracuje sa na hľadaní komerčne vhodných riešení. ESPP a iné orgány úzko spolupracujú s Komisiou na ich úspešnom uskutočnení.

3.5.6 Komisia a iné inštitúcie, agentúry a poradné orgány EÚ by mali pokračovať v určovaní právnych predpisov, ktoré sa vzhľadom na skúsenosti alebo meniace sa vonkajšie potreby musia preskúmať alebo lepšie uplatňovať. Celé ponímanie pojmu „odpad“ sa musí prehodnotiť, čo sa už aj deje. Ako sa uvádza v oznámení, súčasné prístupy sú rozdrobené a neprospešné a brzdia želané výsledky pri opätovnom používaní a recyklovaní.

3.6 Čo by mala EÚ podporovať, pokiaľ ide o ďalší výskum a inovácie udržateľného využívania fosforu?

3.6.1 Komisia by mala podporovať výskum tam, kde možno očakávať želané výsledky, ale trhovo motivované komerčné stimuly (napr. pre pretrvávajúcu dostupnosť relatívne lacného primárneho fosforu) sú nejasné, kde sú pravdepodobné nevyriešené konflikty záujmov (napr. pokiaľ ide o normy akosti recyklovaných a nových fosforečných hnojív), kde sa prax v jednotlivých členských štátoch EÚ výrazne odlišuje (napr. pokiaľ ide o súčasné využívanie fosfátov a trendy v spotrebe) alebo kde sa nedajú ľahko dosiahnuť zrejme synergie (napr. pokiaľ ide o transfer živočíšneho a iného odpadu bohatého na fosfor z členských štátov s jeho prebytkom do členských štátov s jeho nedostatkom).

3.6.2 Treba mať tiež na pamäti potrebu zlepšiť komunikáciu v príslušných odvetviach, rozdielnosť platných právnych predpisov a rozdelenie a niekedy stret zodpovedností v Komisii a iných regulačných orgánoch.

3.7 *Považujete dostupné informácie o efektívnosti využívania fosforu a recyklovaného fosforu v poľnohospodárstve za primerané? Ak nie, aké ďalšie štatistické informácie by mohli byť potrebné?*

3.7.1 Tu je odpoveď „nie“. Je jednoznačne potrebné autoritatívne, menej rozdrobené a kompletnejšie informovanie o iných znečisťujúcich látkach, ich zdrojoch a prenose do potravín, vrátane ťažkých (a ľahších) kovov, liečiv a metabolitov, patogénnych látok, súvisiacich živín, o dostupnosti, spôsobe uvoľňovania, celkovej agronomickej účinnosti, recyklačných technológiách, ekologických vplyvoch atď.

3.7.2 Dobrým začiatkom by boli štatistické údaje, ak sú dostupné. Zásadný význam bude mať vzdelávanie, angažovanosť a prijímanie zmien. Partnerstvo medzi Komisiou a orgánmi ako je ESPP sa javí ako najschodnejšia cesta na splnenie týchto úloh.

3.8 *Akým spôsobom by mohlo európske partnerstvo v oblasti inovácií zamerané na „produktivitu a udržateľnosť poľnohospodárstva“ pomôcť pri dosahovaní udržateľného využívania fosforu?*

3.8.1 V rámci stratégie Európa 2020 bolo spustených 5 európskych partnerstiev v oblasti inovácií (EIP). Tri z nich zamerané na poľnohospodársku produktivitu, vodu a suroviny budú mať vplyv na poľnohospodárstvo všeobecne a konkrétne na fosfor. Takýto vplyv budú mať aj zvyšné dve zamerané na inteligentné mestá a aktívne starnutie v zdraví, aj keď v menšej miere. Ako nový problém, ktorý sa musí riešiť, by prístup používaný pri fosfore mohol byť modelom, ktorý by sa mohol využiť pri iných problémoch.

3.8.2 Bol zriadený riadiaci výbor na vysokej úrovni a dohodol sa strategický plán implementácie. Ten bude úspešný, ak budú zainteresované subjekty konať spoločne a ak všetci aktéri budú zastúpení a budú sa aktívne zapájať do činnosti. Sústreďenie spočíva na činnostiach, ktoré sú možné v EÚ, predovšetkým na poľnohospodárskom využití a potravinách, takže niektoré z uvedených hlavných tém zostanú bokom.

3.8.3 EHSV súhlasí s veľmi obsírnym obsahom strategického plánu implementácie, ale konštatuje, že v ňom chýbajú jasne určené priority, mechanizmy na riešenie oprávnených sporov, a takisto harmonogramy činnosti. Málo sa diskutuje o oblastiach, v ktorých súčasná politika EÚ alebo členských štátov spôsobila ekonomicky nestabilné alebo neželané výsledky v EÚ alebo mimo nej (subvencovanie alebo nesubvencovanie, či dokonca nepovoľovanie určitých aktivít pri sledovaní iných cieľov).

3.8.4 EHSV dúfa, že EIP včas splní svoj účel, čo by bol pri fosfore veľmi užitočný výsledok. Diskusia by sa mala viesť o využívaní živín, efektívnosti hnojív, recyklovaní, úrovniach znečisťujúcich látok, hnoji a inom spracovaní organického odpadu, doprave a využívaní. To by malo podporiť pracovný program ESPP. Medzi partnerstvom a platformou by samozrejme mala byť interakcia.

3.9 *Čo sa dá urobiť na zabezpečenie lepšieho hospodárenia s hnojom a väčšej miery jeho spracovania v oblastiach s nadmernými dodávkami a na stimulovanie využívania spracovaného hnoja mimo týchto oblastí vo väčšej miere?*

3.9.1 „Odpad“ je akýkoľvek materiál, ktorý má pre jeho bezprostredného vlastníka nulovú alebo zápornú hodnotu. Hneď ako je možné stanoviť nejakú jeho hodnotu, stáva sa produktom, s ktorým sa dá obchodovať. Pri úplne účinnom procese by sa zhodnotili a využili všetky výstupné toky. Globalizácia komplikuje zodpovedajúcu analýzu, avšak vytvára tlak na hľadanie riešenia. Toky odpadu rastlinného, živočíšneho a ľudského pôvodu v tekutej a pevnej forme treba v súčasnosti považovať skôr za komerčné príležitosti, než za nákladné problémy.

3.9.2 To sa ľahšie povie, než dosiahne. Bude potrebný výskum a nové technológie. Predpisy by sa mali upraviť tak, aby zabezpečili väčšiu jasnosť a obsahovú určitosť pri cezhraničnom a vnútornom obehu. Treba sprehľadniť finančné podnety. Najväčšiu pravdepodobnosť úspechu majú miestne riešenia, ktoré budú zahŕňať spracovaný i nespracovaný hnoj a priemyselné hnojivá. Mali by sa rozvíjať komunitné a regionálne projekty na riešenie špecifických problémov, aby sa dobre využívali investície a minimalizoval vplyv na životné prostredie.

3.9.3 Aktéri EIP alebo ESPP budú mať kľúčovú úlohu pri prispôbovaní globálnych riešení na skutočné príležitosti pre poľnohospodársky podnik, určité spoločenstvo, komúnu alebo región. Bude potrebné naplno zaangažovať členské štáty a iných predstaviteľov občianskej spoločnosti.

3.10 Ako by sa dal lepšie využiť fosfor z potravinového a iného biologicky rozložiteľného odpadu?

3.10.1 Najlepším spôsobom ako zmenšiť množstvo potravinového odpadu je, že sa potraviny budú distribuovať a že ich budú ako súčasť vyváženej a zdravej stravy konzumovať osoby, ktorých výživa je nedostatočná. Preskúmanie si vyžadujú všetky predpisy o označovaní a maloobchodné praktiky týkajúce sa kvality (tvar, vzhľad a veľkosť verzus chuť a výživná hodnota), veľkosti porcií, dátumu najneskoršieho predaja a spotreby a vyhadzovania nepredaných potravín. Veľkí komerční používatelia (spracovatelia potravín, dodávatelia jedál, reštaurácie) by mali odpad minimalizovať na normálnom komerčnom základe a malo by sa od nich žiadať, aby kompostovali všetko, čo priamo nemôžu spotrebovať. Mali by sa podporovať celoodvetvové iniciatívy zahŕňajúce aj maloobchod. Domáci potravinový odpad sa môže a mal by sa minimalizovať efektívnym nákupom a včasnou spotrebou, čo je vo veľkej miere vecou výchovy spotrebiteľov. Individuálne kompostovanie zvyškov je možné na vidieku, trochu ťažšie je vo veľkomestách.

3.10.2 Separovaný zber biologicky rozložiteľného odpadu je s výnimkou záhradných zvyškov vo všeobecnosti dosť obmedzený a závisí od dostupného rozpočtu a priorít. Kompostovanie všetkého, čo sa nemôže spotrebovať zadržiava fosfor v potravinovom reťazci a zlepšuje akosť pôdy tam, kde je to potrebné. Pozornosť treba venovať skôr pridanej hodnote, než obvyčajnej likvidácii odpadu.

3.11 Mala by sa istá forma využívania fosforu z čistenia odpadových vôd stať povinnou alebo by sa mala podporiť? Čo by sa mohlo urobiť na to, aby sa čistiarenský kal a biologicky rozložiteľný odpad stali dostupnejšími a prijateľnejšími pre pestovanie plodín?

3.11.1 Riešenia už existujú pri malých domácich aplikáciách, predovšetkým ako riešenie problémov s nadbytkom fosforu na odľahlých miestach, ktorý spôsobuje eutrofikáciu priľahlých vodných telies bez prúdenia vody. Sú však drahé a budú sa asi ťažko dať prispôsobiť hustému mestskému osídleniu. Veľkosť mesta často určuje, čo je možné.

3.11.2 Likvidácia komunálnych odpadových vôd je upravená predpismi o kvalite odpadových vôd a nezávisí od potenciálnej hodnoty určitých zložiek. To by sa malo neodkladne preskúmať. Zdokonalenie jestvujúcich sústav likvidácie splaškov môže byť drahé. Väčší zmysel majú také nové investičné návrhy, ktoré pre prevádzkovateľov predstavujú vyššiu pridanú hodnotu. Používanie pevného biologického odpadu zapracovaním do pôdy by sa malo sústrediť na optimalizáciu výnosov plodín namiesto čistého dodržiavania obmedzení pri likvidácii odpadu.

3.11.3 Nové normy budú potrebné pri aplikáciách využívania potravín, vrátane obrábania pôdy, a súčasnom využívaní priemyselných hnojív (ktorých akosť a vlastnosti je možné ľahšie kontrolovať). Nepotravinové aplikácie (parky, golfové ihriská, mestská a priemyselná tvorba krajiny, rekultivácie, lesné hospodárstvo, protierózna ochrana, ochrana pobrežia atď.) predstavujú jednoduchšie možnosti.

3.11.4 Pretrváva potreba sústredeného výskumu a vývoja nových nákladovo efektívnych technológií. Bude na prospech všetkým, ak sa toto bude podnecovať, financovať a propagovať na úrovni EÚ a podporovať zisťovaním a skutočným transferom používaných osvedčených postupov. Úspešné technológie vytvárajú pracovné miesta a otvárajú trhy. Efektívnosť výroby potravín, distribúcie, využívania a nakladania s odpadom pomáha pri znižovaní nákladov spotrebiteľov a pri dosahovaní iných cieľov energetiky a klimateckej politiky.

3.11.5 Mali by sa odstrániť prekážky pokroku. Mali by sa vypracovať harmonizované kritériá, podľa ktorých odpad prestáva byť odpadom, a nové prístupy pri definovaní a kontrole odpadu. Rámcová smernica o chemických látkach (REACH), akosti pôdy a vody, využívaní hnojív a potravín a likvidácii odpadu by sa mali prehodnotiť, aby sa zabezpečilo, že ich ciele budú relevantné a úplné a že budú v súlade s prioritami súčasnej EÚ v tomto globalizovanom svete, v ktorom žijeme. Dôležitá bude riadna a primeraná implementácia na štátnej a miestnej úrovni. EHSV bude pri nej ochotne pomáhať.

V Bruseli 21. januára 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o prevencii a riadení introdukcie a šírenia cudzích inváznych druhov“

COM(2013) 620 final – 2013/0307 (COD)

(2014/C 177/15)

Spravodajca: **Georges CINGAL**

Európsky parlament 12. septembra 2013 a Rada 20. septembra 2013 sa rozhodli podľa článku 192 ods. 1 a článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, že s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom prekonzultujú

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o prevencii a riadení introdukcie a šírenia cudzích inváznych druhov“

COM(2013) 620 final – 2013/0307 (COD).

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 7. januára 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 495. plenárnom zasadnutí 21. a 22. januára 2014 (schôdza z 22. januára 2014) prijal 143 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 4 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta oznámenie Európskej komisie a vôľu prijať právny nástroj Európskej únie (EÚ), ktorý je vzhľadom na klimatické problémy mimoriadne potrebný (prirodzená migrácia na sever). Zároveň by chcel zdôrazniť, že tí, ktorí už dávno upozorňovali na riziká, môžu považovať túto odpoveď za oneskorenú. EHSV sa domnieva, že by malo byť v záujme Európskej komisie, aby sa ubezpečila, že vedecká obec súhlasí so samotným názvom oznámenia v rôznych jazykoch EÚ. Výbor uprednostňuje pojem „*espèces allogènes invasives*“ (alebo „*envahissantes*“) v prípade francúzskej jazykovej verzie.

1.2 EHSV sa domnieva, že boj proti invázny druhom by sa mal považovať za významnú európsku záležitosť. Víta angažovanosť Európskej komisie, ktorá má v úmysle zaviesť všeobecný mechanizmus boja proti cudzím invázny druhom. EHSV však Európskej komisii odporúča jasnejšie vysvetliť príčiny týchto problémov, aby bolo zjavné, že je potrebná výrazná mobilizácia príslušných aktérov, ktorí by orgánu zodpovednému za túto problematiku, poskytli všetky užitočné údaje. EHSV tiež Európskej komisii odporúča, aby sa zmienila o už prijatých krokoch, ktorých cieľom je uskutočniť experimenty v oblasti boja proti šíreniu problematických introdukovaných druhov, napr. program LIFE. Výbor vyjadruje pochybnosti v súvislosti s obmedzením počtu inváznych druhov uvedených na zozname týchto druhov na 50.

1.3 EHSV oceňuje vôľu Európskej komisie zapojiť občanov do boja proti šíreniu cudzích druhov, ktoré boli v súčasnosti zistené. EHSV by však ocenil, ak by Európska komisia zároveň vyzvala občanov, aby sa informovali o preventívnych opatreniach a zúčastňovali sa na nich. EHSV vyzdvihuje dôležitú úlohu organizácií občianskej spoločnosti, najmä pokiaľ ide o správu prírodných rezervácií alebo rekreačných oblastí.

1.4 EHSV preto vyzýva Európsku komisiu, aby preskúmala možnosť zriadenia európskeho strediska pre monitorovanie cudzích inváznych rastlín, ktoré by bolo zodpovedné za zostavenie európskej porovnávacej tabuľky a zároveň za výmenu informácií s krajinami mimo EÚ. Podľa EHSV by bolo toto monitorovacie stredisko presne identifikovaným ústredným miestom, ktoré by umožnilo zbližiť vedcov a občanov EÚ tým, že by ich mobilizovalo na riešení konkrétnych problémov. Týmto spôsobom by bolo možné prostredníctvom jednoduchého komunikačného programu (internetových stránok) propagovať miestne iniciatívy a vyzdvihnúť styčné body. EHSV sa domnieva, že vytvorenie monitorovacieho strediska zodpovedného za horizontálne a medzidisciplinárne otázky by pravdepodobne priaznivo vplývalo na všeobecnú mobilizáciu odborníkov, aktivistov a organizátorov projektov.

1.5 EHSV dúfa, že tento mechanizmus bude naozaj predstavený v priebehu súčasného funkčného obdobia Európskeho parlamentu, čo by umožnilo jeho uvedenie do činnosti pred rokom 2016. Systém dohľadu v podobe, v akej sa navrhuje, by sa mal opierať o potvrdenie vedeckou obcou a mal by pomôcť pri zostavení zoznamu ukazovateľov, ktoré sa odporúčajú v Dohovore o biologickej diverzite, najmä v ciele 9, v ktorom sa uvádza, že do roku 2020 sa určía a zoradia podľa priority cudzie invázne druhy a spôsoby introdukcie, budú sa kontrolovať alebo sa odstrániť prioritné druhy a zavedú sa opatrenia na riadenie spôsobov prenikania, aby sa zabránilo introdukcii a udomácnovaniu týchto druhov. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby uvažovala o možnosti vytvoriť Vedeckú preskúmovaciu skupinu (*Scientific Study Group*) na základe nariadenia (ES) č. 338/97, ktorá by mohla meniť tento zoznam.

1.6 EHSV teší, že Európska komisia sa prostredníctvom problematiky cudzích inváznych druhov zaujíma o opustené pozemky (neúrodné pôdy, staré železničné trate atď.), ktoré sú často zdrojom zamorenia, šírenia a kolonizácie. EHSV dúfa, že úsilie zamerané na eradikáciu problematických kolonizujúcich druhov umožní rozvoj špecializovaných podnikov a pracovných miest.

2. Kontext a zhrnutie oznámenia

2.1 Vplyv cudzích inváznych druhov (CID) na biodiverzitu je mimoriadne veľký. CID sú jednou z hlavných a narastajúcich príčin straty biodiverzity a zániku druhov. Pokiaľ ide o sociálne a hospodárske vplyvy, CID môžu byť prenášačmi chorôb alebo priamo spôsobovať zdravotné problémy (napr. astmu, dermatitídu a alergie). Môžu napríklad poškodzovať infraštruktúru a rekreačné zariadenia, brániť lesnému hospodárstvu alebo spôsobovať straty v poľnohospodárstve. Odhaduje sa, že CID stoja Európsku úniu minimálne 12 miliárd EUR ročne a náklady na odstraňovanie škôd sa neustále zvyšujú⁽¹⁾.

2.2 Členské štáty už prijímajú opatrenia na riešenie CID, ide však prevažne o reaktívne opatrenia zamerané na minimalizovanie už spôsobených škôd bez toho, aby venovali dostatočnú pozornosť prevencii alebo odhaľovaniu nových hrozieb, alebo aby proti nim bojovali. Tieto snahy sú rozptýlené a často nedostatočne koordinované a zabúda sa pri nich na mnohé druhy. CID nerešpektujú hranice a môžu sa ľahko šíriť z jedného členského štátu do druhého. Činnosti vyvíjané na vnútroštátnej úrovni preto nebudú stačiť na to, aby ochránili Európsku úniu pred hrozbou, ktorú predstavujú niektoré CID. Tento fragmentovaný prístup môže okrem toho viesť k situácii, keď činnosť vyvíjaná v jednom členskom štáte bude ohrozená nečinnosťou v susedných členských štátoch.

2.3 Cieľom tohto návrhu je stanoviť rámec opatrení zameraných na prevenciu, minimalizáciu a zmiernenie nepriaznivých vplyvov CID na biodiverzitu a ekosystémové služby. Okrem toho je jeho zámerom obmedziť sociálne a hospodárske škody. Tento cieľ sa dosiahne prostredníctvom opatrení na zabezpečenie koordinovaného postupu a sústredením zdrojov na prioritné druhy a zintenzívnením preventívnych opatrení v súlade so stratégiou, ktorá sa odporúča v Dohovore o biologickej diverzite, a s režimom Európskej únie v oblasti zdravia rastlín a zdravia zvierat. Z konkrétnejšieho hľadiska sa návrh usiluje o dosiahnutie týchto cieľov prostredníctvom opatrení, ktoré sa zameriavajú na úmyselnú introdukciu CID do Európskej únie a ich zámerné uvoľnenie do životného prostredia, neúmyselnú introdukciu a uvoľnenie CID, potrebu zaviesť systém včasného varovania a rýchlej reakcie a potrebu riadiť šírenie CID v celej Európskej únii.

2.4 „Zhrnutie pre občanov“, ktoré bolo vypracované po týchto konzultáciách, a ktoré sa nachádza na internetovej stránke Európskej komisie, je jasné.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Európska komisia reaguje na obavy vyslovené profesionálnymi alebo amatérskymi prírodovedcami, o ktorých informovali novinári vo všetkých médiách. Európska komisia reaguje tiež na zodpovedných činiteľov územných samospráv, ktorí už začali konať na miestnej úrovni. Európska komisia navrhuje rozumným spôsobom uplatňovať zásadu predbežnej opatrnosti s cieľom definovať preventívnu politiku v prípade, keď sa potvrdí hrozba alebo keď sa zistí nový problém. Výbor veľmi teší, že oznámenie je ambiciózne a že zodpovedá tejto mimoriadnej úlohe. 11. júna 2009 bolo prijaté stanovisko NAT/433⁽²⁾ bez hlasov proti. Už v tomto stanovisku výbor sformuloval dobre uvážené odporúčania. Výbor vyjadruje poľutovanie nad tým, že na zavedenie akčných plánov v prospech biodiverzity bolo treba toľko času, najmä keď sociálne a hospodárske činnosti spočívajú na pozoruhodných ekosystémoch.

3.2 Cieľom návrhu nariadenia Európskej komisie je umožniť začať bojovať proti každej biologickej invázii, t. j. javu, keď sa šíria introdukované druhy a zaplavujú určité územie, na ktorom spôsobujú škody (definícia Medzinárodnej únie na ochranu prírody – IUCN). Tieto škody sú trojakého druhu: hrozba pre biodiverzitu našich ekosystémov, niekedy hrozba pre zdravie určitej populácie a hrozba pre niektoré hospodárske činnosti. Členské štáty by mali priamo riadiť prípady, keď sa istý druh pochádzajúci z určitého regiónu nadmerne rozmnožuje a spôsobuje problém v inom regióne; napríklad problémy vyvolané populáciou sumcov by sa mali riešiť v závislosti od konkrétneho prípadu v súlade so zásadou subsidiarity.

3.3 Výbor oceňuje vzdelávaciu prácu Európskej agentúry pre životné prostredie a generálneho riaditeľstva pre životné prostredie, ktoré nedávno uverejnilo tematickú brožúru o cudzích inváznych druhoch (*Science For Environment Policy: Thematic issue on Invasive Alien Species*, 18. 9. 2013).

⁽¹⁾ COM(2013) 620 final.

⁽²⁾ Stanovisko EHSV na tému „Stratégia v oblasti inváznych druhov“, Ú. v. EÚ C 306, 16.12.2009, s. 42.

3.4 Európska komisia si za hlavnú zásadu zvolila počiatočné obmedzenie počtu prioritných druhov na horné 3 % z takmer 1 500 cudzích inváznych druhov usadených v Európe. EHSV konštatuje, že táto voľba sa neopiera o žiaden vedecký základ, ale jej dôvodom sú obmedzené rozpočtové prostriedky. EHSV oceňuje, že Európska komisia pracuje na medzinárodnej úrovni a vedie dialóg s členskými štátmi, ktoré už vyvíjajú úsilie v oblasti riadenia cudzích inváznych druhov. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby uvažovala o možnosti vytvoriť Vedeckú preskúmovaciu skupinu (*Scientific Study Group*) na základe nariadenia (ES) č. 338/97, ktorá by mohla meniť tento zoznam.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 Európska komisia správne zanalyzovala všetky problémy, avšak zdá sa, že v terminológii vo francúzskom jazyku (a možno aj v iných jazykoch) sa vyskytol problém. Treba poukázať na rozdiel medzi „*espèce invasive*“ a „*espèce envahissante*“: prvý druh pochádza z inej krajiny, zatiaľ čo druhý druh môže byť pôvodným druhom, ktorý má takú schopnosť reprodukcie, že môže nadmerným spôsobom ovládnuť prostredie a teda ho ochudobniť. Ak súhlasíme s touto definíciou, bolo by vhodné uistiť sa, že s francúzskym názvom oznámenia všetci súhlasia. Európska komisia použila v Zhrnutí pre občanov výraz „*espèces allogènes envahissantes*“. Zdá sa preto potrebné uistiť sa, že často používaný výraz „*espèce exotique envahissante*“ (napríklad vo Valónsku), nevyvolá negatívnu reakciu niektorých biológov špecializujúcich sa na túto problematiku. Otázka týkajúca sa francúzskeho jazyka by sa mala položiť aj v prípade iných jazykov EÚ.

4.2 V oznámení by mali byť lepšie vysvetlené dôvody závažnosti situácie, najmä vzhľadom na jej zhoršujúcu sa tendenciu. Treba bezpodmienečne vysvetliť, že k šíreniu dochádza hlavne vtedy, ak predátorov nezaujíma istý druh, ak tento druh neprekáža ľudskej činnosti (urbanizované územia) a napokon ak sa rozmnožuje na ťažko dostupnom území. Vo všetkých týchto prípadoch ide o ohniská kontaminácie: *Ludwigia peploides*, stolístok vodný, pohánkovec japonský, atď. na vlhkých stanovištiach; kortadéria pampová, budleja dávidova, javor jaseňolistý, sumach atď. takmer všade. V oznámení sa zároveň správne uvádza, že niektoré druhy boli veľmi dobre akceptované. V tejto súvislosti by bolo vhodné pripomenúť, že tieto dovezené druhy boli cenené, pretože sa aklimatizovali: v súčasnosti sa stále cení agát biely (*Robinia pseudoacacia*) používaný na výrobu kolov, záhradného nábytku (agátové drevo je veľmi odolné), medu atď. V porovnaní s tým je poľutovaniahodné, že bolševník Sosnowského (*Heracleum sosnowskyi*) sa rozšíril, pretože sa používal na siláž, jeho šírenie však poškodzuje biodiverzitu, pričom toxín, ktorý vylučuje, môže spôsobiť závažné popáleniny.

4.3 Európska komisia dostatočne neupozorňuje na zásadné environmentálne problémy, ktoré už jasne identifikovali napríklad správcovia miest sústavy Natura 2020. EHSV premýšľa, či nejde o skrytý pocit viny. Mimovládne organizácie si pamätajú na to, ako márne roky žiadali zákaz dovozu exotických korytnačiek. Tejto žiadosti bolo vyhovie až potom, keď sa dokázalo, že sa reprodukujú v prírodnom prostredí. EHSV sa domnieva, že toto oznámenie prichádza neskoro, ale víta ho, pretože nikdy nie je príliš neskoro vykonať správnu vec.

4.4 Európska komisia odkazuje na právne predpisy v iných krajinách. Ide o pozitívnu skutočnosť, avšak malo by sa otvorene uviesť, že bolo prijaté rozhodnutie inšpirovať sa osvedčenými postupmi zo zahraničia. Mala by sa spomenúť medzinárodná iniciatíva s názvom Medzinárodný deň ambrózie (*Ragweed Day*) v prvú letnú sobotu zameraná na boj proti šíreniu alergizujúcich rastlín (Ambrózia palinolistá, lat. názov *Ambrosia artemisiifolia* L, je kolonizujúca rastlina, ktorá rastie všade tam, kde pre ňu neexistuje príliš silná konkurencia). EÚ ukázala cestu v priemysle, keď vyzvala členské štáty, aby určili najlepšie dostupné metódy (angl. BATs) a aby sa nimi inšpirovali.

4.5 Európska komisia poukazuje na to, že v existujúcich postupoch EÚ sa väčšina CID nerieši. EHSV vyjadruje poľutovanie nad touto situáciou tak ako Európska komisia, musí jej však zároveň pripomenúť, že životné prostredie by malo byť súčasťou všetkých sektorových politík. EHSV by ocenil, ak by Európska komisia napríklad vysvetlila, ako by sa táto problematika mohla zohľadniť v spoločnej poľnohospodárskej politike. Napríklad sa treba zaoberať problémom prírodných lúk, na ktorých sa rozšírila rastlina *Ludwigia grandiflora*.

4.6 Európska komisia vykonala bezchybnú analýzu problému, avšak abstraktným spôsobom. EHSV si kladie otázku, či by nebolo vhodné doplniť zdôvodnenia o ázijskú lienku (*Harmonia axyridis*) alebo čiernu čerešňu (*Prunus serotina*) ako príklady dobrovoľnej introdukcie a morskú riasu *Caulerpa taxifolia* a ázijskeho sršňa (*Vespa velutina*) ako príklady nedobrovoľnej introdukcie. Mala by sa možno vložiť aj zmienka o súčasných nezodpovedných introdukciách sumcov (konkrétny príklad dobrovoľnej introdukcie). V opačnom prípade EHSV odporúča Európskej komisii, aby citovala svoje vlastné práce (vynikajúca brožúra uverejnená v máji 2009) a doplnila odkazy na zaujímavé internetové stránky.

4.7 Analýza modelov návrhu nariadenia je jasná a dôvod, na základe ktorého sa zvolila možnosť 2.4, je zrejmý: členské štáty budú zodpovedné za prijatie opatrení okamžite, ako sa zistí nový problém (postúpenie informácie, analýza situácie, navrhované opatrenie).

4.8 Právne aspekty sa javia primerané a návrh musí umožniť riešiť akúkoľvek minulú, súčasnú a budúcu situáciu. Výbor vyjadruje pochybnosti v súvislosti s tým, či je opodstatnené obmedziť počet cudzích inváznych druhov potenciálne škodlivých pre EÚ, ktoré sú uvedené na zozname týchto druhov, na najviac 50.

4.9 Finančná analýza sa však naopak javí príliš optimistická. Po zavedení tohto mechanizmu bude totiž nárast objemu informácií taký veľký, že príslušné oddelenie bude mať nepochybne problémy so spracovaním všetkých údajov. V takomto prípade bude musieť Európska komisia zaplatiť cenu za svoj vlastný úspech.

4.10 V tomto štádiu návrhu nie sú vyriešené všetky podrobnosti a bude na členských štátoch, aby navrhli konkrétne odpovede na jednotlivé otázky, pričom najčastejšia otázka sa bude nepochybne týkať najvhodnejšieho spôsobu zničenia živého druhu. EHSV má obavy, že to vyvolá miestne polemiky.

4.11 Otázka informovanosti a zapojenia verejnosti je obsiahnutá v kapitole V návrhu, ktorá sa venuje horizontálnym aspektom problému. Prevencia nemôže byť výlučne záležitosťou odborníkov. EHSV by chcel poukázať na to, že na hrozbu často upozornili miestni aktéri a že tieto upozornenia boli adresované priamo vláde a/alebo generálnemu riaditeľstvu pre životné prostredie. Bolo by rozumné, ak by sa prostredníctvom svojich žiadostí mohli tiež aktívne zapojiť občania, ktorí sú často bez kontaktu s vedeckými subjektmi, i keď tieto ich často vyzývajú na to, aby im poskytli informácie. Prípád ázijského sršňa dobre vystihuje celý problém: ázijský sršeň je konkurentom európskeho sršňa, je zodpovedný za bodnutia a je predátorom včiel v blízkosti ich úľov. Verejnosť sa všemožným spôsobom usilovala zničiť tento invázny druh. Potom keď uznala, že je to nemožné, hľadala čo najčistejší chemický spôsob boja (SO₂), až napokon pozorovala, že stačí umiestniť sliepky v blízkosti úľov, ktoré zabezpečili ich biologickú ochranu. EHSV preto vyzýva Európsku komisiu, aby prostredníctvom občianskych organizácií (odborov, mimovládnych organizácií atď.) zapojila verejnosť v čo najväčšej miere.

4.12 Uplatňovanie nariadenia (článok 27) sa javí uspokojujúce, pokiaľ EÚ opätovne neuplatní lehoty, ktoré spôsobili problém v prípade iných výrobkov, napr. niektorých chemických výrobkov. Zničenie druhov, ktoré nie sú z komerčného hľadiska veľmi dôležité, a zmena postupu pri udelení povolenia pre ostatné druhy sa zdajú dobre prepracované.

V Bruseli 22. januára 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2003/87/ES o vytvorení systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Spoločenstve s cieľom do roku 2020 implementovať medzinárodnú dohodu, ktorou sa na emisie z medzinárodnej leteckej dopravy uplatňuje jednotné globálne trhové opatrenie“

COM(2013) 722 final – 2013/0344 (COD)

(2014/C 177/16)

Hlavný spravodajca: Jan SIMONS

Európsky parlament (24. októbra 2013) a Rada (18. novembra 2013) sa rozhodli podľa článku 192 ods. 1 a článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2003/87/ES o vytvorení systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Spoločenstve s cieľom do roku 2020 implementovať medzinárodnú dohodu, ktorou sa na emisie z medzinárodnej leteckej dopravy uplatňuje jednotné globálne trhové opatrenie“

COM(2013) 722 final – 2013/0344 (COD).

Predsedníctvo Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru poverilo 12. novembra 2013 odbornú sekciu pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie vypracovaním tohto stanoviska.

Vzhľadom na naliehavosť témy bol pán Simons rozhodnutím Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na 495. plenárnom zasadnutí 21. a 22. januára 2014 (schôdza z 22. januára 2014) vymenovaný za hlavného spravodajcu. Výbor prijal 173 hlasmi za, pričom 4 členovia hlasovali proti a 7 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 V záujme zabezpečenia právnej istoty pre prevádzkovateľov lietadiel a orgány členských štátov výbor odporúča schváliť návrh uplatniť rozhodnutie o dočasnej výnimke zo smernice aj na rok 2013 a o rok predĺžiť lehotu na nahlásenie a odovzdanie emisných kvót za rok 2013.

1.2 Rovnako by sa malo schváliť oslobodenie malých nekomerčných prevádzkovateľov lietadiel, ktorí sotva emitujú CO₂, a malým leteckým spoločnostiam, ktoré pod toto oslobodenie nespádajú, by sa mala dať možnosť využiť zjednodušené administratívne postupy.

1.3 To však neplatí pri tých častiach návrhu, ktoré sa týkajú letov z a do tretích krajín v období rokov 2014 až 2020. Je v záujme všetkých zúčastnených, aby sa zabránilo leteckej a/alebo obchodnej vojne, a preto nabáda najprv k rokovaniam, na ktorých sa má nájsť celosvetové riešenie.

1.4 Keďže lety medzi letiskami v európskom hospodárskom priestore (EHP) majú naďalej podliehať pravidlám systému obchodovania s emisnými kvótami v EÚ (ETS) vyzýva výbor inštitúcie EHP:

- bez meškania vytvoriť jednotný európsky vzdušný priestor („jednotné európske nebo“), aby sa zabránilo zbytočným emisiam z presmerovaní a omeškaní letov podmienených riadením letovej prevádzky⁽¹⁾;
- viesť mnohostranné a dvojstranné rokovania, aby sa do roku 2016 popri systéme trhových opatrení v EHP vytvorili aj ďalšie takéto medziregionálne systémy.

2. Úvod

2.1 Aj keď je podiel emisií z leteckej dopravy pomerne nízky (okolo 5 % celkových emisií), je toto odvetvie jedným z najrýchlejšie rastúcich zdrojov emisií skleníkových plynov a tieto emisie sa za posledných 20 rokov takmer zdvojnásobili. Technické možnosti znižovania emisií v leteckej doprave sú pritom obmedzené, ale letecké spoločnosti na celom svete môžu a chcú aj trhovými opatreniami prispieť k znižovaniu emisií, a to svojimi finančnými príspevkami na znižovanie emisií v iných odvetviach, čím by kompenzovali svoje vlastné výrazné zvyšovanie emisií.

⁽¹⁾ Nariadenie (ES) č. 549/2004.
Nariadenie (ES) č. 1070/2009.

2.2 Valné zhromaždenie ICAO prijalo 4. októbra 2013 rozhodnutie, že sa pomocou schváleného plánu do roku 2016, čo je rok ďalšieho zasadnutia ICAO usporadúvaného každé tri roky, vypracuje celosvetový trhový mechanizmus, ktorý, ak bude schválený, sa bude uplatňovať na emisie z medzinárodnej leteckej dopravy s účinnosťou od roku 2020, k čomu prispela aj EÚ, okrem iného tým, že začiatkom roku 2013 rozhodla o odložení účinnosti smernice 2008/101/ES (začlenenie leteckej dopravy do systému obchodovania s emisnými kvótami) pre prevádzkovateľov lietadiel s letmi do EHP alebo z EHP. Do roku 2020 môžu krajiny alebo skupiny krajín, napríklad EÚ, uplatňovať dočasné opatrenia, ale nedosiahol sa žiadny kompromis o rozsahu a spôsobe uplatňovania týchto opatrení.

2.3 Tento vývoj je v súlade so skoršími stanoviskami výboru⁽²⁾, a to z roku 2006: „Prvou prioritou by malo byť zavedenie európskeho systému obchodu s emisiami (ETS) prostredníctvom medzinárodnej organizácie civilného letectva (ICAO), ktorá by sa mala postarať o celosvetové používanie tohto systému. Prvým praktickým krokom a veľmi dobre realizovateľnou možnosťou by mohlo byť – pokiaľ sa to v priebehu rokovaní ukáže byť vhodné – zavedenie systému obchodovania s emisiami v rámci EÚ“, z roku 2007: „Začlenenie letectva do pôsobnosti systému obchodovania s emisnými kvótami v rámci Spoločenstva (ETS) sa potenciálne posilní samotný systém a zvýši sa jeho účinnosť ako vynikajúceho modelu riešenia problematiky emisií CO₂ na celosvetovej úrovni“ a nedávny z roku 2013: „Výbor preto víta iniciatívu, ktorá plánuje zaviesť moratórium na uplatňovanie systému obchodovania s emisnými kvótami pre letecké spoločnosti prevádzkujúce lety do a z Európskeho hospodárskeho priestoru na obdobie, kým nebudú známe závery rokovaní na celosvetovej úrovni.“

3. Zhrnutie návrhu Komisie

3.1 Európska komisia navrhuje, aby sa vzhľadom na výsledky zasadnutia organizácie civilného letectva v rámci OSN (ICAO), ktoré sa konalo od 24. septembra do 4. októbra 2013, prispôbil zemepisný rozsah pôsobnosti systému obchodovania s emisnými kvótami v EÚ (ETS) v leteckej doprave, a to do zavedenia celosvetového systému obchodovania.

3.2 Cieľom návrhu Komisie je dať ďalší podnet k vývoju celosvetového systému. V návrhu sa letecké spoločnosti nerozlišujú podľa štátu, v ktorom majú sídlo.

3.3 Pôvodne platil EU ETS v leteckej doprave na celú letovú vzdialenosť z letiska alebo na letisko v EHP, a to aj pri letoch z tretích krajín a do tretích krajín. Ako dôsledok rozhodnutia č. 377/2013/EÚ o dočasnej výnimke zo smernice platil ETS v roku 2012 iba pri letoch v rámci EHP a nie pri letoch z a do tretích krajín.

3.4 Komisia navrhuje, aby sa táto výnimka z pôsobnosti uplatňovala aj na rok 2013. Okrem toho sa navrhuje predĺžiť leteckým spoločnostiam o rok lehotu na nahlásenie a odovzdanie emisných kvót za rok 2013.

3.5 Navrhovaná pôsobnosť v rokoch 2014 až 2020 – doplnkovo k spomenutej pôsobnosti v roku 2013 – zahŕňa pri letoch z a do krajín mimo EHP tú ich časť, ktorá sa uskutočňuje nad územím krajín EHP. V návrhu sa uvádza praktický spôsob uplatňovania tohto pravidla.

3.6 Tento návrh by mal tri ďalšie dôsledky:

- lety medzi letiskami v EHP zostávajú úplne pokryté ako podľa pôvodnej smernice a rozhodnutia č. 377/2013/EÚ,
- lety do tretích krajín, ktoré nie sú rozvinutými krajinami a ktoré vypúšťajú menej než 1 % celosvetových emisií z leteckej dopravy, a lety z týchto krajín by boli vyňaté, čo by znamenalo vylúčenie tratí do približne 80 krajín na nediskriminačnom základe,
- lety do tretích krajín a z nich sú od roku 2014 zodpovedné len za emisie vypúšťané nad územím krajín EHP. Navrhuje sa zjednodušený postup na určenie relevantnej časti emisií daného letu, na ktoré sa ETS vzťahuje. Navrhuje sa, aby si prevádzkovatelia mohli vybrať z viacerých prístupov k metodike monitorovania, nahlasovania a overovania (MRV) na dosiahnutie súladu s ňou.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 185, 8.8.2006, s. 97; Ú. v. EÚ C 175, 27.7.2007, s. 47; Ú. v. EÚ C 133, 9.5.2013, s. 30 – 32.

3.7 Nakoniec Komisia navrhuje, aby malí nekomerční prevádzkovatelia lietadiel, ktorí emitujú veľmi málo CO₂, boli oslobodení od uplatňovania EU ETS v leteckej doprave Malým leteckým spoločnostiam, ktoré pod toto oslobodenie nespádajú, by sa mala dať možnosť využiť zjednodušené administratívne postupy.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 Rozhodnutím o dočasnej výnimke sa EU ETS v leteckej doprave dočasne uplatňuje iba pri letoch v rámci EHP a nie pri letoch do tretích krajín. Komisia navrhuje, aby sa táto výnimka z pôsobnosti uplatňovala aj na rok 2013. Okrem toho sa navrhuje predĺžiť leteckým spoločnostiam o rok lehotu na nahlásenie a odovzdanie emisných kvót za rok 2013. Z hľadiska zabezpečenia právnej istoty pre prevádzkovateľov lietadiel a orgány členských štátov výbor považuje tieto návrhy za veľmi rozumné a preto ich odporúča schváliť.

4.2 Keďže lety medzi letiskami v EHP majú naďalej spadať pod pravidlá uplatňovania EU ETS v leteckej doprave, výbor vyzýva inštitúcie EÚ a EHP, aby bez meškania vytvorili jednotný európsky vzdušný priestor⁽³⁾, čím by sa zabránilo zbytočným emisiám z presmerovaní a omeškaní letov podmienených riadením letovej prevádzky.

4.3 Výbor veľmi víta skutočnosť, že malí nekomerční prevádzkovatelia lietadiel, ktorí sotva emitujú CO₂, budú oslobodení a že sa malým leteckým spoločnostiam, ktoré pod toto oslobodenie nespádajú, dá možnosť využiť zjednodušené administratívne postupy.

4.4 To však neplatí pri tých častiach návrhu, ktoré sa týkajú letov z a do tretích krajín v období rokov 2014 až 2020. Je v záujme všetkých zúčastnených, aby sa zabránilo leteckej a/alebo obchodnej vojne, a preto nabáda najprv k rokovaniu, na ktorých sa má nájsť celosvetové riešenie.

4.4.1 Už z údajov o úvahách rozoberaných v roku 2013 v ICAO, ktoré sa uvádzajú v hodnotení vplyvu, možno odvodiť, že vzhľadom na pomery a jednotlivé stanoviská treba postupovať veľmi opatrne, aby sa nakoniec v roku 2016 dosiahol požadovaný celosvetový výsledok. Ešte nikdy sme neboli tak blízko cieľa, avšak zdržanie dosiahlo historický rekord a úspech sa nedá zaručiť.

4.4.2 Ak by sa tretím krajinám doslova alebo prenesene oznámilo, že ich letecké spoločnosti budú musieť zaplatiť za svoje emisie CO₂ vo vzdušnom priestore EHP, čo by bol fakticky jednostranný krok EÚ, keby sa prijala táto časť návrhu, išlo by o výzvu, a preto by sa taký krok mal zvažovať iba po dvojstranných a/alebo mnohostranných rokovaniach podľa ods. 16 písm. a) vyhlásenia ICAO, aby sa zabránilo nebezpečenstvu celosvetovej leteckej resp. obchodnej vojny.

4.4.3 EHP je síce z právneho hľadiska oprávnený uplatňovať ustanovenia tohto návrhu, ale vláda USA je na základe zákona o zákaze obchodovania s emisnými kvótami (Emissions Trading Scheme Prohibition Act, tzv. Thune Bill) zasa oprávnená zakázať leteckým spoločnostiam zaregistrovaným v USA účasť na EU ETS, už vôbec nehovoriac čínskej a indickej reakcii vzhľadom na ich odpor voči vyhláseniu ICAO zo 4. októbra 2013. V tomto štádiu však nie je nevyhnutné meniť obsah návrhu Komisie.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 Zdá sa, že v glosári v prílohe I hodnotenia vplyvu (Annex I – Glossary, dokument SWD(2013) 430 final EN, s. 51) sú zamenené vymedzenia pojmov „Extra-EEA flights“ a „Intra-EEA flights“.

V Bruseli 22. januára 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

⁽³⁾ Nariadenie (ES) č. 549/2004.
Nariadenie (ES) č. 1070/2009.

ISSN 1977-1037 (elektronické vydanie)
ISSN 1725-5236 (papierové vydanie)

Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie
2985 Luxemburg
LUXEMBURSKO

SK